

**GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI
PROTECȚIEI SOCIALE**

**RAPORTUL DE ȚARĂ
PRIVIND IMPLEMENTAREA
ANGAJAMENTELOR DECLARAȚIEI DE LA
BEIJING ȘI A PLATFORMEI DE ACȚIUNE
BEIJING+25**

CHIȘINĂU
MAI 2019

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

RAPORTUL DE ȚARĂ
PRIVIND IMPLEMENTAREA ANGAJAMENTELOR DECLARAȚIEI DE LA
BEIJING ȘI A PLATFORMEI DE ACȚIUNE
BEIJING+25

CUPRINS

Lista de abrevieri

Argument

Sumar executiv

CAPITOLUL I. Prezentarea generală asupra promovării egalității de gen și a abilitării femeilor

I.1. Analiza priorităților, realizărilor, provocărilor și obstacolelor din perioada 2014-2019 (8-10 pagini)

I.2. Perspectiva asupra tendințelor și priorităților emergente pentru viitor (3-4 pagini)

CAPITOLUL II. Analiza progreselor în cele douăsprezece domenii critice ale Platformei de Acțiune de la Beijing.

II.1. Dezvoltarea incluzivă, prosperitatea comună și munca decentă (Femeile și sărăcia, economia, drepturile omului și situația fetelor) (4-5 pagini)

II.2. Eradicarea sărăciei, protecția socială și serviciile sociale (Femeile și sărăcia, educația și formarea femeilor, femeile și sănătatea, drepturile femeilor, situația fetelor) (6-8 pagini)

II.3. Libertate de violență, stigmă și stereotipuri (Violența împotriva femeilor, Drepturile omului și femeile, Femeile și mass-media, situația fetelor) (10-12 pagini)

II.4. Participare, responsabilitate și instituții sensibile la dimensiunea de gen (Femeile în funcții de luare a deciziilor, Mecanismul instituțional pentru promovarea femeilor, Drepturile omului și femeile, Femeile și mass-media, situația fetelor) (4-6 pagini)

II.5 Societăți pașnice și incluzive (Femeile și conflictele armate, Drepturile omului și femeile, situația fetelor) (6-8 pagini)

II.6: Conservarea, protecția și reabilitarea mediului (Drepturile omului și femeile, Femeile și mediul înconjurător, situația fetelor) (3-4 pagini)

CAPITOLUL III. Procese și mecanisme privind punerea în aplicare și monitorizarea Declarației și a Platformei de acțiune de la Beijing și sinergia cu Agenda dezvoltare durabilă 2030. (3-4 p.)

CAPITOLUL IV. Statistica de gen: progresele și provocările înregistrate privind datele dezagregate pe gen. (3-4 pagini)

Anexe

LISTA de ABREVIERI

AA	Acordul de Asociere RM-UE
ASEM	Academia de Studii Economice
APL	Administrația Publică Locală
AAPM	Asociația Agențiilor de Publicitate din Moldova
ANOFM	Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
BSG	Bugetării Sensibile la dimensiunea de Gen
CAP	Centrul de asistență și protecție al victimelor și potențialelor victime a traficului de ființe umane
CEDAW	Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei
CEC	Comisia Electorală Centrală
CAHVIO	Convenția cu privire la prevenirea și combaterea violenței asupra femeii și violenței domestice
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CPD	Centrul “Parteneriat pentru Dezvoltare”
CSPT	Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor
DAS PF / SAS PF	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei / Secția Asistență Socială și Protecție a Familiei
DGÎTS	Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport
DPAEGPV	Direcția Politici de Asigurare a Egalității de Gen și Prevenirea Violenței
EMT	Echipe Multidisciplinare teritoriale
INJ	Institutul Național de Justiție
ISM	Inspectoratului de Stat al Muncii
MAEIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
ME	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MMPSF	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OI	Organizații Internaționale
OMS	Organizația Mondială a Sănătății

ONG	Organizații non-guvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSC	Organizațiile societății civile
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PNADO	Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepurilor Omului
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RM	Republica Moldova
SNR	Sistemul Național de Referire pentru asistența și protecția victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane
SNAEFB	Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați
TFU	Trafic de ființe umane
UE	Uniunea Europeană
UNAIDS	<u>Programul Națiunilor Unite privind HIV/SIDA</u>
UNFPA	Fondul ONU pentru Populație
UNICEF	Fondul ONU pentru Copii
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
USM	Universitatea de Stat din Moldova
UPR	Evaluare Periodică Universală
SIAAS	Sistemului Informațional Automatizat Asistentă Socială
VF	Violența în familie

ARGUMENT

La cea de-a IV-a Conferință Mondială a Femeilor desfășurată la Beijing în septembrie 1995 sub semnul acțiunii pentru egalitate, organizată cu suportul Organizației Națiunilor Unite, reprezentanții a 189 de state au adoptat Declarația Generală și Platformă de Acțiune cu privire la situația femeilor și participarea lor în condiții de egalitate la dezvoltarea și participare în toate domeniile vieții publice și private. Astfel, în Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune s-a exprimat poziția participanților la Conferința Mondială față de 12 tematici importante, care determină preocupări stringente: femeile și sărăcia, educația și formarea femeilor, femeile și sănătatea, violența împotriva femeilor, femeile și conflictele armate, femeile și economia, femeile la putere și luarea deciziilor, mecanisme instituționale pentru promovarea femeilor, drepturile femeilor, femeile și mass-media, femeile și mediul înconjurător, situația fetelor.

În plus, statele participante s-au declarat de acord cu ratificarea până în anul 2000 a Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei. Totodată, o atenție deosebită a fost acordată eliminării traficului cu femei, inclusiv exploatării sexuale, a pornografiei, prostituției și a turismului sexual prin implementarea instrumentelor internaționale referitoare la aceste forme de discriminare, cât și corectării dezechilibrelor și a îmbunătățirii accesului femeilor la nivel de decizie în toate domeniile. În acest sens, Platforma de Acțiune cheamă Statele să se angajeze în desemnarea unui număr egal de bărbați și femei în organele și comisiile guvernamentale cât și în unitățile administrative publice și în serviciul juridic, în special să se fixeze obiective precise și să ia măsuri concrete pentru mărirea substanțială a numărului de femei, în scopul realizării egalității femeilor cu bărbații în toate posturile guvernamentale și de administrație publică. Într-un capitol distinct consacrat drepturilor femeilor, sunt definite principiile și principalele direcții de acțiune după care trebuie să se orienteze guvernele și sistemul Națiunilor Unite.

Odată cu reafirmarea universalității și interdependenței tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale inclusiv dreptul la dezvoltare, Platforma reamintește faptul că drepturile femeii sunt parte integrantă și inalienabilă a acesteia.

Chiar și la aproape 25 de ani de la adoptarea acesteia, Declarația de la Beijing rămâne o resursă importantă pentru Statele-membre în ceea ce privește dezvoltarea contextului național de legi și politici în direcția egalității de gen, precum și o sursă de inspirație pentru toți actorii sociali interesați de promovarea egalității de gen și a drepturilor femeilor și fetelor.

Platforma de Acțiune prezintă o lume inclusivă și justă, în care fiecare femeie și fată își poate exercita libertățile și opțiunile și își poate realiza toate drepturile, cum ar fi să trăiască fără violență, să beneficieze de remunerare egală cu bărbații pentru o muncă de valoare egală, să participe la procesul decizional și să se recunoască rolul femeilor la dezvoltarea comunităților în care activează și a țărilor în care trăiesc.

Odată cu adoptarea Declarației de la Beijing, guvernele, societatea civilă și publicul larg au implementat angajamentele Platformei în schimbări concrete în fiecare țară. Aceste inițiative au determinat ameliorări importante în calitatea vieții femeilor și a statului acestora, la nivel global și național. Actualmente, tot mai multe femei și fete sunt protejate de legi împotriva violenței bazate pe gen, merg la școală sau la locurile de muncă bine plătite, fără discriminare de gen, au acces la educație și la servicii de sănătate.

Cu toate acestea, Platforma de acțiune prevedea egalitatea de gen în toate dimensiunile vieții - și nicio țară nu a încheiat încă acest deziderat.

Progresele înregistrate de Statele membre în domeniul egalității de gen și promovării femeilor este monitorizat și evaluat prin intermediul revizuirilor sistematice de cinci ani, pe care le elaborează fiecare țară, privind îndeplinirea angajamentelor de la Beijing.

În anul 2020 comunitatea internațională va marca cea de-a 25 aniversare a Declarației de la Beijing și cel de-al 5-lea an de adoptare a Agendei de Dezvoltare Durabilă (SDD) 2030, prin reafirmarea angajamentelor și asumarea procesului de accelerare a soluționării problemelor subliniate în Platforma de Acțiuni și a atingerii obiectivelor de dezvoltare durabilă. Astfel, Statele-membre sunt încurajate să desfășoare acțiuni concrete premergătoare aniversării prin crearea unor oportunități de coeziune a actorilor sociali și guvernamentali interesați, pentru a regenera angajamentele, pentru a consolida voința politică și pentru a mobiliza opinia publică și cetățenii.

Cu ocazia celei de-a 25-a aniversări a Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune, Comisia pentru statutul femeilor din cadrul Organizației Națiunilor Unite va întreprinde o revizuire și o evaluare a progreselor înregistrate în punerea sa în aplicare, prin prisma alinierii la și sinergizării cu Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, în baza rapoartelor elaborate de Statele-membre. În acest context, Guvernul Republicii Moldova a realizat la nivel național o analiză exhaustivă privind progresele înregistrate și provocările întâmpinate în punerea în aplicare a Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune.

De asemenea, la inițiativa Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, cu suportul UN Women Moldova a fost desfășurat un amplu proces participativ în vederea mobilizării tuturor structurilor guvernamentale și non-guvernamentale, a sectorului privat și a partenerilor de dezvoltare, a mediului academic și mass-media, precum și alți actori sociali, pentru a valoriza experiența și expertiza acestora în domeniul promovării femeilor și a egalității de gen.

Procesul consultărilor publice a oferit oportunitatea de a stabili un dialog constructiv între diferite generații, precum și între categorii sociale și profesionale diferite în scopul determinării unor posibile direcții noi de acțiuni sensibile din perspectiva de gen pe care Statul să le promoveze în perioada următoare și care să includă și alte angajamente asumate la nivel internațional, precum prevederile CEDAW, Rezoluția nr. 1325 a Consiliului pentru Securitate, Acordul de la Paris privind schimbările climatice, etc.

Prin conjugarea eforturilor, Guvernul împreună cu societatea în ansamblu, va avansa în continuare în direcția implementării angajamentelor prin eradicarea cauzelor care produc inegalități și determinarea căilor de fortificare a unei egalități autentice, consistente și cu beneficii majore atât pentru femei, cât și pentru întreaga societate.

SUMAR EXECUTIV

Raportul prezintă progresele înregistrate din punerea în aplicare a Platformei și provocările întâmpinate în perioada 2014-2019. Raportul a fost elaborat în baza analizelor rapoartelor sectoriale, precum și a consultărilor publice desfășurate, oferind un bilanț al realizărilor și a lacunelor și obstacolelor, dar totodată, conturându-se și anumite tendințe și posibile intervenții în viitor.

Această revizuire determină un angajament reînnoit al Republicii Moldova cu privire la Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune, prin stabilirea unor acțiuni prioritare, cu termene concrete, actori și resurse pentru implementarea acestora. Totodată, raportul trasează și posibile sinergii cu activitățile privind Agenda pentru dezvoltare durabilă 2030, stimulând implementarea responsabilă din perspectiva de gen a acestora.

Raportul de revizuire a realizării Planului de Acțiune al Platformei de la Beijing +25 relevă faptul că Statul acordă o atenție sporită realizării angajamentelor asumate, urmare a aderării la tratatele internaționale cu privire la drepturile omului, confirmat prin faptul că principiul egalității este garantat printr-un șir de legi organice și ordinare. Legislația națională a fost completată cu mai multe prevederi, care stipulează principiul egalității în drepturi și șanse pentru femei și bărbați în toate domeniile de activitate.

La momentul actual în domeniul egalității de gen există un mecanism instituțional de stat structurat (Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Direcția Politici de asigurare a egalității între femei și bărbați/MSMPS, unități gender/Grupuri coordonatoare gender în ministere și alte autorități ale administrației publice centrale, unități gender în autorități publice locale), ceea ce reprezintă un indicator pozitiv în procesul de democratizare a societății.

În vederea realizării acțiunilor în conformitate cu Platforma, Republica Moldova a adoptat mai strategii în domenii conexe cu aceasta: Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021, Strategia națională cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2018-2023, Strategia națională pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru perioada 2018-2023, precum și alte strategii sectoriale (sănătate, ocuparea forței de muncă, protecția socială, securitate, protecția copilului, etc.)

Totodată a fost îmbunătățit cadrul normativ în domeniul de referință prin modificările și completările realizate a cadrului normativ pe domeniile de asigurare a egalității între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane în vederea ajustării cadrului normativ la standardele internaționale: Legea nr.71/2016, Legea nr.196/2016 și Legea nr.32/2018. De asemenea, a fost dezvoltat sistemul de date statistice sensibile la gen și desfășurate acțiuni de monitorizare a politicilor implementate, etc.

Analiza situației din Republica Moldova cu privire la tematica egalității între femei și bărbați scoate în evidență faptul că cele mai problematice aspecte de-a lungul anilor au fost: abilitarea femeilor în domeniile politic, economic, social și violența în familie. În scopul redresării situației, Guvernul, societatea civilă și partenerii de dezvoltare au realizat și susținut inițiative și proiecte de promovare a egalității între femei și bărbați. Astfel, deși pe parcursul ultimilor ani au fost înregistrate anumite progrese, precum: sporirea numărului de femei în poziții decizionale, deschiderea cetățenilor pentru susținerea femeilor în politică și funcții decizionale, includerea dimensiunii de gen în unele politici sectoriale, creșterea gradului de informare și sensibilizare, îmbunătățirea competențelor specialiștilor din domeniu etc., anumite bariere încă persistă.

CAPITOLUL I.

PREZENTAREA GENERALĂ ASUPRA PROMOVĂRII EGALITĂȚII DE GEN ȘI A ABILITĂRII FEMEILOR

I.1. Analiza priorităților, realizărilor, provocărilor și obstacolelor din perioada 2014-2019

1. *Care au fost cele mai importante realizări, provocări și bariere în calea progreselor în ceea ce privește egalitatea de gen și abilitarea femeilor în ultimii 5 ani?*

Egalitatea între femei și bărbați și abilitarea femeilor reprezintă un drept fundamental și o valoare pentru Guvernul Republicii Moldova, fiind și o condiție necesară pentru îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare, ocupare a forței de muncă și coeziune socială. Deși există încă o serie de inegalități între femei și bărbați, în ultimele decenii s-au făcut progrese semnificative pentru ca femeile și bărbații să beneficieze de șanse egale în toate domeniile de activitate. Acest lucru se datorează, în primul rând, racordării Republicii Moldova la cadre internaționale și alinierea legislației privind tratamentul egal, măsurilor destinate să integreze principiul egalității de șanse în toate politicile publice și măsurilor specifice privind promovarea femeilor. Republica Moldova și-a asumat angajamente naționale și internaționale de a promova abilitarea femeilor și egalitatea de gen, odată cu adoptarea Constituției¹ (1994), ratificarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW, 1994) și Protocolul Opțional, Declarația și Platforma de Acțiune de la Beijing, Convenția cu privire la prevenirea și combaterea violenței asupra femeii și violenței domestice, Convenția și alte convenții ale Organizației Internaționale a Muncii (de ex., Convenția privind interzicerea Discriminării (la angajare și ocupare), Convenția privind Remunerarea Egală), Convenția asupra drepturilor politice ale femeii, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Obiectivele de dezvoltare durabilă. La Summitul privind Dezvoltarea Durabilă din data de 25 septembrie 2015, statele-membre ale Organizației Națiunilor Unite (în continuare – ONU) au adoptat Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, care include un set de 17 Obiective de dezvoltare durabilă pentru a eradica sărăcia, a lupta cu inegalitatea și injustiția și a soluționa problemele ce țin de schimbările climatice până în anul 2030. Obiectivul 5 se referă în mod explicit la dimensiunea de gen, iar celelalte includ transversal perspectiva de gen în domenii precum sărăcia, sănătatea, schimbările climatice, infrastructura, securitatea alimentară, ocuparea forței de muncă, gestionarea durabilă a resurselor naturale, creșterea economică, accesul la justiție.

Totuși, cel mai decisiv pas a fost adoptarea Legii nr. 5 privind asigurarea egalității de șanse între bărbați și femei² (2006), care reglementează măsurile pentru promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și eliminarea discriminării directe și indirecte după criteriul de sex, în toate sferele vieții publice. Este important faptul că legea menționează necesitatea includerii principiilor sale în toate „politicile, strategiile și programele publice, actele normative și investițiile financiare”, adică asigurarea unei abordări integratoare a dimensiunii de gen. De

¹ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731

² <http://lex.justice.md/md/315674/>

asemenea, legea prevede și un cadru instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați prin desemnarea autorităților abilitate cu atribuții în domeniu: Parlamentul, Guvernul, Comisia Guvernamentală pentru egalitatea între femei și bărbați, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, ministerele de resort și alte autorități administrative centrale (APC) și autoritățile publice locale (APL).

Este important faptul că Legea descrie explicit competențele și atribuțiile acestora, ceea ce oferă o imagine comprehensivă despre mecanismul de implementare a legislației. În conformitate cu legea menționată mai sus și întru realizarea prevederilor Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, prin Hotărârea Guvernului RM №350 din 07.04.2006, a fost instituită Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați. Prin Hotărârea Guvernului №895 din 07.08.2006 a fost aprobat Regulamentul Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați. Printre atribuțiile Comisiei sînt:

- participarea la elaborarea și realizarea politicii de promovare a egalității femeilor cu bărbații la toate nivelurile atât în sfera publică, cât și în cea privată;
- monitorizarea respectării principiului egalității între femei și bărbați, ținând cont de standardele relevante;
- contribuirea la modernizarea cadrului legislativ și instituțional în vederea asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, inclusiv în familie;
- coordonarea activității structurilor statale în domeniu, contribuția la implementarea principiului șanselor egale pentru femei și bărbați în principalele domenii de activitate a autorităților publice centrale și locale;
- cooperare cu organismele internaționale și cu organizațiile neguvernamentale în vederea promovării principiului egalității femeilor și bărbaților;
- informarea opiniei publice despre evoluția situației privind respectarea principiului egalității genurilor.

Legea menționată conține de asemenea, un articol special care se referă a interzicerea discriminării după criteriul de sex (Art. 5), specificându-se:

(1) În Republica Moldova, femeile și bărbații beneficiază de drepturi și libertăți egale, fiindu-le garantate și șanse egale pentru exercitarea lor.

(2) Promovarea unei politici sau efectuarea de acțiuni care nu asigură egalitatea de șanse între femei și bărbați se consideră discriminare și trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente, conform legislației.

Pentru prima dată Legea definește noțiunea de discriminare după criteriul de sex, specificând discriminarea directă și indirectă. Legea-cadru stipulează că “Acțiunile care limitează sau exclud sub orice aspect tratarea egală a femeilor și bărbaților se consideră discriminatorii și sînt interzise. Actul juridic care conține prevederi discriminatorii după criteriul de sex se declară nul de către organele competente.”

În același timp, Legea nr.5-XVI prevede un șir de acțiuni care nu se consideră discriminatorii, după cum urmează:

- a) măsurile de asigurare a unor condiții speciale femeii în perioada sarcinii, lăuziei și alăptării;
- b) cerințele de calificare pentru activități în care particularitățile de sex constituie un factor determinant datorită specificului condițiilor și modului de desfășurare a activităților respective;

c) anunțurile speciale de angajare a persoanelor de un anumit sex la locurile de muncă în care, datorită naturii sau condițiilor particulare de prestare a muncii prevăzute de lege, particularitățile de sex sunt determinante;

d) acțiunile afirmative.

De asemenea, legislația Republicii Moldova prevede măsuri legale pentru combaterea discriminării, inclusiv și dreptul de apelare la protecția judiciară. În special, refuzul neîntemeiat la angajare, concedierea ilegală, interzicerea discriminării, asigurarea unei plăți egale pentru o muncă de valoare egală, condiții egale, pentru femei și bărbați, de îmbinare a obligațiilor de serviciu cu cele familiale, măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă și interzicerea altor încălcări ale drepturilor angajaților pot fi contestate în baza articolelor Codului Muncii³ (2003) și a Legii cu privire la asigurarea egalității⁴ (2012).

În acest sens Guvernul a adoptat Legea nr. 71⁵ (2016) care modifică 15 legi naționale⁶, inclusiv Codul Electoral, Legea cu privire la Guvern și Codul Muncii al Republicii Moldova, și specifică următoarele modificări-cheie:

- Introducerea a 14 zile calendaristice de concediu de paternitate plătit;
- Interzicerea limbajului sexist, dar și a imaginilor sexiste în mass-medie și în publicitate;
- Stabilirea Grupului de coordonare a egalității de gen în administrația publică centrală;
- Extinderea responsabilităților autorităților publice locale cu privire la egalitatea de gen;
- Instituirea grupurilor coordonatoare în domeniul egalității de gen în cadrul subdiviziunilor cu competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în sfera de activitate a autorităților publice centrale.

De asemenea, în Republica Moldova, începând cu anul 2015, au avut loc o serie de dialoguri, mese rotunde și întâlniri pentru a spori nivelul de informare a reprezentanților autorităților publice și societății civile privind prevederile Rezoluției 1325, organizate de Guvern, UN Women și OSCE, cu susținerea altor actori sociali. Aceste evenimente la care au participat funcționari publici, deputați și deputate, membrele Platformei comune de dialog din Parlamentul Republicii Moldova, activiști și activiste în domeniul egalității de gen, experți naționali și internaționali etc. au creat un cadru oportun pentru inițierea elaborării unui Program național de implementare a Rezoluției 1325 cu suportul UN Women și a Guvernului Suediei.

Menționăm că Rezoluția 1325 a fost aprobată de către Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite la 31 octombrie 2001. Această rezoluție este primul document care adresează în mod direct impactul războiului asupra femeilor și contribuția lor la rezolvarea conflictelor și realizarea unei păci stabile. Astfel, în martie 2018, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia⁷. Planul național de acțiuni recunoaște rolul important pe care îl

³ <http://lex.justice.md/md/326757/>

⁴ <http://lex.justice.md/md/343361/>

⁵ <http://lex.justice.md/md/365019/>

⁶ <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/106138/130038/F1156538266/PDF.pdf>

⁷ <http://lex.justice.md/md/374810/>

au femeile în consolidarea păcii și securității, și propune pași concreți în vederea înlăturării barierelor identificate care reduc reprezentarea și influența femeilor în sistemul de securitate⁸.

Un alt domeniu care a fost reformat recent este cel al pensiilor. Reforma sistemului de pensii a fost inițiată în 1998 și prevedea o majorare treptată a vârstei de pensionare până la 65 de ani atât pentru bărbați, cât și pentru femei, precum și stabilirea unei relații clare între contribuțiile achitate și pensiile stabilite. Totuși, după câțiva ani, acestea au fost suspendate din lipsa unei voințe politice. Creșterea vârstei de pensionare pentru femei este în regim de așteptare din 2003, iar începând cu 1999, salariile utilizate pentru calcularea bazei de salarizare în formula pensiilor nu au fost reevaluate sau valorizate pentru a ține cont de creșterea cumulativă a salariului mediu din momentul când salariul a fost câștigat până la data pensionării. Din cauza sistării reformei nivelul de încredere din partea populației în sistem este foarte redus, ceea ce face ca o bună parte a populației să se eschiveze de la plata contribuțiilor de asigurări sociale. Valoarea curentă a pensiilor este tratată, de populație în calitate de indicator anticipator a pensiilor viitoare. O valoare mică a pensiei prezente îi determina pe cetățeni să creadă că și nivelul viitor al pensiilor va fi scăzut, fapt care diminuează considerabil predispunerea populației de a achita contribuțiile sociale.

În situația creată a fost necesară intervenția MSMPS ca minister de profil, cu suportul partenerilor de dezvoltare și reprezentanții societății civile au inițiat un proces amplu cu schimbări parametrice ale sistemului de pensii.

Rata poverii de pensionare care reprezintă raportul dintre numărul plătitorilor de contribuții de asigurări sociale și numărul beneficiarilor de pensii înregistrează o tendință stabilă de descreștere. Adică, cu cât este mai mare numărul persoanelor angajate în câmpul muncii, iar numărul pensionarilor este mai mic, cu atât este mai înaltă stabilitatea financiară a sistemului de pensii. Potrivit prognozelor demografice, către anul 2050 efectivul populației poate să se micșoreze cu până la un milion de locuitori. În paralel cu scăderea natalității, populația în vârstă aptă de muncă urmează să înregistreze o scădere constantă, iar procesul de îmbătrânire demografică a populației se va aprofunda. Iată de ce în noua reformă Guvernul propune recalcularea pensiei persoanelor care continuă să activeze după stabilirea dreptului la pensie pentru limită de vârstă.

Potrivit noilor amendamente, vârsta de pensionare și stagiul de cotizare pentru femei și bărbați vor fi egalate gradual. Astfel, vârsta de pensionare pentru bărbați va crește la 63 de ani către 1 ianuarie 2019 (4 luni anual). Pentru femei este stabilită aceeași vârstă, care va fi atinsă la 1 iulie 2028 (6 luni anual). La fel, stagiul de cotizare pentru femei și bărbați va fi unificat (34 de ani). Stagiul de cotizare pentru bărbați se va stabili începând cu 1 iulie 2018, iar pentru femei către 1 iulie 2024.

Totuși, reforma sistemului de pensii implementată în Republica Moldova de la începutul anului nu satisface așteptările pensionarilor și nici a viitorilor pensionari, concluzionează un studiu efectuat de Fundația Friedrich Ebert (FES) Moldova⁹, în parteneriat cu Confederația Națională a Sindicatelor (CNSM). Autorii susțin că sunt multe lacune pe care autoritățile ar trebui să le înlătore pentru a crea un sistem de pensionare nediscriminatoriu. Astfel, dreptul la pensie anticipată, cu trei ani mai devreme de vârsta oficială de pensionare, este considerată o prevedere discriminatorie când vine vorba de femei și bărbați. Bărbații au dreptul de a pretinde pensia anticipată de la 1 ianuarie 2017, dacă au stagiul de cotizare deplin, de 33 de ani și 6 luni, iar

⁸ https://www.youtube.com/watch?v=GVxSzX86RR8&fbclid=IwAR0oGfSEOSoxS_hLG76esvQ-IlhzJRv99N2Mtuo5aEadj1iOPFSPWHR3fEI

⁹ http://fes-moldova.org/fileadmin/user_upload/Reforma_Sistemului_De_Pensii_Final1.pdf

femeile trebuie să aștepte în acest sens până la 1 iulie 2022. Autorii studiului recomandă ca acest termen să fie atât pentru femei, cât și pentru bărbați, de la 1 ianuarie 2017. Totodată, autorii studiului recomandă ca femeile care au născut și au educat între 1 și 4 copii ar trebui, de asemenea, să beneficieze de o reducere proporțională a vârstei de pensionare pentru limită de vârstă (1 sau 2 ani). În același timp, studiul scoate în evidență și faptul că în prezent contribuțiile sociale ale lucrătorilor din sistemul public constituie 35% din costul pensiilor din sectorul public, restul contribuțiilor sunt ale celor din sectorul privat. Prin urmare, nu este echitabil ca salariații sectorului privat, care au pensii mai mici la atingerea vârstei de pensionare, să subvenționeze pensiile celor care activează în sectorul public și au pensii mai mari. Astfel, autorii sunt de părere că se cere modificarea art. 34 din noua lege cu privire la finanțarea pensiilor din sectorul public.

În 2018 numărul persoanelor asigurate la sistemul de pensii a însumat 846 mii persoane, ceea ce înseamnă că doar 70,3% din populația ocupată a participat la sistemul asigurărilor sociale de stat. Pentru a asigura funcționarea unui sistem de pensii sustenabil, în primul rând din punct de vedere financiar este necesară stimularea rămânerii cât mai îndelungate a persoanelor în câmpul muncii.

În acest sens, Guvernul și-a propus promovarea politicilor pro-active ale pieței muncii, care abordează îmbătrânirea populației, incluse atât în conceptul de reformare a sistemului de pensii, cât și în Programul național strategic în domeniul securității demografice în Republica Moldova 2011–2025 și în Strategia Națională privind Ocuparea Forței de Muncă pentru perioada 2017-2021¹⁰ (2016).

Noua strategie are ca obiectiv creșterea nivelului de ocupare formală bazată pe competitivitate economică, competențe și calificări adecvate, în condiții de dezvoltare durabilă și incluzivă, cu accent sporit pe grupuri vulnerabile, inclusiv tineri și femei.

Strategia are patru priorități și anume:

- Crearea oportunităților de angajare formală, non-discriminatorie și productivă;
- Dezvoltarea capitalului uman pentru șanse sporite de angajare;
- Mai bună guvernare a pieței muncii;
- Valorificarea potențialului migrației pentru dezvoltare durabilă.

O altă reformă cu impact de gen este cea a salarizării, inițiată de Guvern în 2018, prin crearea unui sistem salarial transparent, echitabil și atractiv, capabil să remunereze performanța profesională a angajaților din fiecare domeniu de activitate. Proiectul presupune stabilirea un spor unic de performanță care va varia pentru câteva categorii. Guvernul va majora salariile pentru bugetarii din domeniile educației, sănătății, asistenței sociale și pentru autoritățile publice locale, unde angajate sunt preponderent femei. Astfel, pentru persoane cu funcții de demnitate publică va fi doar componenta fixă a salariului, pentru funcționarii publici va fi componenta fixă de 90%, cea variabilă – 10%. Pentru majoritatea categoriilor de angajați din sectorul public va fi 80% partea fixă și 20% - partea variabilă. Doar cei din securitatea națională, securitatea statului și ordinea publică vor avea partea fixă de 70% și cea variabilă de 30%. Suplimentar, vor putea fi acordate premii unice, sporuri salariale pentru munca prestată în condiții nefavorabile, pentru munca suplimentară, de noapte și în zilele de sărbătoare sau cele nelucrătoare.

¹⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369765>

Noua lege reglementează structura sistemului de salarizare, drepturile salariale, modalitatea de stabilire a salariului – angajații vor fi remunerați în baza sistemului de gradare constituit din grade și trepte de salarizare. Conceptul reformei prevede că salariul va fi constituit din partea fixă și partea variabilă. Partea variabilă va depinde de performanțele angajatului și aspectele specifice ale muncii.

În același timp, legea garantează păstrarea integrală a salariului, în cazul în care conform noilor reguli de salarizare, angajatului i se stabilește un salariu mai mic decât cel deținut anterior. Astfel, angajații își vor păstra cel puțin veniturile pe care le au în prezent. Totodată, în urma implementării reformei nimeni din angajații din sectorul bugetar nu va mai avea un salariu mai mic de minimul de existență de 2000 de lei, iar raportul dintre valoarea minimă și valoarea maximă a salariului de bază va fi de 1 la 15 și nu de 1 la 33 cum a fost până în prezent.

Salariul va crește semnificativ la cadrele didactice (78% din angajații din învățământ sunt femei) – dacă până acum ajutorul de educator primea în medie 1745 de lei, în urma reformei, acesta va avea 3168 de lei. Venitul asistentului social va crește în medie de la 3400 până la 4600 de lei.

Reforma va impulsiona și creșterile salariale în domeniul medicinei (81.4% din angajații din sistemul de sănătate sunt femei) – dacă până acum un asistent medical avea în medie salariul de 2806 lei, în urma reformei, acesta va avea lunar 5220 de lei. De asemenea, efectul creșterii salariilor îl vor simți cei din învățământul preuniversitar. Spre exemplu, salariul mediu al dădăcelor va crește cu 109% - de la 1454 până la 3042 lei, iar peste 8 mii de persoane, care activează ca ajutor de educator, vor beneficia de o creștere salarială de aproape 90%.

Costul implementării proiectului pentru anii 2019-2021 se estimează la 3,9 miliarde de lei. Către anul 2021 se preconizează o creștere de circa 30 % a salariului mediu lunar pentru angajații instituțiilor finanțate din bugetul de stat și de peste 55 % - din bugetele locale.

Un alt domeniu cu implicații de gen în care s-au înregistrat progrese este cel al prevenirii și combaterii violenței. În februarie 2018, Guvernul R. Moldova a adoptat Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie, pe anii 2018-2023 și Planul de acțiuni pentru 2018-2020 pentru implementarea acesteia¹¹. Această strategie este în concordanță cu Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) care prevede standarde pentru prevenirea violenței în bază de gen, protejarea victimelor violenței, și pedepsa agresorilor.

Printre obiectivele Strategiei sunt:

- Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin cultivarea toleranței zero la violență. Combaterea stereotipurilor și prejudecăților care duc la violență împotriva femeilor și în familie. Informarea, sensibilizarea populației și încurajarea raportării cazurilor de violență;
- Instruirea inițială și continuă a specialiștilor din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în baza unei viziuni comune la nivel de stat;
- Consolidarea sistemului de învățământ pentru a asigura educarea noilor generații prin prisma valorilor egalității între femei și bărbați și a unei culturi de comunicare non-violente;

¹¹<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=374992>

- Consolidarea mecanismelor de protecție și asistență a victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele violenței, inclusiv a violenței sexuale, conform standardelor internaționale;
- Promovarea abilitării economice a femeilor și independența socio-economică;
- Consolidarea răspunsului sistemului de sănătate la cazurile de violență în familie
- Investigarea și urmărirea în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie.
- Asigurarea politicilor integrate în cazurile de violență față de femei și violență în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor, și alte obiective specifice.

Totodată, prevenirea și combaterea violenței în familie constituie o prioritate pentru politicile naționale de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației cu privire la familie, recunoscând faptul că realizarea egalității de gen între femei și bărbați constituie elementul-cheie în prevenirea violenței asupra femeilor, acestea fiind afectate într-o mai mare măsură de acest fenomen, Republica Moldova a adoptat Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie¹² (2007).

O altă îmbunătățire a cadrului legal conex egalității de gen este Legea nr. 196¹³ (2016) cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Legea a fost elaborată în baza raportului de compatibilitate a legislației naționale cu prevederile Convenției Consiliului Europei și are drept scop armonizarea cadrului legal național în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie la standardele internaționale. Modificările esențiale țin de:

- Îmbunătățirea mecanismului de protecție a victimei prin intermediul unei noi instituții „ordinul de restricție de urgență”, aplicată de poliție pentru o perioadă de până la 10 zile;
- Includerea unei noi contravenții „Acte de persecuție”, care se referă la persecutarea în mod repetat a unei persoane;
- Extinderea cercului de subiecți în Codul Penal prin includerea persoanelor aflate în concubinaj, părinți și copii, rudele și afinii lor pe linie dreaptă care locuiesc împreună sau separat;
- Lărgirea spectrului de drepturi pentru victimele violenței în familie prin: stabilirea dreptului la o compensație financiară din partea statului pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune în condițiile stabilite de legislație, raportarea de către specialiști din domeniu a cazurilor de violență doar cu acordul victimei;
- Scutirea de taxă de stat pentru depunerea cererii de eliberare a ordonanței de protecție;
- Instituirea serviciului de asistență telefonică gratuită pentru consilierea apelanților în regim de 24 din 24 ore și crearea pagini WEB pentru informarea publicului larg despre fenomen și serviciile disponibile.

În baza Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și a recomandărilor CEDAW pentru Republica Moldova, a fost adoptată Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie (2018-2023) și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia. Obiectivele generale ale Strategiei derivă din structura generală bazată pe cei patru piloni ale Convenției de la Istanbul: prevenire, protecție, investigarea și urmărirea în justiție și politici integrate și colectarea datelor. Astfel Strategia reprezintă viziunea sistemică asupra modului de consolidare a domeniului. Strategia se

¹² <http://lex.justice.md/md/%20327246/>

¹³ <http://lex.justice.md/md/366648/>

concentrează în special pe prevenirea fenomenului și prevede desfășurarea activităților de informare și sensibilizare cu privire la gravitatea acestui fenomen, promovarea mesajului „toleranței zero” față de toate formele de violență, combaterea stereotipurilor și prejudecăților de gen, inclusiv prin consolidarea sistemului educațional.

Totodată, Strategia vine să asigure sustenabilitatea și dezvoltarea infrastructurii serviciilor specializate pentru victimele violenței fiind prioritare eforturile de dezvoltare a serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală, serviciilor de consiliere pentru subiecții violenței în familie și serviciilor de asistență și consiliere a agresorilor familiari. În baza Strategiei, este asigurat și serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor. De asemenea, Strategia stipulează rolul și implicarea tuturor actorilor (ministerele și alte autorități administrative centrale, autoritățile administrației publice locale, societatea civilă), în procesul de asistență și protecție a victimelor violenței în familie. Prin intermediul Strategiei și a Planului de acțiuni Guvernul și-a propus îmbunătățirea răspunsului autorităților în contracararea fenomenului violenței față de femei și violenței în familie, valorificând importanța prevenirii și, astfel, diminuând costurile de intervenție.

De asemenea, în baza Legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați și a recomandărilor CEDAW pentru Republica Moldova¹⁴, au fost elaborate și realizate mai multe strategii naționale și planuri de acțiune, dintre care cele mai recente sunt Programului Național de asigurare a egalității de gen (2010-2015) cu cele două Planuri de acțiune și Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați și planului de acțiuni pentru implementarea acesteia¹⁵ (2017 - 2021).

După analizele efectuate în urma implementării primului Program Național de asigurare a egalității de gen pentru anii 2010-2015 și a rezultatelor Planurilor de Acțiune, MSMPS cu suportul UN Women, și al altor parteneri de dezvoltare (UNFPA) a creat un grup de lucru și în baza unui amplu proces participativ au fost analizate problemele majore din domeniul abilitării femeilor și promovarea egalității de gen. Astfel, după mai multe consultări publice cu diverși actori sociali a fost elaborată noua Strategie¹⁶, al cărei scop major este abilitarea femeilor și realizarea de facto a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova, prin intermediul implementării mai multor obiective în cele 7 arii de intervenție.

Deși adoptarea legislației în domeniu a fost crucială pentru asigurarea *de jure* a tratamentului egal pentru femei și bărbați, din cauza mecanismului deficitar de implementare, cadrul legal-normativ și instituțional nu oferă și un cadru adecvat de realizare a obiectivelor, în particular din cauza alocățiilor bugetare reduse și a lipsei de resurse umane în cadrul Direcției politice de asigurare a egalității între femei și bărbați, precum și a mandatului limitat al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

Astfel, asigurarea *de facto* a egalității este, pe alocuri, periclitată, fiind un proces care trebuie susținut prin demersuri consistente și eforturi conjugate ale structurilor guvernamentale, partenerilor de dezvoltare, organizațiilor non-guvernamentale și ale întregii societăți, atât la nivel de politici, cât și acțiuni specifice pentru a depăși barierele existente.

¹⁴ https://msmps.gov.md/sites/default/files/document/attachments/cedaw_4_5report.pdf
https://msmps.gov.md/sites/default/files/document/attachments/observatii_finale_eng.pdf

¹⁵ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=370442&lang=1>

¹⁶ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr16_85.pdf

La nivel național, domeniul de asigurare a egalității între femei și bărbați a fost substanțial îmbunătățit în ultimii ani prin:

- 1) adoptarea legii-cadru – Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și a legislației aferente domeniului, ce vizează prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violența în familie, asigurarea egalității și modificările întreprinse cu referință la mai multe acte legislative (2016);
- 2) aprobarea planurilor de acțiuni și a unui document de politici – Programul național de asigurare a egalității de gen (2010-2015), precum și realizarea abordării complexe de asigurare a egalității între femei și bărbați în documentele de politici aprobate pe domeniile sănătate, antreprenoriat, educație, angajare în câmpul muncii, administrație publică locală; și noul document-cadru – Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați (2017-2021) și planul de acțiuni;
- 3) fortificarea mecanismului instituțional prin instituirea Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați;
- 4) consolidarea capacităților Direcției politici de asigurare a egalității între femei și bărbați în cadrul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, care elaborează și promovează politicile din domeniu și asigură lucrările de secretariat ale Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați;
- 5) crearea unităților gender din ministere și alte autorități administrative centrale, care monitorizează respectarea legislației în domeniu;
- 6) instituirea grupurilor coordonatoare interministeriale, în domeniul de gen, cu statut de organ consultativ și coordonator, constituit din unități gender ale subdiviziunilor ce dețin competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în domeniul de activitate al autorității publice centrale de specialitate.

Potrivit clasamentului Indexului global al egalității de gen, lansat de Forumul Economic Mondial¹⁷ (2018), între 149 de state evaluate Republica Moldova s-a plasat pe locul 35, coborând din topul primelor 30 de state în ultimii 3 ani (poziția 26 în 2015). În Raportul Dezvoltării Umane¹⁸ (2018), elaborat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, după Indexul de dezvoltare de gen, Moldova este clasată pe ultimul loc din grupul țărilor cu nivel înalt de dezvoltare (poziția 112 dintre 189 țări evaluate). Aceeași poziție este deținută de Republica Moldova și pentru evaluarea Indexului Inegalității de Gen.

În domeniul pieței muncii, discriminarea femeilor persistă, îndeosebi în ceea ce privește angajarea și avansarea, salarizarea, reintegrarea la locul de muncă după concediul de îngrijire a copilului și participarea la instruire și deplasări, iar retribuirea muncii acestora este în medie cu circa 12% mai mică față de bărbați. Motivul discriminării îl reprezintă percepțiile și convingerile stereotipice cu privire la statutul și rolul femeii și bărbatului în societate și în familie.

Insuficiența serviciilor de îngrijire a copiilor la etapa preșcolară, precum și participarea redusă a bărbaților în creșterea și educația copiilor creează mari obstacole în calea afirmării profesionale a femeilor și implicării acestora în activități publice și politice. Spectrul problemelor cu care se confruntă femeile din Republica Moldova este variat, ele constituind un important impediment în asigurarea bunăstării și condițiilor optime de trai pentru toți cetățenii țării.

De asemenea, deși au fost importante îmbunătățirile și modificările efectuate prin completarea mai multor acte legislative din perspectiva de gen (Legea nr.71¹⁹, 2016), precum prevederi cu

¹⁷ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf

¹⁸ http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf

¹⁹ <http://lex.justice.md/md/365019/>

referință la cota de 40 la sută de reprezentare minimă a ambelor sexe în organele de conducere guvernamentale și în listele electorale, instituirea sistemului electoral uninominal nr.60 din 14.03.2017 nu prevede măsuri de respectare a cotei de 40%, adoptată prin legea nr.71 din 14 aprilie 2016, astfel anulându-se noile măsuri afirmative legiferate în anul 2016 întru asigurarea egalității de gen în funcțiile de luare a deciziilor

Femeile din Moldova se confruntă cu obstacole specifice în educație și pe piața muncii. Atitudinile patriarhale persistente le limitează alegerea privind educația și opțiunile de angajare. Printre acestea se numără disparități salariale semnificative, segregarea pe ocupații cu salarii mai mici, distribuirea inegală a muncii și a responsabilităților familiale, și accesul limitat la servicii de îngrijire a copilului. Femeile care desfășoară activități de antreprenoriat se confruntă cu obstacole în accesul la credite bancare și la programe de dezvoltare a afacerilor și antreprenoriatului, finanțate de stat. Deși,

2. *Care dintre următoarele domenii au fost primele cinci priorități pentru accelerarea progreselor înregistrate de femei și fete în țara dvs. în ultimii cinci ani prin legi, politici și / sau programe?*

- ☒ Egalitatea și nediscriminarea în conformitate cu legea și accesul la justiție
- ☐ Calitatea educației, formării și învățării de-a lungul vieții pentru femei și fete
- ☐ Eradicarea sărăciei, productivitatea agricolă și securitatea alimentară
- ☒ Eliminarea violenței împotriva femeilor
- ☐ Accesul la îngrijiri medicale, inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile reproductive
- ☒ Participarea și reprezentarea politică
- ☐ Dreptul la muncă și drepturile la locul de muncă (de exemplu, diferența de remunerare între femei și bărbați, segregarea ocupațională, cariera progresie)
- ☒ Antreprenoriatul femeilor și întreprinderile de femei
- ☒ Îngrijirea neremunerată și munca la domiciliu / concilierea familiei de muncă-familie (de exemplu, maternitate plătită sau concediu parental și îngrijirea copilului)
- ☐ Protecția socială responsabilă de gen (de exemplu, acoperirea universală de sănătate, transferurile de numerar, pensiile)
- ☐ Servicii și infrastructură de bază (apă, canalizare, energie, transport etc.)
- ☐ Consolidarea participării femeilor la asigurarea durabilității mediului
- ☒ Bugetarea responsabilă de gen
- ☐ Incluziunea digitală și financiară a femeilor
- ☐ Reducerea riscului de dezastru și rezistența la gen
- ☒ Modificarea normelor sociale negative și a stereotipurilor de gen

Prezentare detaliată

- ☒ *Egalitatea și nediscriminarea în conformitate cu legea și accesul la justiție*

Pe parcursul anilor în Republica Moldova a fost creat un cadru legal-normativ semnificativ în domeniul promovării egalității de gen și abilitării femeilor:

- Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (Monitorul oficial al R. Moldova Nr 164-167/812 din 09.12.2005)
- Legea nr.5-XVI din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Monitorul oficial al R. Moldova Nr. 47-50/200 din 24.03.2006)

- Legea nr. 45-XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul oficial al R. Moldova Nr 55-56 din 18.03.2008)
- Strategia Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (H.G. nr. 257 din 05.12.2008).
- Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015
- Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia (HG Nr. 259 din 28.04.2017)
- Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia;
- Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia;
- Legea nr.71 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (14.04.2016)
- Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acesteia.

În același timp, în pofida unui cadru legal-normativ și instituțional, au rămas unele probleme la nivel de implementare a acestuia, și anume: pregătirea specialiștilor; insuficiența de resurse umane calificate; resurse financiare de stat reduse pentru domeniul egalitate de gen și promovarea femeilor; lacune în identificarea și soluționarea fenomenului hărțuirii sexuale; insuficiență de acoperire prin SNR a cazurilor VF; insuficiența serviciilor de asistență și protecție a victimelor VF; lipsa serviciilor de re-socializare a agresorilor familiari; imperfecțiunea mecanismului de monitorizare și evaluare a domeniilor de referință (egalitate de gen, promovarea femeilor, violența și traficului de ființe umane), suprasolicitarea Direcției de resort și resurse umane insuficiente, etc.

În anul 2017 Republicii Moldova a ratificat Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie (Convenția de la Istanbul). Acest pas, implică armonizarea legislației naționale la Tratatul menționat prin consolidarea democrației și statului de drept prin respectarea drepturilor omului. În conformitate cu Convenția de la Istanbul urmează să fie creat un cadru de cooperare interinstituțional la nivel național din instituții cu competențe în domeniu precum și să asigure după ratificare reprezentarea țării în Comitetul Părților care este alcătuit conform prevederilor art. 67 din reprezentanții Părților la Convenție. Adicional, menționăm că implementarea Convenției de la Istanbul a presupus abilitarea anumitor instituții cu împuterniciri noi precum cea a organului de poliție în emiterea ordinului de restricție de urgență, efectuarea studiilor și campaniilor de informare în masă de către autoritățile publice locale privind fenomenul violenței în familie.

În cadrul proiectului Consiliului Europei "Facilitarea accesului femeilor în justiție în 5 țări din Parteneriatul Estic (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova și Ucraina) a fost realizat studiul "Bariere, remedii și cele mai bune practici privind accesul femeilor la justiție în Moldova". Rezultatele studiului au fost prezentate în cadrul Întâlnirii Consiliului Coordonator Interministerial coordonat de MSMPS, al cărui membri sunt reprezentanți ai ministerelor și agențiilor cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, Procuraturii Generale, reprezentanți ai ONG-urilor active în domeniul Organizației

Internaționale (UN Women, UNFPA, OIM), furnizori de servicii specializate. De asemenea, experții naționali au participat la evenimentele organizate în cele 5 țări care au participat la proiect, în scopul elaborării manualului de instruire continuă a judecătorilor și procurorilor, și au avut loc 2 seminare de instruire cu tema "Accesul egal al femeilor în justiție", realizate de către Institutul Național al Justiției. De asemenea, cu sprijinul Ambasadei SUA în Moldova și al Misiunii OSCE în Moldova, în parteneriat cu Institutul Național al Justiției și Serviciul de Asistență Juridică garantată de stat și Centrul pentru Drepturile Femeilor au fost desfășurate instruirii pentru 175 de judecători și 75 procurori în vederea asigurării unei înțelegeri mai profunde a dinamicii cazurilor de violență, oferindu-se informații sistematizate asupra cadrului legal, a standardelor internaționale și a bunelor practici privind intervențiile eficiente, pe baza unei abordări multidisciplinare.

☒ *Participarea și reprezentarea politică*

Conform Codului Electoral nr.1381 din 21.11.1997 voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat, iar statul garantează exprimarea voinței libere a cetățenilor prin apărarea principiilor democratice și a normelor dreptului electoral. 343. În perioada de raportare au fost operate modificări legislative care au contribuit la responsabilizarea partidelor politice cu privire la implementarea principiului egalității între femei și bărbați. Astfel în Legea nr.5-XVI din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, Codul Electoral, și în Legea 294 din 21.12.2017 privind partidele politice a fost inclusă prevederea ce obligă Partidele politice să respecte cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe în organele de conducere și în listele de candidați. Totodată, sunt prevăzute condiții avantajoase pentru femei cu privire la numărul obligator de semnături ce urmează să le colecteze pentru a fi înregistrate în calitate de candidate la funcția de deputat în circumscripțiile electorale uninominale. Astfel, o femeie candidată poate fi înregistrat dacă prezintă semnăturile a cel puțin 250 (pentru bărbați 500) și cel mult 500 (pentru bărbați 1000) de susținători cu drept de vot din circumscripția unde candidează.

La nivelul puterii legislative, pe parcursul perioadei de raportare, numărul femeilor în poziții decizionale a fost constant. După alegerile parlamentare din 2019, 25% dintre funcțiile de deputat, sunt deținute de femei. Din cei 101 de parlamentari care, potrivit rezultatelor alegerilor, au acces în Parlament, doar 26 sunt femei.

La nivelul executivului central, s-a atestat o creștere considerabilă a numărului de femei în cabinetul de miniștri de la 20,8 % în 2016 la 38,5 % în 2017, fiind condiționată de reforma administrației publice centrale, ce a vizat revizuirea competențelor instituționale și reducerea numărului de ministere de la 16 la 9. 351. Cu referire la reprezentarea femeilor la nivel local, se atestă o ușoară creștere a femeilor în funcție de primare de 2,6% în 2015 comparativ cu 2011. Reprezentarea femeilor în consiliile locale și în consiliile raionale și municipale a crescut cu 1,4% și respectiv cu 2,2% în 2015, comparativ cu 2011

☒ *Antreprenoriatul femeilor și întreprinderile de femei*

Una dintre prioritățile Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 o constituie dezvoltarea antreprenorialului feminin în Republica Moldova. Obiectivele principale ale acestei acțiuni sunt:

- Sporirea numărului de întreprinderi fondate de femei prin crearea de instrumente de dezvoltare și sporire a abilităților antreprenoriale și manageriale, servicii de asistență în business;
- Promovarea spiritului antreprenorial în rândul femeilor;

- Facilitarea accesului la investiții și asistență pentru dezvoltarea afacerilor gestionate de femei;
- Realizarea cercetărilor științifice și asigurarea cu date statistice necesare pentru argumentarea politicii de dezvoltare a antreprenorialului feminin.

În urma examinării politicilor publice actuale și a analizelor asupra situației femeilor a fost identificată necesitatea de a întreprinde acțiuni concrete în vederea promovării oportunităților egale pentru femeile din Republica Moldova, precum și încurajarea femeilor de a se implica în crearea și gestionarea afacerilor. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 1064 din 16.09.2016²⁰ a fost aprobat Programul-pilot "Femei în Afaceri"²¹. Scopul Programului este de a oferi suport financiar și non-financiar prin acordarea granturilor pentru investiții și servicii relevante pentru dezvoltarea afacerilor de către femei, în mod special, din zonele rurale și femei tinere.

Programul este orientat spre atingerea următoarelor obiective:

- Creșterea oportunităților economice pentru femei, prin reducerea barierelor la inițierea sau dezvoltarea unei afaceri;
- Facilitarea accesului la investiții și asistență pentru dezvoltarea afacerilor gestionate de femei, menite să completeze suportul financiar și non-financiar disponibil la moment pentru femeile antreprenoare din Republica Moldova;
- Crearea unui model național integrat de suport pentru dezvoltarea antreprenorialului feminin, care vizează diferite etape de dezvoltare a businessului: de la planificarea afacerii (inițiere) - la întreprinderi nou create și până la afaceri în creștere;
- Consolidarea infrastructurii naționale de suport a IMM-urilor, prin extinderea serviciilor oferite în scopul reducerii obstacolelor specifice pe care le confruntă femeile în afaceri;
- Contribuirea la realizarea politicilor prioritare privind egalitatea de gen și dezvoltarea economică.

Până în prezent prin intermediul Programului guvernamental „Femei în afaceri”²², gestionat de Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) au fost desfășurate 2 apeluri de proiecte în cadrul cărora au fost selectate pentru subvenționare în total 201 proiecte investiționale. În perioada următoare va fi lansat al treilea apel de proiecte. La concurs pot aplica întreprinderile înregistrate de la 0 la 24 luni, gestionate de femei.

În 2019 alte 101 femei de afaceri din Republica Moldova vor beneficia de finanțare nerambursabilă, accesând granturi în valoare de peste 14,2 milioane de lei, ceea ce va stimula investiții directe în economie în sumă totală de 23 de milioane de lei și va determina crearea a 385 locuri noi de muncă. Finanțarea companiilor gestionate de femei va menține circa 263 locuri de muncă existente (84% pentru femei, 61% - tineri cu vârsta de până la 35 ani) și crearea a 385 locuri noi de muncă (dintre care 81% destinate femeilor și 65% - tinerilor).

Circa 63% dintre proiectele investiționale aprobate sunt din industria prelucrătoare (confecții, articole din textile cu pictură manuală; meșteșugărit; prelucrarea produselor lactate, fabricarea pâinii și produse din patiserie, producerea mierii cremă, uscarea fructelor; brichete din biomasă). Alte 29% vor presta servicii (design, servicii educaționale pentru copii, producție cinematografică, IT, servicii veterinare, publicitate, contabilitate, asistență medicală, etc.). Restul 8% dintre antreprenoare planifică să investească în agricultură (cultivarea florilor în ghiveci și a pomușoarelor; creșterea găștelor pentru puf și pene, ovinelor, taurinelor și caprinelor; apicultură).

²⁰<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366750>

²¹ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr10_79.pdf

²² Programul-pilot „Femei în Afaceri” este gestionat de către ODIMM și are o durată de implementare de 3 ani și este finanțat din bugetul de stat și suplinit din fondurile Uniunii Europene.

Problematica antreprenoriatului feminin este și preocuparea sectorului asociativ, în Moldova fiind înregistrate mai multe ONG-uri de profil, dintre care Platforma femeilor de afaceri din Moldova²³ și Asociația femeilor de afaceri din Moldova²⁴ reunesc mai multe femei interesate de promovarea antreprenoriatului feminin și dezvoltarea afacerilor.

☑ *Îngrijirea neremunerată și munca la domiciliu / concilierea familiei de muncă-familie*

Cuantumul lunar al indemnizației de maternitate este de 100% din baza de calcul stabilită de către unitatea economică în care angajata își desfășoară activitatea de bază, conform art.7 a Legii sus menționate. Baza de calcul a indemnizației de maternitate o constituie venitul mediu lunar asigurat, realizat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat, venit din care au fost calculate contribuții individuale de asigurări sociale. 288. De indemnizație lunară pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani beneficiază, la cerere, opțional: unul dintre părinți, bunelul, bunica, o altă rudă care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului, precum și tutorele, dacă sînt persoane asigurate și îndeplinesc condițiile de realizare a stagiului de cotizare (de cel puțin 3 ani sau de cel puțin 9 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei producerii riscului asigurat). Cuantumul indemnizației lunare pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani constituie 30% din baza de calcul, dar nu mai puțin de 540 de lei pentru fiecare copil. Legislația în domeniul raporturilor de muncă prevede norme de protecție a femeilor gravide, femeilor care au născut de curând sau celor care alăptează cu referire la transferul sau permutarea, în conformitate cu certificatul medical, la o muncă mai ușoară, neadmiterea atragerii la muncă de noapte, la muncă suplimentară, la muncă în tură continuă și la muncă în zilele de sărbătoare nelucrătoare. Totodată legea interzice utilizarea muncii femeilor gravide, a femeilor care au născut de curând și a celor care alăptează la lucrări subterane în mine, precum și în orice alte activități care prezintă riscuri pentru securitatea sau sănătatea lor ori care pot avea repercusiuni asupra sarcinii sau alăptării. În anul 2016, a fost transpusă în cadrul normativ național Directiva Parlamentului European și Consiliului 92/85/CEE din 19 octombrie 1992 privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și a sănătății la locul de muncă în cazul lucrătoarelor gravide care au născut de curând sau care alăptează, care prevede cerințe minime de securitate și sănătate în muncă.

Printre acțiunile întreprinse de Guvern, în conformitate cu recomandările CEDAW de a combate stereotipurile de gen și a atitudinilor patriarhale cu privire la rolurile femeilor și bărbaților în familie și în societate, au fost diversificate concediile sociale, prin includerea unui noi tip de concediu destinat taților – concediul paternal, acordat în baza cererii scrise, în primele 56 de zile de la nașterea copilului, pe o perioadă de 14 zile calendaristice. Astfel, în conformitate cu Legea 71 (2016) tații pot beneficia de 14 zile de concediu paternal, care se va acorda în primele 56 de zile după nașterea copilului, iar indemnizația pentru concediu paternal nu poate fi mai mică decât salariul curent al beneficiarului și este achitat din fondul de asigurări sociale. Angajatorul este obligat să încurajeze salariații să beneficieze de concediu paternal. Cazurile în care angajatorul creează situații cu efect de dezavantajare a angajaților, care iau concediu paternal, sunt considerate cazuri de discriminare din partea angajatorilor și se sancționează conform legii. În vederea informării și încurajării bărbaților să beneficieze de concediul paternal, MSMPS în parteneriat cu UN Women Moldova au realizat un spot video la acest subiect, difuzat la posturile TV național și rețelele de socializare²⁵. În scopul creșterii gradului de implicare a părinților și a reprezentanților legali în dezvoltarea copiilor, în anul

²³ <http://platformafemeilor.md/>

²⁴ <http://www.afam.md/>

²⁵ https://www.youtube.com/watch?v=JxazCF6E1N8&index=13&list=PLW8tTWcbumlc_BiH2kuObnNi-AYMkgI0F

2015, a fost elaborată Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022²⁶ (2016) și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia²⁷. Documentul prezintă o viziune unificată privind necesitatea formării și dezvoltării abilităților parentale prin prisma creării serviciilor publice și private, atât pentru sporirea competențelor părinților, reprezentanților legali sau a persoanei în grija căreia se află copilul, cât și pentru formarea abilităților parentale ale tinerilor. Strategia are drept scop asigurarea unui mediu familial adecvat pentru copii și favorabil pentru dezvoltarea competențelor și abilităților personale și profesionale. În acest sens, urmează să fie dezvoltate o serie de programe și servicii privind educația parentală a persoanelor în grija cărora sunt copii. Măsura vine să sprijine părinții în conștientizarea rolului pe care îl au pentru susținerea creșterii, educării și dezvoltării copilului și să le ofere asistență în dificultățile pe care le întâlnesc. Deși salută adoptarea unei strategii specifice domeniului, reprezentanții sectorului asociativ au elaborat un set de recomandări²⁸ în vederea includerii explicite a perspectivei de gen în conținutul documentului, și în activitățile prevăzute de Planul de acțiuni.

De asemenea, a fost elaborat suportul metodologic ”Comunicăm eficient cu familia”, destinat echipelor comunitare (educator, asistent medical, asistent social) în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educare a copiilor mici și a incluziunii socio-educative a acestora. În proces au fost implicați 1020 de profesioniști, constituind 340 de echipe comunitare din 20 de raioane ale țării, și circa 4000 de părinți.

Și sectorul asociativ susține demersul Guvernului în această direcție. Astfel, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC) și Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), în parteneriat cu Ministerul Educației, au realizat un stagiul de formare pentru învățători, privind educația parentală. În acest sens, pe parcursul anului de studii 2015-2016, peste 100 de învățători din orașele Strășeni, Hâncești și Chișinău au fost implicați într-un program de formare privind educația parentală. În această perioadă, învățătorii au fost instruiți și ghidați de profesioniști cu vastă experiență în protecția copilului. Scopul programului²⁹ a fost de a dezvolta cadrele didactice competențe privind educarea pozitivă a copiilor și protejarea lor față de violență. Totodată, învățătorii urmează să promoveze educația pozitivă a copiilor și în cadrul activităților și ședințelor cu părinții. Stagiul de formare a venit ca răspuns la solicitările părinților de a cunoaște metode nonviolente de educație a copiilor. Studiul de Indicatori Multipli în Cuiburi (MICS) publicat de UNICEF Moldova în primăvara lui 2014, arată că 3 din 4 copii cu vârsta cuprinsă între 2-14 ani (76%) au fost supuși unei forme violente de disciplinare. Raportul Ministerului Educației privind cazurile de violență asupra copilului înregistrate pe parcursul anului precedent de studii, arată că peste 6000 de copii au fost supuși diverselor forme de violență. Cu toate acestea, Studiul privind normele sociale care influențează practicile violente în procesul de disciplinare a copilului, publicat în 2015 arată că tot mai mulți părinți sunt conștienți că nu este bine să folosească violența în educarea copilului.

☒ *Bugetarea responsabilă de gen*

În Republica Moldova planificarea și executarea bugetară nu se realizează în conformitate cu bugetarea sensibilă la gen în , dar subiectul BSG este pe agenda publică deja de câțiva ani grație

²⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366978>

²⁷ https://cnpdc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/ro_5188_planul-national-de-actiuni-pe-anii-2018-2022.pdf

²⁸ http://www.progen.md/files/2085_opiniacpd_competente_parentale.pdf

²⁹ Programul este susținut de reprezentanța UNICEF Moldova și Oak Foundation.

proiectului regional „Promovarea politicilor sensibile la dimensiunea de gen în Europa de Sud-Est, faza a II-a”, implementat de UN Women în Albania, Bosnia și Herțegovina, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și Republica Moldova, cu suportul financiar al Cooperării Austriece pentru Dezvoltare și Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare. Proiectul contribuie la implementarea angajamentelor naționale și internaționale privind egalitatea de gen, prin integrarea BSG în sistemele naționale și locale de planificare și bugetare, concentrându-se pe consolidarea capacităților autorităților centrale și locale în utilizarea instrumentelor bugetării sensibile la gen în procesele de planificare și bugetar, precum și consolidarea capacităților actorilor non-guvernamentali pentru a responsabiliza guvernele cu privire la angajamentele asumate în domeniul egalității de gen, folosind BSG ca instrument de bază.

Astfel, în cadrul proiectului menționat, echipa experților din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei, cu suportul UN Women Moldova, a elaborat Ghidul „Bugetarea sensibilă la gen” pentru a oferi instrumentele necesare autorităților publice locale în pregătirea și implementarea bugetelor locale sensibile la dimensiunea de gen. De asemenea, proiectul a contribuit la instruirea reprezentanților autorităților publice locale, iar dezbaterile organizate au furnizat recomandări excelente în completarea materialelor de lucru și studiilor de caz.

Totodată, în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei a fost introdusă disciplina „Bugetare sensibilă la gen” la Ciclul II, Masterat, ceea ce a reprezentat o etapă-cheie în realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Grație suportului conceptual al UN Women, în baza acordului de cooperare dintre UN Women și ASEM, a apărut și inițiativa de elaborare a compendiilor și a manualului, precum și de introducere a cursului privind bugetarea sensibilă la gen (BSG) în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM) ca modul obligatoriu, având în vedere că acesta a fost câțiva ani modul opțional. Acest curs a fost aprobat de Senatul ASEM și de Ministerul Educației, Cercetării și Culturii și a fost introdus începând cu anul de studii 2016-2017 în lista cursurilor obligatorii la două programe de master la ASEM: „Finanțe publice și fiscalitate” și „Contabilitate și audit în instituțiile publice”. Publicația compendiului pentru studii de licență este editată împreună cu compendiul pentru studii de masterat, precum și celei de-a 2-a ediții a manualului „Bugetare sensibilă la gen” pentru studii la ciclul II, masterat.

De asemenea, în 2018 UN Women Moldova a desfășurat pentru organizațiile societății civile interesate să-și dezvolte cunoștințele și competențele de monitorizare a impactului politicilor publice și al cheltuielilor publice asupra femeilor și bărbaților Programul de instruire privind elaborarea Rapoartelor de Monitorizare a Bugetelor Sensibile la Gen. Astfel cca 30 de membri ai organizațiilor societății civile, care reprezintă 20 de organizații din 9 raioane, au creat, în premieră, Platforma Civică pentru Bugetare Sensibilă la Gen (BSG), cu scopul de a-și uni eforturile în monitorizarea și promovarea bugetelor din prisma egalității de gen. Obiectivul membrilor platformei este de a analiza unele bugete locale pentru a vedea dacă acestea iau în considerație atât nevoile femeilor, cât și ale bărbaților și dacă femeile și bărbații beneficiază în mod egal de repartizarea banilor publici. Fiecare organizație și-a ales să analizeze din perspectiva de gen anumite aspecte din bugetele locale, precum: alocarea resurselor publice pentru școli și grădinițe, cum au fost bugetate alocațiile pentru persoanele cu dizabilități, alocarea banilor publici pentru edificii sportive, cheltuielile pentru resursele energetice, resursele alocate pentru angajarea vârstnicilor, și alte compartimente ale bugetelor locale. În baza acestor analize, organizațiile societății civile vor elabora rapoarte care vor include concluziile referitor la cât de echitabile sunt bugetele publice respective din punct de vedere a egalității de gen, dacă acestea iau în calcul atât nevoile femeilor, cât și ale bărbaților, și în ce măsură femeile și bărbații beneficiază egal de alocarea banilor publici. Rapoartele vor fi apoi discutate în comunitățile locale respective și cu administrația locală. De asemenea, în

cadrul Platformei Civice pentru Bugetare Sensibilă la Gen, societatea civilă va face schimb de cunoștințe și bune practici în promovarea bugetării sensibile la gen.

Platforma civică BSG are un rol important în responsabilizarea administrațiilor publice locale și centrale față de angajamentele de asigurare a egalității de gen, iar dialogul și eforturile organizațiilor societății civile de pledoarie sunt esențiale pentru includerea aspectelor de gen în planificarea politicilor și a programelor la nivel național și local.

☑ *Modificarea normelor sociale negative și a stereotipurilor de gen*

Prejudecățile și stereotipurile de gen, precum și alte practici bazate pe rolurile tradiționale pentru femei și bărbați sunt obstacole majore pentru abilitarea femeilor, menținând un statut diminuat al femeii în societate și respectiv în viața de familie, ceea ce deseori determină fenomene negative precum violența față de femei, violența în familie, hărțuirea sexuală, etc.. În acest sens, adițional politicilor de asigurare a egalității între femei și bărbați, sunt stringente și inițiativele de modificare a convingerilor publicului larg despre rolul femeilor și bărbaților în societate și importanța respectării drepturilor omului. Deoarece percepțiile sociale și convingerile se formează în mare parte prin intermediul mass-mediei, în Republica Moldova s-au derulat mai multe activități de sensibilizare a opiniei publice.

În anul 2016, în cadrul Programului ONU „Femeile în Politică”, implementat de UN Women și PNUD, în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul ”Parteneriat pentru Dezvoltare”, finanțat de Guvernul Suediei, ONG-ul Asociația Presei Independente (API) a realizat Programul de susținere a instituțiilor mass-media în asigurarea egalității de gen. În cadrul acestui Program, API a anunțat un concurs deschis pentru toate instituțiile mass-media din Republica Moldova, iar în rezultatul training-urilor specializate cele 30 de instituții mass-media beneficiare ale Programului, inclusiv 10 posturi de televiziune și de radio, care au efectuat autoevaluarea produsului editorial prin prisma egalității de gen, în baza metodologiei elaborate de API³⁰. De asemenea, API a implementat și proiectul ”Click pentru egalitatea de gen”, în cadrul căruia au fost desfășurate training-urilor pentru jurnaliștii implicați în program, a avut loc un concurs de produse jurnalistice la tema egalității de gen, o vizită de studiu într-o țară europeană pentru jurnaliștii câștigători, precum și training-uri pentru membrii Consiliului Coordonator al Audiovizualului.

Printre alte proiecte media, implementate cu susținerea altor parteneri de dezvoltare, menționăm proiectul ”8Mart SRL” (difuzată la postul de televiziune TV8), cu suportul financiar al Agenției Elvețiene de Dezvoltare.

Pe parcursul anului 2017, Consiliul Coordonator al Audiovizualului în colaborare cu ONG-ul Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) au realizat campania „Presa echilibrează genul!”, care a avut scopul de a promova modele pozitive de implicare a femeilor și bărbaților și de a combate stereotipurile de gen prin intermediul mass-media. Campania a inclus mai multe activități, printre care și realizarea a 20 de emisiuni intitulate „Împărțit la doi”, care au abordat diferite aspecte legate de problematica de gen. Totodată, în conformitate cu informația prezentată de către Consiliului Coordonator al Audiovizualului, întru promovarea unui dialog deschis a unui parteneriat de cooperare în problema formării jurnaliștilor a profesioniștilor în domeniul mass-media, autoritatea a desfășurat un seminar de instruire pentru jurnaliști editori de la instituțiile mediatice audiovizuale cu genericul ”Drepturile omului în cadrul serviciilor audiovizuale”. În cadrul evenimentului, a fost abordată tematica egalității de gen în cadrul

³⁰http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20moldova/attachments/publications/2016/raport%20final_monitorizare%20media_rom.pdf?la=ro&vs=3956

serviciilor audiovizuale. Menționăm că în vederea realizării acestei acțiuni, Platforma pentru Egalitate de Gen a realizat dezbaterea publică în formatul Talk-show ”Tineri pentru Egalitate de Gen în politică” (2017), cu participarea a 52 de persoane, 35 femei și 17 bărbați. Evenimentul a fost transmis în direct pe toate frecvențele Radio Moldova Tineret din țară și on-line pe TRM.MD (acoperirea peste 50.000 populație). Totodată, UN Women a elaborat un spot video pentru promovarea modificărilor legislative aprobate prin Legea 71 privind reprezentare egală a femeilor și bărbaților în procesele decizionale³¹. Dmersuri similare au fost întreprinse și în direcția sensibilizării publicului privind fenomenul violenței. Astfel, la inițiativa Coaliției Naționale ”Viața fără Violență în Familie”, s-a propus marcarea pentru prima dată în Republica Moldova a acțiunii cunoscute în lume, ca acțiune împotriva violenței asupra femeilor, cu genericul ”Campania One Billion Rising”. În acest sens, în 2017, Inspectoratul General al Poliției s-a alăturat Campaniei ”One Billion Rising Moldova”, în cadrul unui flashmob organizat în mun. Chișinău, la care au participat membrii Asociației Naționale a Femeilor din Sistemul Afacerilor Interne, precum și angajați ai Poliției din cadrul Inspectoratelor de poliție de sector ale DP mun. Chișinău. Împreună cu reprezentanții organizațiilor membre ale Coaliției Naționale ”Viața fără Violență în Familie”, reprezentanți ai ambasadelor și ai societății civile dar și ai Poliției s-au alăturat, s-au ridicat și au dansat împotriva exploatării femeilor. Prin dans au spus NU violenței asupra femeilor.

O altă campanie de informare și sensibilizare, ”Protejează familia de violență” a fost realizată în parteneriat cu reprezentanții Asociației Promo-LEX, Asociația Împotriva Violentei ”Casa Marioarei”, Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria”. Activitățile s-au desfășurat în 10 centre raionale ale țării, unde 1000 de persoane, inclusiv copii s-au alăturat Centrului Mobil de Prevenire și Informare a Poliției și au asistat la program. Angajații poliției, împreună cu partenerii au dialogat privind fenomenul violenței în familie, cadrul legislativ existent în prevenirea, combaterea și protecția victimelor, precum și serviciile și specialiștii care pot să intervină și să ajute potențiala victimă, fiindu-le distribuite pliante informative cu date de contact utile și consultanța juridică necesară³².

3. *În ultimii cinci ani, ați luat măsuri specifice pentru a preveni discriminarea și pentru a promova drepturile femeilor și fetelor care se confruntă cu forme multiple și intersectate de discriminare?*

- ☐ Femeile care trăiesc în zone îndepărtate și rurale
- ☐ Femeile indigene
- ☒ Femei minoritare rasiale, etnice sau religioase
- ☒ Femeile care trăiesc cu dizabilități
- ☒ Femeile care trăiesc cu HIV / SIDA
- ☐ Femeile cu orientări sexuale diverse și identități de gen
- ☐ Femeile tinere
- ☐ Femei în vârstă
- ☐ Femeile migrante
- ☐ Refugiați și femei strămutate intern
- ☐ Femeile din mediul umanitar
- ☒ Altele: Femei în detenție

³¹https://www.youtube.com/watch?v=pIRd2kMTrBY&list=PLW8rTWcbumlc_BiH2kuObnNi-AYMkgI0F&index=8

³² (<http://politia.md/ro/content/campania-protejeaza-familia-de-violenta>)

Exemple concrete

☒ *Femei minoritare rasiale, etnice sau religioase*

Recomandările comitetelor CEDAW, CESC, CERD ale Națiunilor Unite, precum și altor organisme de evaluare ale Consiliului Europei și OSCE adresate Republicii Moldova pe parcursul ultimilor ani reiterează necesitatea reducerii discriminărilor bazate pe rasă, etnie și gen ale femeilor și fetelor rome, precum și îmbunătățirii accesului acestora la educație, sănătate, piața muncii, viața politică și justiție. În eforturile sale de a aborda situația comunității rome, Republica Moldova se ghidează de recomandările respective, precum și de instrumentele și politicile implementate la nivelul Uniunii Europene.

Numărul persoanelor de etnie romă este mic în Republica Moldova, constituind în medie 0.36% din populația țării. Totuși, condițiile de viață precare și situația socială defavorabilă a populației de etnie romă din Republica Moldova au fost semnalate de mai multe studii și cercetări efectuate în republică. Prin intermediul indicatorilor de măsurare a excluziunii sociale în Republica Moldova s-a depistat faptul că majoritatea romilor trăiesc în sărăcie, iar ratele de ocupare și veniturile în rândul romilor sînt în prezent mult sub cele înregistrate la nivelul întregii populații. Nivelul scăzut de educație a populației de etnie romă corelează în mod direct cu nivelul de sărăcie, dar și cu o serie de alți factori ce influențează asupra accesului necorespunzător al copiilor de etnie roma la serviciile de dezvoltare timpurie, determină abandonul școlar și absenteismului, precum și un nivel redus de implicare a părinților de etnie roma în încadrarea copiilor în diferite trepte de învățământ. Lipsa posibilităților de angajare și insecuritatea socială pe piața muncii se răsfrîng în mod direct asupra situației social-economice a romilor, conducând la sărăcie, cu toate consecințele negative ale fenomenului.

Accesul scăzut al romilor la locuință sporește vulnerabilitatea acestora și reprezintă un element de excluziune socială. O mare parte a romilor trăiesc în case de proastă calitate, supraaglomerate și cu infrastructură necorespunzătoare. În majoritatea cazurilor, romii care dețin o locuință nu au acte de proprietate asupra locuinței sau asupra terenului aferent acesteia. Totodată, accesul deficitar al populației de etnie romă la serviciile publice și instituțiile de drept influențează dimensiunea excluziunii sociale a acestora. Percepția populației de etnie romă asupra stării de securitate personală în localitate, nivelul scăzut de încredere în poliție, în sistemul judiciar reflectă insecuritatea lor în localitate, precum și ineficiența instituțiilor de drept în asigurarea siguranței lor.

În scopul depășirii acestor probleme, în anul 2016 Guvernul Republicii Moldova a adoptat Planul de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pe anii 2016-2020³³ pentru a redresa situația în domeniul minorității rome, inclusiv femeile roma.

Biroul Național de Statistică, cu suportul PNUD și UN Women, în cadrul Proiectului comun ONU "Consolidarea sistemului statistic național" a elaborat nota analitică "Profilul femeilor și fetelor rome"³⁴, care face parte dintr-o serie de profiluri ale femeilor și fetelor din anumite grupuri sub-reprezentate din Moldova, care provin din medii socio-economice sau geografice defavorizate (femei migrante, din mediul rural, de etnie romă, victime ale violenței), care se află în condiții de sănătate speciale (femei cu dizabilități, care trăiesc cu HIV, sau în etate), sau care sunt mai puțin prezente în careva sectoare (femeile în poziții alese și numite, în funcții de decizie pe domenii profesionale, în economie și afaceri). Scopul profilurilor este de a informa

³³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=365368>

³⁴ http://www.statistica.md/public/files/Cooperare_internationala/PNUD/10_tablouri_femei_RM/prof_6_rome.pdf

publicul, în bază de evidențe/date, despre avantajele, capacitățile și potențialul de care dispun grupurile de femei analizate și contribuția care acestea o pot aduce la dezvoltare, mediile lor de interacțiune, oportunitățile de care beneficiază sau sunt lipsite, limitările și obstacolele cu care se confruntă. Profilurile includ analiza factologică în cadrul grupului vulnerabil descris (pe sub-populațiile acestuia) și comparația cu grupul opus (nevulnerabil) de femei (uneori și cu grupul de bărbați corespunzător). La elaborarea notei analitice au fost combinate și utilizate date disponibile - cantitative și calitative - din diferite surse oficiale (statistici oficiale și administrative) și independente (studii, sondaje). Documentul este destinat factorilor de decizie, elaboratorilor de politici, societății civile și publicului larg și urmărește sporirea nivelului de înțelegere a datelor și exemplificarea utilizării datelor statistice dezagregate multi-dimensional în vederea identificării măsurilor de intervenție necesare în promovarea egalității.

La inițiativa UN Women Moldova, în parteneriat cu Centrul Național al Romilor a fost lansat recent (2019) Programul „Femeile rome în politică”. În cadrul programului, 15 femei rome din 8 localități din R. Moldova au participat, în premieră, la programul de instruire și capacitate „Femeile rome în politică”. Programul urmărește creșterea numărului femeilor de etnie romă în procesul de luare a deciziilor la nivel local pentru a spori șansele acestora de a candida și de a fi alese, la alegerile locale din 2019. Astfel, în perioada februarie-iunie 2019, 44 de femei rome vor urma trei instruirii, vor realiza „teme pentru acasă”, vor organiza campanii de implicare civică a comunității rome și vor beneficia de mentorat și ghidare. Proiectul va fi încheiat cu o conferință națională unde vor fi discutate rezultatele obținute și dificultățile femeilor rome candidate la alegerile locale. Acest program este parte a proiectului „Susținerea femeilor rome în alegerile locale generale din anul 2019”, implementat de Centrul Național al Romilor și Rețeaua Femeilor și Fetelor Rome „Romano Alav”, la inițiativa UN Women Moldova, cu susținerea financiară a Guvernului Suediei.

☒ *Femeile care trăiesc cu dizabilități*

Persoanele cu dizabilități reprezintă 5,1% din populația totală a țării, iar copiii cu dizabilități constituie 1,7% din numărul total al copiilor din Republica Moldova³⁵. În aspect de gen, ponderea bărbaților în structura persoanelor cu dizabilități este mai mare și constituie 52,4%. În anul 2017, se atestă o creștere a numărului de persoane cu dizabilități - beneficiari de alocații sociale cu 3,3% comparativ cu anul 2013. Femeile reprezintă 40,7% în structura beneficiarilor, iar persoanele din mediul rural reprezintă circa 67,0%. Mărimea medie a pensiei de dizabilitate în anul 2017 a constituit 1149,3 lei, comparativ cu 1527,9 lei pentru total pensionari. În funcție de gradul de dizabilitate mărimea acesteia variază de la 646,7 lei pentru persoanele cu dizabilitate medie până la 1429,7 lei pentru cele cu dizabilitate severă. Comparativ cu anul 2013 mărimea medie a pensiei de dizabilitate s-a majorat în medie cu 39,1%, în timp ce mărimea medie a pensiei per total a crescut cu 49,7%. Conform estimărilor studiului selectiv în gospodării Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, 46,9% din persoanele cu dizabilitate în vârstă de 15 ani și peste sunt ocupate în câmpul muncii, comparativ cu 66,1% în cazul persoanelor fără dizabilitate. Nivelul de ocupare al persoanelor cu dizabilități este determinat de gradul de severitate, astfel încât în cazul persoanelor cu dizabilitate medie sunt ocupate 60,3%, persoanele cu dizabilitate accentuată în proporție de 51,5%, iar cele cu dizabilitate severă - 13,6%.

³⁵ http://statistica.gov.md/public/files/ComPresa/Populatia/Situatia_pers_dizabilitati_2017.pdf

În anul 2012 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat legea nr.60 cu privire la incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități³⁶, care include prevederi pentru egalitate, tratament egal și non-discriminare. În 2017 a fost elaborat studiul sociologic ”Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități”³⁷, de către Keystone Moldova cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, care a scos în evidență multiple probleme cu care se confruntă această categorie de cetățeni, în intenția de a servi drept bază pentru politicile din sector.

Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 166 a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (2010), asumându-și angajamentul de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități cum ar fi: accesibilitatea, egalitatea în fața legii, educație, munca și angajarea în câmpul muncii, accesul la justiție, dreptul de a trăi în comunitate și de a beneficia de serviciile comunitare. Iar în anul 2017 Republica Moldova a fost audiată în fața Comitetului ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități și a Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale. În Observațiile sale finale³⁸, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități a recomandat Republicii Moldova să întreprindă mai multe măsuri pentru a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor cu dizabilități.

Raportul³⁹ realizat de Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități (2018) cu privire la Monitorizarea implementării angajamentelor în domeniul dizabilității⁴⁰, subliniază faptul că printre principalele realizări ale Guvernului în această perioadă sunt:

- Aprobarea unor acte normative ce țin de dezvoltarea serviciilor comunitare pentru persoanele cu dizabilități, servicii de interpretare în limbajul semnelor, aprobarea regulamentelor cu privire la funcționarea serviciilor de intervenție timpurie, îmbunătățirea mecanismului de acordare a ajutorului social.
- Instituirea, în octombrie 2016, a Mecanismului național de prevenire a torturii (MNPT) în corespundere cu prevederile Legii cu privire la Avocatul Poporului.
- Adoptarea Planului de construcție a clădirilor noi / renovarea clădirilor existente pentru instanțele judecătorești.
- Aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a organului local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei și a structurii-tip și a standardelor pentru acestea.
- Aprobarea actelor normative care prevăd asigurarea accesibilității serviciului de urgență ”112” pentru persoanele cu dizabilități, în special cu dizabilități de auz.

Organizațiile societății civile din domeniul dizabilității au participat activ la elaborarea proiectului SNOFM 2017-2021. În rezultat proiectul a fost completat cu câteva prevederi importante. Pentru prima dată a fost inclus drept indicator de monitorizare ponderea persoanelor cu dizabilități angajate în câmpul muncii, care a început să fie colectat începând cu anul 2017.

Consiliul coordonator al audio-vizualului (CCA) a adoptat Decizia 16/101 din 21.07.2017 cu privire la accesul persoanelor cu deficiențe de auz și văz la serviciile de programe audiovizuale. Radio difuzorii care difuzează buletine informative, începând cu 01 septembrie 2017, au fost obligați să transmită zilnic câte un buletin de știri între orele 17.00 și 23.00, în limbajul semnelor sau prin titrare sincron, pentru persoanele cu deficiențe de auz. Monitorizarea efectuată asupra 31 de posturi de televiziune, în special buletinele informative a scos în

³⁶ <http://lex.justice.md/md/344149/>

³⁷ <https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu%20Incluziunea%20Sociala%20a%20Persoanelor%20cu%20Dizabilitati%20017.pdf>

³⁸ <http://cdpd.md/wp-content/uploads/2018/01/Recomand%C4%83rile-Ro-UN-CRPD.pdf>

³⁹ <http://cdpd.md/wp-content/uploads/2018/08/Raport-UE-RM-Monitorizarea-implement%C4%83rii-angajamentelor-%C3%AEn-domeniul-dizabilit%C4%83%C8%9Bii-2018.pdf>

⁴⁰ Raportul a fost elaborat în cadrul proiectului „Creșterea gradului de participare a persoanelor cu dizabilități în procesele de politici publice”, cu suportul oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID)

evidență faptul că o mare parte din posturile monitorizate încalcă Decizia CCA nr.16/101 din 21.07.2017, și acestea au fost atenționate.

Pentru asigurarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale, instituționalizate, cabinetul de miniștri a aprobat Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială, pentru anii 2018-2026⁴¹ (2018). Conform documentului, pentru asigurarea dreptului la viață independentă a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale vor fi dezvoltate și prestate servicii sociale la nivel de comunitate. Astfel, în următorii 9 ani urmează să fie transformate 6 instituții rezidențiale aflate în gestiunea Agenției Naționale Asistență Socială, să fie create Centre regionale (Nord, Centru și Sud) de dezvoltare și prestare a serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități. De asemenea, vor fi întreprinse măsuri de prevenire a instituționalizării persoanelor cu dizabilități, vor fi fortificate capacitățile resurselor umane implicate în acordarea serviciilor de suport persoanelor cu dizabilități, precum și se vor evalua și monitoriza respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, atât în instituțiile rezidențiale, cât și în serviciile sociale comunitare.

Realizarea prevederilor documentului urmărește dezinstituționalizarea a circa 60% din numărul total de beneficiari din sistemul rezidențial, realizarea dreptului la trai independent în comunitate a persoanelor cu dizabilități din instituțiile rezidențiale, îmbunătățirea condițiilor de viață a acestora, accesul la servicii comunitare, precum și schimbarea atitudinii și gândirii stereotipe a populației cu referire la persoanele cu dizabilități, educând o societate tolerantă. Conform datelor oferite de autoritățile administrației publice locale, în anul 2017 la nivel local erau funcționale: 17 servicii „Locuință protejată”, care asigură plasamentul a circa 89 de beneficiari, inclusiv 6 servicii create de către instituțiile gestionate de către Agenție; 15 servicii „Casă comunitară” pentru persoane cu dizabilități, care asigură plasament pentru 88 de persoane, inclusiv 2 servicii create de instituțiile gestionate de Agenție; servicii „Plasament familial pentru adulți”, de care beneficiază 73 de persoane în etate și cu dizabilități; 22 de servicii „Echipa mobilă”, care acordă serviciu la domiciliu la circa 620 de persoane cu dizabilități severe; 6 servicii „Respiro”, pentru 153 de beneficiari pe an. În toate unitățile administrativ-teritoriale funcționează serviciul „Asistență personală”, prestat la circa 2620 de persoane cu dizabilități severe. La nivel național funcționează 6 instituții rezidențiale gestionate de Agenție: 4 centre de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulte), amplasate în municipiul Bălți, satul Cocieri (raionul Dubăsari), comuna Bădiceni (raionul Soroca) și satul Brînzeni (raionul Edineț), și 2 centre de plasament temporar pentru copii cu dizabilități, amplasate în orașul Orhei (băieți) și orașul Hâncești (fete), dar acestea nu sunt suficiente ca să acopere necesitățile reale.

În anul 2017 pentru prima dată în Republica Moldova, 40 femei cu dizabilități, inclusiv de pe malul stâng al Nistrului, au participat la Forumul Național „Avem abilități - dorim posibilități!”. Participantele și-au exprimat îngrijorarea față de faptul că femeile și fetele cu dizabilități se confruntă cu discriminarea multiplă, fiind excluse în toate domeniile vieții. De asemenea, au discutat deschis cu reprezentanții Guvernului și Parlamentului despre participarea scăzută a femeilor cu dizabilități în viața politică și publică, precum și de invizibilitatea acestora în prevederile legale anti-discriminatorii și politicile legate de femei. Totodată, în cadrul evenimentului a fost lansată prima Rețea Națională a Femeilor cu Dizabilități, care întrunește peste 100 de membre. Atât programul de consolidare a abilităților de lidere a femeilor cu dizabilități, cât și forumul național „Avem abilități - dorim posibilități!”

⁴¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=377713>

a fost implementat de Asociația Antreprenorilor cu Dizabilități „Abilități Europene Fără Limite”, cu susținerea Programului ONU „Femeile în Politică”, implementat de UN Women și PNUD, în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, sprijinit financiar de Guvernul Suediei.

În ianuarie 2019, Asociația „MOTIVAȚIE” din Moldova, în parteneriat cu UN Women, cu suportul financiar al Guvernului Suediei a lansat programul de capacitate civică și politică pentru 50 de femei cu diverse tipuri de dizabilități din RM, pentru a pregăti viitoare candidate la alegerile locale din 2019. Programul vine cu o abordare inovativă asupra soluționării problemelor la nivel local și îți oferă o oportunitate unică de a te implica și de a schimba realitatea în comunitatea ta prin acțiuni concrete. Participantele vor beneficia de: Curs de formare din 3 module a câte 2 zile de instruire; Activități de coaching și mentorat; Conferință finală de evaluare și diseminare a bunelor practici.

În februarie 2019, în incinta unei biblioteci din capitală, un grup de femei activiste în domeniul drepturilor femeilor cu dizabilități, au fost lansată broșura “Femei puternice cu abilități diferite”. Publicația conține 10 istorii de viață a femeilor cu dizabilități din diverse regiuni ale țării, care s-au remarcat în diverse domenii precum: artă, sport, activism civic, pedagogie, antreprenariat, femei au reușit să întemeieze familie și să dea naștere a 1-2 copii. Istoriile de viață ale participantelor la proiect vizează multiple subiecte sensibile, precum accesibilitatea la infrastructură, violența în familie, prejudecățile, dreptul femeilor cu dizabilități la sănătatea reproductivă, dreptul la studii și angajarea în câmpul muncii. Organizatorii susțin că evenimentul are ca scop promovarea potențialului femeilor cu dizabilități și aportul lor deosebit în comunitate. Urmează alte 5 întâlniri similare în localitățile din țară cu implicarea femeilor cu dizabilități, protagonistele publicației⁴².

UNFPA, în parteneriat cu Biroul de Cooperare al Elveției (SDC) și Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a organizat în 2018 un eveniment public de lansare a inițiativei de echipare cu fotolii ginecologice adaptate fetelor și femeilor cu dizabilități în 30 de Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor⁴³ (CSPT) din țară. Un studiu despre sănătatea reproductivă a femeilor și fetelor cu dizabilități ale aparatului locomotor⁴⁴, efectuat de Centrul de Instruire în Domeniul Sănătății Reproductive, demonstrează că doar jumătate dintre femeile cu dizabilități se adresează la medic pentru servicii legate de sănătatea lor sexuală și reproductivă, iar una din trei consideră că atitudinea personalului medical este neprietenoasă. Adresabilitatea redusă se datorează mai multor cauze, precum lipsa accesului fizic în instituțiile medicale, atitudinea neprietenoasă sau de acuzare a personalului medical, frica de a nu fi luate în derâdere sau a nu fi discriminate atunci când își exprimă dorința de a merge la ginecolog, de a naște un copil, de a-și crea o familie. Unul dintre motivele din care femeile cu dizabilități nu ajung la ginecolog și nu pot avea grijă de sănătatea lor, inclusiv atunci când sunt însărcinate, este lipsa, în instituții medicale, a fotoliilor ginecologice adaptate nevoilor lor. Din cele 62 Centre de sănătate din R. Moldova, care au Cabinete de Sănătate a reproducerii, doar 46 dispun de astfel de fotolii, iar Cabinetele de Examinare Ginecologică Profilactică ale aceluiași Centre nu au în dotare nici un astfel de fotoliu.

Echipamentul medical adaptat fetelor și femeilor cu dizabilități a fost procurat și instalat în rețeaua CSPT cu sprijinul Guvernului Elveției, în cadrul proiectului „Generație Sănătoasă”.

⁴² <http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20moldova/attachments/publications/2018/femei%20puternice%20cu%20abilitati%20diferite.pdf?la=ro&vs=2619>

⁴³ <http://new.neovita.md/reteaua-cspt/>

⁴⁴ https://www.cidr.md/wp-content/uploads/2016/10/Raport_Evaluare-DSR-persoane-cu-dizabilitati_FINAL_27.02.17.pdf

Prin intermediul acestui proiect s-a accentuat recunoașterea și afirmarea drepturilor sexuale și reproductive ale fetelor și femeilor cu dizabilități din Moldova. Prin dotarea celor 30 de instituții cu fotolii ginecologice adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități locomotorii, au fost create condiții de bază pentru a asigura accesul femeilor cu dizabilități la îngrijiri ginecologice, în condiții de siguranță și confidențialitate. Pentru a ne asigura că aceste îngrijiri medicale nu sunt numai accesibile din punct de vedere fizic, ci mai sunt și folosite de beneficiare și că sănătatea lor se îmbunătățește, CSPT „Neovita” colaborează cu asociația care apără drepturile persoanelor cu dizabilități, AO „Motivație”, și planifică instruirii pentru personalul CSPT din țară în domeniul consilierii femeilor cu dizabilități.

Totodată, în 2018, la Tiraspol, a avut loc masa rotundă de lansare a proiectului “Servicii medicale mai bune și mai accesibile pentru sănătatea reproducerii pentru persoanele cu dizabilități de pe ambele maluri ale Nistrului”⁴⁵ organizată de Centrul de Instruire în Domeniul Sănătății Reproductive (CIDSr) în colaborare cu Centrul de Sănătate a Reproducerii din or. Tiraspol (regiunea transnistreană a Republicii Moldova).

În cadrul evenimentului au participat 20 de reprezentanți a Ministerului Sănătății din regiune, a societății civile a căror beneficiari sunt persoanele cu dizabilități precum și medici ginecologi. Scopul organizării acestei mese rotunde a fost prezentarea inițiativei de lansare a proiectului, anunțarea scopului și a obiectivelor proiectului, a activităților ce urmează a fi desfășurate, analiza situației actuale în domeniul sănătății reproductive din regiune, precum și a accesului persoanelor cu dizabilități la aceste servicii. În cadrul întâlnirii au fost prezentate rezultatele studiului de analiză realizat de CIDSr „Evaluarea problemelor cu care se confruntă femeile și fetele cu handicap locomotor în Moldova în exercitarea drepturilor lor sexuale și reproductive”, în perioada 2016-2017, studiu realizat în cadrul proiectului “Toți egali, toți sănătoși: Abilitarea femeilor și fetelor cu dizabilități din Moldova să își exercite drepturile sexuale și reproductive. În urma prezentărilor și discuțiilor, participanții au ajuns la concluzia ca exact cu aceleași probleme se confruntă și femeile cu dizabilități din Transnistria și prin depunerea eforturilor comune vor putea trage un semnal de alarma referitor la respectarea drepturilor sexuale și reproductive a persoanelor cu dizabilități precum și crearea condițiilor necesare care să asigure accesul acestor persoane la servicii calitative de sănătate sexuală și reproductivă.

☒ *Femeile care trăiesc cu HIV / SIDA*

În scopul asigurării accesului la servicii sociale persoanelor infectate HIV/SIDA și a membrilor familiilor acestora, Guvernul a aprobat⁴⁶ Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Centrului social regional pentru asistența persoanelor infectate HIV/SIDA și a membrilor familiilor acestora și a standardelor minime de calitate. Scopul Centrului este de a oferi servicii integrate specializate și suport social persoanelor infectate HIV/SIDA și membrilor familiei acestora în situații dificile în vederea îmbunătățirii calității vieții acestora, reabilitării sociale și (re)integrării lor în societate, referirii la alte servicii conform necesităților. Astfel, au fost create 4 Centre sociale regionale pentru asistența persoanelor infectate HIV/SIDA și a membrilor familiilor acestora (mun. Chișinău, mun. Bălți, mun. Comrat și mun. Tiraspol). Centrele sociale regionale se finanțează prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul al doilea, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare.

Concomitent, prin a fost aprobat Regulamentului-cadru⁴⁷ privind organizarea și funcționarea Serviciului social integrat pentru consumatorii de substanțe psihoactive și pacienții terapiei de substituție și Standardele minime de calitate. Scopul Serviciului social integrat este reabilitarea,

⁴⁵ Activitatea a fost organizată cu suportul financiar al Fundației Est Europene.

⁴⁶ la data de 26.08.2016 prin Hotărârea nr. 1010

⁴⁷ Hotărârea Guvernului nr. 232 din 18 aprilie 2017

incluziunea socială și îmbunătățirea calității vieții persoanelor consumatoare de substanțe psihoactive și pacienții terapiei de substituție prin asigurarea suportului psiho-social acestora întru depășirea situației de dificultate. Serviciul dat activează pe o platformă compusă din trei tipuri de servicii, cu diferite forme de organizare:

- Serviciu de zi,
- Locuință tranzitorie,
- Serviciul de reabilitare prin comunitatea terapeutică.

În Republica Moldova funcționează două servicii de zi, un serviciu de tip Locuință tranzitorie și un serviciu de Reabilitare prin Comunitate Terapeutică. Serviciile respective sînt prestate de către organizațiile neguvernamentale. Datele colectate relevă faptul că în anul 2017 au fost prestate:

- *Serviciile de zi* au prestat servicii pentru circa 1096 persoane consumatoare de substanțe psihoactive, dintre care: 1096 ședințe de consiliere oferite de consilierul de la egal la egal; 267 persoane au beneficiat de suport și asistență în terapia de substituție; 450 ședințe de consiliere psihologică individuală/grup; 683 ședințe de consiliere și suport oferite de asistentul social; 171 persoane au beneficiat de suport juridic, etc. De asemenea de serviciile prestate în cadrul Serviciului de zi au beneficiat și membrii familiilor (adulți și copii) în contextul facilitării procesului de reintegrare familială și socială;
- *Serviciul Locuință tranzitorie* a prestat servicii pentru 24 de persoane dintre care 21 bărbați și 3 femei;
- *Serviciul de reabilitare prin comunitatea terapeutică* a oferit servicii de consiliere psihologică/psihosocială, terapii de grup/individuale, consiliere juridică, ergoterapie, kinetoterapie, plasament, precum și alte servicii de integrare și revenire în circuitul social activ pentru circa 41 de persoane, dintre care 35 bărbați și 6 femei.

Conform informațiilor parvenite de la prestatorii de servicii sociale oferite persoanelor consumatoare de substanțe psihoactive și pacienții terapiei de substituție, pe parcursul anul 2018 de serviciile prestate în cadrul Serviciului de zi au beneficiat circa 8181 persoane consumatoare de substanțe psihoactive, dintre care 6519 bărbați și 1662 femei și 1795 de persoane aflate în terapia de substituție, dintre 1586 bărbați și 209 femei.

De asemenea, în cadrul Serviciului de zi din numărul total de 8181 persoane consumatoare de substanțe psihoactive: 590 sesiuni de suport acordat de către consilierul de la egal la egal; 140 — sesiuni de consiliere psihologică individuală și de grup; 825 sesiuni de consiliere și suport din partea asistentului social. De asemenea de serviciile prestate în cadrul Serviciului de zi au beneficiat și membrii familiilor (adulți și copii) în vederea facilitării reintegrării familiale și sociale. De serviciile prestate în cadrul Serviciului Locuință tranzitorie au beneficiat 34 de persoane dintre care 30 bărbați și 4 femei. Aceștia au beneficiat de următoarele tipuri de servicii: 82 - consultații individuale cu specialistul consiliere de la egal la egal; 36 — sesiuni de consiliere psihologică; 34 — sesiuni de consiliere socială și 60 — sesiuni de consiliere juridică.

În același timp, în cadrul Serviciului de reabilitare prin comunitatea terapeutică au beneficiat 40 de persoane.

Pe parcursul reabilitării beneficiarii au beneficiat de 791 sesiuni individuale de consiliere socială; 151 sesiuni consiliere psihologică, 490 sesiuni ale grupurilor de suport reciproc; 9 sesiuni de consiliere juridică, activități de ergoterapie, kinetoterapie, plasament, precum și alte servicii de integrare și revenire în circuitul social activ. Din numărul total de 40 de beneficiari 37 sunt bărbați și 3 femei.

4. *Crizele umanitare - cauzate de conflicte, de condițiile meteorologice extreme sau de alte evenimente - au afectat implementarea Platformei de Acțiune în țara dvs.?*

Nu.

I.2. Perspectiva asupra tendințelor și priorităților emergente pentru viitor

5. *Care dintre următoarele domenii considerați că reprezintă primele cinci priorități pentru accelerarea progresului pentru femei și fete în țara dvs. pentru următorii cinci ani prin legi, politici și programe?*

- ☐ Egalitatea și nediscriminarea în conformitate cu legea și accesul la justiție
- ☒ Calitatea educației, formării și învățării de-a lungul vieții pentru femei și fete
- ☐ Eradicarea sărăciei, productivitatea agricolă și securitatea alimentară
- ☒ Eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor
- ☒ Accesul la servicii medicale de calitate la prețuri accesibile, inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile reproductive
- ☒ Participarea și reprezentarea politică
- ☒ Dreptul la muncă și drepturile la locul de muncă (de exemplu, diferența de remunerare între femei și bărbați, segregarea ocupațională, progresul carierei)
- ☐ Antreprenoriatul femeilor și întreprinderile de femei
- ☒ Îngrijirea neremunerată și munca la domiciliu / concilierea familiei de muncă-familie
- ☐ Protecția socială responsabilă de gen (de exemplu, acoperirea universală de sănătate, transferurile de numerar, pensiile)
- ☐ Servicii și infrastructură de bază (apă, canalizare, igienă, energie, transport, comunicare etc.)
- ☐ Consolidarea participării femeilor la asigurarea durabilității mediului
- ☐ Bugetarea responsabilă de gen
- ☐ Incluziunea digitală și financiară a femeilor
- ☐ Îmbunătățirea prevenirii, reducerii și rezistenței la riscul de dezastre de gen
- ☐ Modificarea normelor sociale negative și a stereotipurilor de gen
- ☐ Altele

Scurtă descriere

- ☒ *Calitatea educației, formării și învățării de-a lungul vieții pentru femei și fete*

Soluționarea problemelor legate de asigurarea accesului universal la o educație de calitate presupune promovarea în continuare a reformelor educaționale. În pofida mai multor dificultăți cu care se confruntă în prezent sistemul educațional, necesitatea continuării reformelor în învățământ este recunoscută de toate părțile interesate. Un suport semnificativ în continuarea acestor reforme îl reprezintă, în primul rând, voința politică, manifestată prin asumarea de către Republica Moldova, alături de statele membre ale Organizației Națiunilor Unite, a noilor obiective privind dezvoltarea durabilă, având în vedere că al patrulea Obiectiv de Dezvoltare Durabilă se referă în mod explicit la educația de calitate. Țintele stabilite de Republica Moldova, printr-un proces amplu de consultare și naționalizare, au referințe specifice pentru

egalitate de gen și non-violență, grupuri vulnerabile, disparități de gen, învățarea pe tot parcursul vieții etc.

În Republica Moldova cadrul normativ juridic care reglementează domeniul educației este asigurat de către Codul Educației⁴⁸, intrat în vigoare în 2014, care menționează ”promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale”, ”promovarea învățării pe tot parcursul vieții”, ”facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei”, ca fiind misiuni ale educației.

La momentul actual principalul document de politici de sector este Strategia de dezvoltare a educației (2014-2020)⁴⁹. Deși unul din obiectivele Strategiei se referă la ”extinderea și diversificarea sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți din perspectiva formării generale și a formării profesionale continue, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice”, pentru acesta nu sunt prevăzute fonduri, ANOFM fiind responsabil de implementarea obiectivului dat.

În Republica Moldova subiectul învățării pe parcursul vieții a devenit recent parte a politicilor și a cadrului normativ. Astfel, în 2017 Guvernul a aprobat Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților⁵⁰, care include prevederi speciale pentru grupuri lingvistice minoritare, persoane cu nevoi speciale, imigranți, șomeri, fără însă vreo specificare cu referință la gen.

Matricea de monitorizare a implementării Strategiei⁵¹, cu referire la acțiunile prevăzute în ceea ce privește învățarea pe parcursul vieții, se menționează faptul că au fost întreprinse măsuri de facilitare a accesului furnizorilor de programe de învățare pe tot parcursul vieții la suportul metodologic de rigoare. Ministerul Educației a acordat asistență metodologică cu privire la elaborarea Curricula și programelor la 49 de organizații și instituții, furnizori de educație a adulților, în elaborarea a 170 de programe de formare pe parcursul întregii vieți, dintre care 3 programe cu referire la dezvoltarea competențelor digitale, 6 programe la antreprenariat, 31 programe lingvistice. Astfel, în 2016, în Republica Moldova activau peste 5000 de prestatori de servicii educaționale pentru adulți, dintre care doar circa 250 cu programe de instruire coordonate cu Ministerul Educației și, după caz, cu ministerele de resort. Totodată, se specifică că fost elaborată și se actualizează lunar, baza de date electronică a furnizorilor de educație a adulților cu programe aprobate de Ministerul Educației și baza de date electronică a furnizorilor de educație a adulților cu programe evaluate de ANACIP și acreditate de Ministerul Educației.

În același timp, Biroul Național de Statistică prin Banca de Date oferă date exhaustive cu privire la educația și formarea femeilor pe parcursul vieții⁵².

Rate de cuprindere a fetelor și băieților pe niveluri de învățământ nu prezintă disparități semnificative în republica Moldova. Băieții predomină în învățământul secundar cu 0.7% mai mult decât fetele, iar în terțiar predomină fetele cu 10.7% mai mult decât băieții. Tinerii de 18024 ani părăsesc mai timpuriu sistemul de învățământ decât tinerele de aceeași vârstă⁵³. În timp ce ratele de frecvență a școlii sunt înalte atât la nivel primar, cât și la nivel gimnazial, copiii din mediul rural sunt mult mai predispuși decât ceilalți să lipsească de la ore, mai ales la

⁴⁸ <http://lex.justice.md/md/355156/>

⁴⁹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf

⁵⁰ <http://lex.justice.md/md/369645/>

⁵¹ <https://mecc.gov.md/ro/content/matricea-de-monitorizare-la-mijloc-de-termen-realizarii-obiectivelor-si-actiunilor>

⁵² http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/50%20Statistica%20gender/50%20Statistica%20gender_GEN02/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802

⁵³ <http://genderpulse.md/ro/educatie/incadrarea-in-sistemul-de-invatamant/rata-de-cuprindere-pe-nivele-de-invatamant>

vârsta gimnazială. La copiii de etnie romă, ratele de frecventare sunt mult mai reduse la toate nivelurile de învățământ. Unii copii nu sunt înmatriculați niciodată, alții merg la școală mai târziu decât ar trebui, iar alții o abandonează. Doar 20% dintre copiii romi merg la grădiniță, comparativ cu 80% dintre copiii de alte etnii. În timp ce 90% dintre copiii din mediul rural din Moldova frecventează școala primară, doar 85% frecventează gimnaziul.

De-a lungul școlarizării, fetele înregistrează reușite mai bune la toate subiectele academice. Rezultatele testării aptitudinilor fetelor și băieților din Republica Moldova, realizată în anul 2015 în cadrul Evaluării internaționale a elevilor PISA 2015 (OECD)⁵⁴, pentru trei subiecte academice, efectuată în rândul elevilor, arată că fetele au înregistrat performanțe mai înalte decât băieții. Aceleași rezultate – performanțele medii ale fetelor sunt mai mari comparativ cu cele ale băieților – poate fi observată și în baza rezultatelor PISA 2009 din Republica Moldova.

O altă preocupare în ceea ce privește egalitatea de gen se referă la segregarea în bază de gen a opțiunilor de studii ale fetelor și băieților. Ultimii tind să aleagă mai mult specialități legate de profilul real (științe exacte, inginerie, tehnologii de fabricare, tehnologie chimică, arhitectură și construcții), iar fetele optează pentru specializări legate de profilul umanist (arte, cultură, istorie, filologie, științe politice, sociale, asistența socială, științe ale comunicării). Totodată, fetele pledează în mai mare măsură pentru continuarea studiilor superioare, pe când băieții preferă educația terțiară. Cu unele mici excepții, nivelul de segregare s-a agravat în anul 2014, comparativ cu anul 2009, arată studiul PISA. Acest fapt are repercusiuni pe termen lung prin faptul, că tot mai mult va scădea ponderea bărbaților angajați cu studii superioare pe piața muncii.

Rolurile de gen în familie determină într-o mare măsură opțiunile de carieră ale tinerilor. Băieții tind să opteze pentru cariere care ar aduce un câștig financiar mai rapid. Acest fapt se explică în mare parte prin rolul de gen atribuit bărbaților, precum că este mai mult de datoria lor să aducă bani acasă, să întrețină familia. Astfel, aceste stereotipuri îi determină pe tinerii de gen masculin să decidă în favoarea studiilor de scurtă durată și a specialităților în care venitul potențial este mai mare. Fetele, însă, sunt orientate să prioritizeze viața de familie și astfel pledează pentru opțiuni de carieră care le-ar permite să combine mai ușor viața profesională cu cea de familie.

Masculinizarea și feminizarea profesiilor rămâne a fi o provocare atât în sistemul educațional, cât și pe piața muncii, femeile fiind subreprezentate în așa domenii ca: tehnologii informaționale, construcții, industrie, agricultură. Totodată acestea predomină în domenii ca: servicii, educație, sănătate, asistență socială. Conform datelor Biroului Național de Statistică, pentru anul 2017, distribuția după sectoare economice, relevă o pondere mai mare a femeilor ocupate în sectorul servicii (60,3% femei și 39,7 respectiv bărbații). Femeile mai puțin se regăsesc în sectorul agricol (43,2%), industrie (44,9%) și construcții (8,2%), dar predomină în așa activități economice, precum comerț (58,6%), hoteluri și restaurante (67,5%), învățământ (79,9%), ocrotirea sănătății (84,4%).

Disparități salariale de gen în defavoarea femeilor au fost înregistrate și în așa activități, precum informații și comunicații (32,8%), arta, activități de recreere și de agrement (18,1%), industrie (17,8%), activități profesionale, științifice și tehnice (16,1%) sănătate și asistență socială (15,7%), comerț cu ridicata și cu amănuntul, dar și construcții (câte 13,3%).

⁵⁴ http://www.aee.edu.md/sites/default/files/raport_pisa_2015_ance.pdf

Nivelul de remunerare al femeilor este mai mic decât al bărbaților în majoritatea activităților economice, discrepanța fiind de la 0,4% în învățământ până la 41,4% în activități financiare și de asigurări.

Totodată, femeile câștigă în medie cu 13,2% mai puțin față de bărbați (86,8% din salariul mediu al bărbaților). Exprimată în valoare numerică, discrepanța constituie în medie circa 647 lei. Astfel, salariul mediu a constituit pentru femei 4235,2 lei și pentru bărbați - 4 881,3 lei.

Posibile puncte de intrare

În contextul activităților prioritare ale Ministerului Educației privind construcția și dezvoltarea curriculară, a momentului actual, MECC a parcurs prima etapă a procesului de revizuire a curriculei disciplinare școlare⁵⁵, și anume, de evaluare a rezultatelor implementării curriculei disciplinare (2010-2016). Etapa a doua prevede elaborarea curriculei disciplinare, în baza următoarele activități:

- dezvoltarea standardelor de eficiență a învățării pentru clasele primare, gimnaziale și liceale în vederea stabilirii finalităților educaționale;
- dezvoltarea modelelor de Plan-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal;
- elaborarea curricula disciplinare pentru clasele I-i - a XII-a (la toate disciplinele școlare) în baza standardelor de eficiență a învățării;
- dezvoltarea referențialului de evaluare în bază de competențe;
- formarea a 2000 de cadre didactice/de conducere în baza curriculumului și standardelor dezvoltate/actualizate/modernizate.

Etapa a treia, preconizată pentru 2019 vizează elaborarea tehnologiilor avansate de predare/învățare/evaluare și se axează pe următoarele activități:

- elaborarea ghidurilor metodologice de implementare a curricula disciplinare;
- elaborarea tehnologiilor avansate de predare-învățare-evaluare a noilor conținuturi curriculare;
- editarea curricula disciplinare;
- editarea referențialului de evaluare;
- formarea a 2000 de cadre didactice/ de conducere în baza ghidurilor metodologice de implementare a tehnologiilor avansate de predare-învățare-evaluare.

Ultima etapă, Monitorizarea implementării curricula disciplinare, prevede:

- editarea ghidurilor metodologice de implementare a curricula disciplinare;
- elaborarea modelelor de evaluare în bază de competențe;
- formarea a 2000 de cadre didactice/de conducere cu referire la evaluarea în bază de competențe;
- evaluarea implementării curricula disciplinare la nivel de instituție.

O analiză a domeniului educației prin prisma dimensiunii de gen⁵⁶ realizată recent de către experții Centrului Parteneriat pentru Dezvoltare⁵⁷ a subliniat existența a trei preocupări majore cu privire la egalitatea de gen în educație:

- reconcilierea vieții profesionale și cea de familie pentru femei devine tot mai dificilă, în special din cauza accesului limitat la servicii de creșă;
- diferențe de gen semnificative prezente în performanțele academice (fetele au o reușită medie mai înaltă decât a băieților);
- accentuarea segregării de gen în selectarea opțiunilor de studii post gimnaziale.

⁵⁵ <https://ceda.md/wp-content/uploads/2018/03/prezentare-ghidare-Valentin-Crudu.pdf>

⁵⁶ http://www.progen.md/files/1103_analiza_egalitatii_gen_educatie.pdf

⁵⁷ cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Guvernul Suediei și Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei/DANIDA

Experții sugerează că intervențiile ulterioare de politici pentru asigurarea egalității de gen trebuie să abordeze rolurile și stereotipurile de gen. În acest sens, sunt binevenite proiecte de sporire a conștientizării impactului stereotipurilor și de prezentare a unor modele de rol non-discriminator (campanii media, mentorat, etc.), dar totuși cele mai eficiente sunt politice transectoriale, în special cu cele din sectorul piața muncii. În același timp, experții sugerează că intervențiile de reducere a inegalităților de gen în domeniul educației trebuie în mod prioritar să vizeze: (i) extinderea accesului de servicii de creșe, fapt care va facilita semnificativ posibilitatea femeilor, dar și a bărbaților, de a reconcilia viața profesională cu cea de familie; (ii) un efort mai comprehensiv de promovare a lecturii în rândul elevilor, în special al băieților, (iii) integrarea soluțiilor TIC în procesul educațional⁵⁸, în special pentru elevii din zonele rurale, care nu au acces adecvat la tehnologii informaționale și internet. Totodată, pentru ca aceste priorități să fie implementate cu succes, Ministerul Educației trebuie să se asigure că: (i) colectează date dezagregate pe criteriul de gen, în special cele care țin de performanța academică, (ii) tematica educației pentru gen să devină o preocupare explicită și concentrată, inclusiv prin cursurile opționale promovate, dar și transversal, programele și materialele curriculare să nu conțină stereotipuri de gen, ci dimpotrivă, să se alinieze la principiile de egalitate, non-violență, non-discriminare și incluziune.

☒ *Dreptul la muncă și drepturile la locul de muncă*

Cauzele inegalităților din sfera ocupațională sunt multiple, dar cele mai relevante pentru contextul Republicii Moldova sunt următoarele constatări:

- (a) Modelul concediului de îngrijire a copilului în Moldova nu încurajează egalitatea de gen între părinți. Comparativ cu alte state din Uniunea Europeană, Moldova acordă cel mai mult timp pentru concediul de îngrijire a copilului.
- (b) Accesul redus la servicii de creșă influențează deteriorarea poziției femeilor pe piața muncii.
- (c) Diferențele salariale sunt explicate prin factorii ce țin de discriminare indirectă pe piața forței de muncă (de ex., femeile acceptă să fie angajate în sectoare mai prost plătite, pe poziții mai inferioare decât bărbații) și discriminare directă la locul de muncă (angajatori/angajatoare a femeilor care remunerează mai puțin munca efectuată de femei comparativ cu cea realizată de bărbați sau care nu oferă oportunități de promovare a acestora). Totodată, femeile întrerup mai frecvent și pentru perioade mai îndelungate viața profesională.
- (d) Politicile publice pentru reducerea diferențelor salariale în Republica Moldova nu au funcționat. Atât Strategia Națională de Ocupare a Forței de Muncă (2007-2015), cât și Programul Național de Asigurare a Egalității de Gen (2010-2015) și-au propus să reducă diferențele salariale. Pe de o parte obiectivele de a reduce diferențele salariale nu au fost urmate de intervenții consecvente și/sau nu au vizat cauzele diferențelor salariale – cele ce țin de discriminarea indirectă pe piața muncii și cele ce țin de discriminarea directă la locul de muncă.

Posibile puncte de intrare:

Dat fiind situația pe piața muncii și cea demografică, reforma concediului de îngrijire a copilului trebuie să încurajeze reîntoarcerea cât mai rapidă a mamelor pe piața muncii. În acest

⁵⁸ Ministerul Educației a elaborat în anul 2015 un concept de implementare a soluțiilor TIC în procesul educațional. Conceptul trebuie să se materializeze într-o foaie de parcurs, care să definească explicit cum acestea vor fi integrate în practică și, cel mai important, cum vor ajunge la elevii din zonele rurale și elevii, băieți și fete, care nu au acces la asemenea tehnologii.

sens, modalitatea de calcul a grilei de beneficii ar trebui să fie modificată astfel, încât valoarea indemnizației pentru îngrijirea copilului acordată mamelor să fie indirect proporțională cu durata concediului. Astfel, primele luni ale concediului acestea ar putea fi plătite la un procent mai mare (60%-50%), iar după primul an de zile, acestea să descrească rapid.

Reforma concediului de îngrijire a copilului trebuie să determine tații să opteze pentru a beneficia de concediul de îngrijire a copilului. În acest sens, modalitatea de calcul a grilei de beneficii trebuie să penalizeze tații care nu optează cel puțin pentru o perioadă minimă din concediu (care poate începe cu 1 lună și poate fi prelungită până la 4-5 luni) și să ofere suplimente financiare acelor tați care beneficiază mai mult decât perioada minimă. În acest caz, plățile indemnizațiilor pentru tați ar fi direct proporționale cu perioada concediului – cu cât mai mult tații optează să îngrijească de copii, cu atât va crește plata indemnizației.

Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității trebuie abilitat prin lege să realizeze investigații legate de discriminare și diferențele salariale⁵⁹. Mandatul de a investiga trebuie să cuprindă câteva elemente cruciale: (i) mandatul de a investiga cauzele și nivelul diferențelor salariale pentru diferite sectoare ale economiei, ocupații sau angajatori specifici, (ii) mandatul de investigație trebuie să fie strict reglementat, pentru ca acesta să nu producă costuri exagerate pentru angajatori, (iii) decizia inițierii unei asemenea investigații trebuie să fie argumentată temeinic, iar nivelul investigației trebuie să fie proporțional cu gradul motivat de suspiciune de discriminare salarială, (iv) investigațiile ar presupune în mare parte solicitarea de la angajator a informației cu privire la salariile oferite, politica de salarizare, cu condiția că datele cu caracter personal sunt protejate.

Autoritățile centrale trebuie să motiveze angajatorii să asigure transparența în salarizare și plata egală pentru muncă egală. Acest lucru poate avea loc prin următoarele instrumente: (i) obligativitatea tuturor agenților economici, care participă în procesul de achiziții publice, să ofere informații despre schema de salarizare, iar diferența de gen în salarizare să fie unul din criteriile de selectare, (ii) același principiu poate fi utilizat și în procesul de subvenționare și acordare a unor preferințe în formă bănească sau altă formă, (iii) autoritățile ar putea să adopte proceduri de non discriminare pentru întreprinderile din sectorul public mult mai stricte decât cele impuse sectorului privat.

Consolidarea măsurilor de prevenire și combatere a discriminării în bază de gen și a hărțuirii la nivel de întreprinderi și organizații. Guvernul poate să adopte un regulament cadru în acest sens, care să descrie în mod specific procedurile de non-discriminare (prevederi ce vor anticipa discriminarea la angajare, remunerare, avansare profesională, acces la beneficii) și prevenirea hărțuirii sexuale și intimidării, care trebuie să fie respectate de către toți angajatorii, în special cei care au un număr de peste 50 de angajați (Codul Muncii prevede un asemenea regulament, dar de facto acesta nu există).

☒ *Îngrijirea neremunerată și munca la domiciliu / concilierea familiei de muncă-familie*

Un studiu al BNS⁶⁰ relevă o diferență în ce privește flexibilitatea programului de muncă la bărbați și femei. Conform acestuia, 47,2% dintre femei se bucură de program flexibil de muncă, în timp ce în cazul bărbaților această cifră este de 49,7%, cu o discrepanță semnificativă în

⁵⁹O experiență destul de utilă în acest sens pentru Moldova ar fi modelul Suediei. În această țară, Ombuds-ul pentru Egalitate are competențe clare de a verifica modul în care angajatorii asigură remunerarea egală pentru munca egală. Astfel, acesta a analizat modul în care acest principiu este aplicat de către cele mai mari 600 de companii. Drept rezultat, 5 800 de angajați au beneficiat de ajustări la salariu care au totalizat aproximativ 8 milioane de euro.

⁶⁰ http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Reconcilierea/Reconcilierea_2010.pdf

cazul persoanelor ce au un program de lucru foarte flexibil: de acest privilegiu se bucură doar 6,0% femei, comparativ cu 13,1% bărbați. Important este și faptul că doar 10,5% dintre femeile cu vârsta cuprinsă între 18-29 ani (vârsta reproductivă) dispun de un program de muncă foarte flexibil. Rezultatele anchetei realizate de către BNS cu privire la reconcilierea vieții profesionale și cea de familie⁴ arată că în general programul de lucru al salariaților nu este flexibil pentru 88,5% din salariați care au declarat că nu au posibilitatea de a varia cel puțin cu o oră programul de începere sau de terminare a zilei de muncă din motive familiale, 7,3% pot varia începutul și sfârșitul zilei de muncă cu condiția respectării numărului de ore lucrate zilnic. Suplimentar, menționăm că ponderea bărbaților care au beneficiat/beneficiază de indemnizație lunară pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani este următorul:

Referitor la creșterea numărului de tați care au beneficiat de concediu parental, datele BNS arată că în anul 2013 – au fost 270 tătici (0,8% din numărul total de beneficiari), în 2014 – 528, care constituie circa 1,4 % din numărul total de beneficiari, în 2015 numărul tăților practice s-a dublat, comparative cu anul precedent (1 164 tătici) și a constituit circa 2,9 % din numărul total de beneficiari. Aceeași tendință s-a menținut și pentru anii următori. Astfel, în 2016 – 2 147 tătici (circa 5,1%), în 2017 – 3 355 tătici (7,6%), iar în 2018 – 4 359 tătici (cca 9,6%).

Rolurile de gen/stereotipurile cu privire la statutul femeii în familie și societate au rămas practic neschimbate în ultimii ani. Politicile neprietenoase familiilor de pe piața muncii contribuie la faptul că stereotipurile și rolurile de gen nu se atenuează. În acest sens, există un cerc vicios al politicilor care influențează mamele să se retragă de pe piața muncii pe o perioadă îndelungată - fapt care determină inegalități de gen pe piața muncii – element care consolidează stereotipuri și roluri de gen, prin a determina femeile să opteze pentru domenii economice care ar permite o mai mare conciliere a vieții profesionale cu cea de familie, de exemplu. Alarmant este faptul că asemenea stereotipuri predomină și în rândul tinerilor⁶¹.

Conform legislației naționale femeile și bărbații au drepturi egale pentru primirea indemnizațiilor pentru copii, concedii pentru îngrijirea copilului, privind accesul la credite și diverse prestații sociale. Indemnizațiile adresate familiilor cu copii reprezintă principalul suport financiar din partea statului pentru familiile cu copii și este exprimat sub formă de plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea și creșterea/îngrijirea copilului.

Pe parcursul anului 2017 de indemnizație pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani au beneficiat 40633 de mame, 4346 de tați și 363 persoane din celelalte categorii de beneficiari. Astfel, menționăm că ponderea bărbaților care au beneficiat/beneficiază de indemnizație lunară pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani a crescut considerabil, de la 1,4% în 2013, la 9,6% în 2017.

Concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului se acordă, în baza unei cereri în formă scrisă, tatălui copilului ori unuia din bunici sau unei alte rude care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului, precum și tutorelui. Concediul parțial plătit pentru îngrijirea copiilor născuți dintr-o sarcină gemelară, de tripleți sau multipleți se acordă, la cerere scrisă, ambilor părinți sau altor persoane asigurate sus-menționate.

Dreptul la indemnizație paternală se acordă tatălui asigurat în sistemul public de asigurări sociale, angajat în baza contractului individual de muncă sau aflat în raport de serviciu în baza actului administrativ, pentru îngrijirea copilului nou-născut, cu domiciliul sau reședința în Republica Moldova. Plata indemnizației paternale se efectuează de către prestatorul de servicii de plată desemnat, prin cerere, de către beneficiar. În perioada lunilor ianuarie – decembrie 2017, au beneficiat de indemnizație paternală 2728 tați.

⁶¹ http://progen.md/files/4823_cpd_set_de_recomandari_snofm_2017-2021.pdf

Posibile puncte de intrare:

În vederea depășirii practicilor de neimplicare a bărbaților în îngrijirea copilului, Guvernul a lansat reforma în domeniul protecției familiilor cu copii, care are drept scop promovarea măsurilor de dezvoltare a unor scheme motivaționale și de suport pentru părinți, prin încurajarea revenirii acestora în câmpul muncii, iar obiectivul constă în concilierea vieții de familie cu cea profesională în vederea asigurării implicării echitabile a părinților la creșterea și educarea copiilor. Astfel, prin proiectul legii pentru modificarea Legii 289/2004 privind indemnizațiile privind incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale⁶² (), prin care s-a oferit posibilitatea de a beneficia de concediul de îngrijire a copilului și dreptul opțional la indemnizația lunară pentru creșterea copilului.

De asemenea, este necesar un program național de extindere a serviciilor de creșă. Autoritățile ar trebui să își asume o țintă de 50% de acces la creșe până în anul 2020 (în 2014 rata de acces era de 11,8%). Experții Centrului Partenerait pentru Dezvoltare susțin că cea mai sigură modalitate de a asigura o astfel de rezultat este ca autoritățile centrale să stabilească un Fond Național pentru Creșe, care ar oferi cofinanțare APL-urilor interesate să creeze asemenea servicii în circumscripțiile pe care le administrează. O asemenea intervenție de politică ar presupune alocarea resurselor financiare substanțiale din partea autorităților, în special pentru: (i) intervenții în infrastructură pentru a crea locurile pentru creșă, (ii) alocații anuale pentru fiecare copil întreținut în creșă.

În multe localități, inclusiv în municipiul Chișinău, scade numărul copiilor din ciclul școlar, fapt care oferă posibilitatea de a adapta spațiile din instituțiile de învățământ pentru serviciile de creșă. De asemenea o parte din resurse ar putea fi obținute prin redirecționarea deducerilor fiscale de întreținător de la contribuabili în acest fond, din contribuțiile Autorităților Publice Locale și din fondurile unor parteneri de dezvoltare strategici.

☒ *Accesul la servicii medicale de calitate la prețuri accesibile, inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile reproductive*

Conform datelor Biroului Național de Statistică, în mediul rural, la 100 000 născuți, se înregistrează cu 14.9 mai multe femei decedate la naștere sau în timpul sarcinii decât în mediul urban. Rezultatele studiului statistic Accesul populației la serviciile de sănătate⁶³ (2017) elaborat de Biroul Național de Statistică relevă faptul că în ultimii ani starea de sănătate a populației, conform aprecierilor individuale, s-a îmbunătățit, în special în rândurile femeilor. În anul 2016 femeile au raportat în proporție de 17,4 la sută starea de sănătate ca fiind rea sau foarte rea, comparativ cu 24% în 2008. În anul 2016, 28,4% din persoanele cu asigurare medicală au beneficiat de servicii medicale în ultimele 4 săptămâni anterioare studiului, o creștere cu 3,3 puncte procentuale față de anul 2008. În cazul persoanelor neasigurate, doar fiecare a opta persoană a beneficiat de careva servicii medicale, populația din mediul rural mai des apelează la serviciile medicului de familie (69% față de 61% în mediul urban), iar populația din orașe mai frecvent se adresează la medicii de profil, 30,8% față de 24,3% în mediul rural. Indiferent de vârstă, femeile recurg la consumul de medicamente într-o proporție mai mare decât bărbații (43,7% față de 29,0%), motivul principal fiind faptul că femeile se adresează mai des la serviciile medicale de asistență medicală primară comparativ cu bărbații (29,3% din femei față de 19,1% din bărbați). Cele mai mari discrepanțe în consumul de medicamente dintre bărbați și femei se înregistrează pentru grupa de vârstă de 55-64 ani. Bărbații mai des recurg la

⁶² Legea nr. 311 din 30.11.2018, în vigoare din 01.07.2019

⁶³ http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/acces_servicii_sanatate/Acces_servicii_sanatate_2016.pdf

medicamente ne-prescrise de medic, 36,7% față de 29,1% în cazul femeilor. Comparativ cu anul 2012, datele studiului atestă o creștere cu 6,8 puncte procentuale a consumului de medicamente din proprie inițiativă în rândul bărbaților, în timp ce în cazul femeilor acest tip de consum de medicamente a scăzut cu 3,2 puncte procentuale.

Populația rurală mai frecvent renunță la servicii medicale din cauza insuficienței mijloacelor financiare și lipsa asigurării medicale. La fel ca și în cazul serviciilor de asistență medicală primară, în cazul asistenței spitalicești femeile au renunțat la spitalizare mai frecvent decât bărbații. Rata refuzurilor la asistența medicală spitalicească în rândul femeilor, atinge 5,1% față de 2,7% la bărbați. Femeile în proporție de 36 la sută au renunțat la spitalizare din cauza problemelor familiale, pe când bărbații au invocat acest motiv doar în proporție de 25 la sută

Din datele colectate de CSPT, pe parcursul anului 2018 au fost înregistrate 836 163 vizite a femeilor la ginecolog-obstetrician și 152 163 servicii de planificare a familie și sănătate reproductivă, inclusiv 20151 vizite la ginecolog obstetrician a fetelor până la 18 ani și 4950 servicii de planificare a familiei și sănătatea reproductivă. Totodată, bărbații au beneficiat de 12055 vizite la androlog, inclusiv 14 vizite la androlog a băieților până la 18 ani. Cca 10% au beneficiat de asemenea servicii persoane cu dizabilități și din păturile social-vulnerabile. În 2018, au beneficiat de serviciile CSPT 229454 persoane (cu circa 10% mai mulți decât în 2017), 37% dintre ei fiind bărbați. 35% dintre beneficiari fiind cei din mediu rural. Peste 20% dintre beneficiarii activităților consultative ale CSPT au fost adolescenții cu grad sporit de vulnerabilitate.

Posibile puncte de intrare:

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției sociale a stabilit Parteneriatul pentru a sprijini creșterea gradului de conștientizare privind prevenirea cancerului de col uterin a fost extins cu 14 parteneri noi (5 instituții publice, 8 organizații ale societății civile și 1 companie privată). De asemenea, s-a agreat realizarea anumitor măsuri la nivel național în legătură cu săptămâna europeană de prevenire a cancerului de col uterin din 2019.

În 2018 cu contribuția Centrului NEOVITA au fost organizate 3 ședințe de supervizare a activității CSPT, în domeniul de promovarea vaccinării pu HPV, planificarea familială și contracepția și aplicarea standardului de testare la HIV în cadrul CSPT. Având în vedere reticenta, dezinformare și negativismul populației față de tema vaccinării și a contracepției și planificării familiale, se recomandă continuarea intervențiilor și diversificarea acestora în funcție de grupurile-țintă (de vârstă, de mediu, etc.)

Deși anumite aspectele de gen sunt asigurate în cadrul activităților de alfabetizare a populației și dezvoltare a comportamentelor de solicitare a îngrijirilor medicale, acestea nu sunt integrate în mod expres în protocoale.

În contextul comportamentelor de risc, diferențiate în funcție de gen, vârstă și mediul de reședință, în perioada 01.07.2018-31.12.2019 au fost organizate 60 lecții publice/seminare axate pe promovarea modului sănătos de viață în rândul populației adulte pentru 2803 persoane (1983 femei și 820 bărbați) din 20 comunități din 10 raioane pilot ale proiectului "Viața sănătoasă" (Briceni, Edineț, Fălești, Ungheni, Orhei, Criuleni, Ștefan Vodă, Taraclia, Vulcănești, Cahul) cu referire la 4 subiecte: hipertensiunea arterială; diabetul zaharat tip II, obezitatea și alimentația sănătoasă și fumatul și utilizarea alcoolului.

Prin Dispoziția nr. 48-d din 09 februarie 2018 a fost instituit „Grupul de Coordonare în Comunicare în domeniul Sănătății Adolescenților” pentru a facilita elaborarea și implementarea Strategiei de Comunicare. Proiectul Strategiei Naționale de Comunicare pentru Schimbare Socială și de Comportament în Sănătatea Adolescenților a fost elaborat.

CAPITOLUL II.

ANALIZA PROGRESERILOR ÎN CELE DOUĂSPREZECE DOMENII CRITICE ALE PLATFORMEI DE ACȚIUNE DE LA BEIJING.

II.1. Dezvoltarea incluzivă, prosperitatea comună și munca decentă: Femeile și sărăcia, economia, drepturile omului și situația fetelor

6. *Ce măsuri a întreprins țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a promova egalitatea de gen în ceea ce privește rolul femeilor în munca plătită și în ocuparea forței de muncă?*

- ☒ Legile și politicile și practicile consolidate / forțate și politicile și practicile la locul de muncă care interzic discriminarea în recrutarea, reținerea și promovarea femeilor în sectorul public și privat și legislația privind egalitatea de remunerare.
- ☒ Introducerea / consolidarea politicilor active privind piața forței de muncă responsabile de gen (de exemplu, educație și formare, competențe, subvenții)
- ☒ A luat măsuri pentru a preveni hărțuirea sexuală, inclusiv la locul de muncă
- ☐ Consolidarea drepturilor de proprietate asupra terenurilor și asigurarea locului de muncă
- ☐ Îmbunătățirea incluziunii financiare și a accesului la credite, inclusiv pentru femeile care desfășoară activități independente
- ☒ Îmbunătățirea accesului la tehnologii moderne
- ☐ Sprijinirea tranziției de la munca informală la cea formală, inclusiv măsurile juridice și de politică în favoarea femeilor în ocuparea forței de muncă informale
- ☐ Mecanismele elaborate pentru participarea egală a femeilor la organele de decizie economică (de exemplu, în ministerele comerțului și finanțelor, băncile centrale, comisiile economice naționale)
- ☐ Altele

Exemple concrete

Conform datelor Biroului Național de Statistică, pentru anul 2017, distribuția după sectoare economice, relevă o pondere mai mare a femeilor ocupate în sectorul servicii (60,3% femei și 39,7 respectiv bărbați). Femeile mai puțin se regăsesc în sectorul agricol (43,2%), industrie (44,9%) și construcții (8,2%), dar predomină în așa activități economice, precum comerț (58,6%), hoteluri și restaurante (67,5%), învățământ (79,9%), ocrotirea sănătății (84,4%).

Disparități salariale de gen în defavoarea femeilor au fost înregistrate și în așa activități, precum informații și comunicații (32,8%), arta, activități de recreere și de agrement (18,1%), industrie (17,8%), activități profesionale, științifice și tehnice (16,1%) sănătate și asistență socială (15,7%), comerț cu ridicata și cu amănuntul, dar și construcții (câte 13,3%).

Nivelul de remunerare al femeilor este mai mic decât al bărbaților în majoritatea activităților economice, discrepanța fiind de la 0,4% în învățământ până la 41,4% în activități financiare și de asigurări.

Totodată, femeile câștigă în medie cu 13,2% mai puțin față de bărbați (86,8% din salariul mediu al bărbaților). Exprimată în valoare numerică, discrepanța constituie în medie circa 647 lei. Astfel, salariul mediu a constituit pentru femei 4235,2 lei și pentru bărbați - 4 881,3 lei.

În vederea depășirii acestor situații, Guvernul a lansat în anul 2016-2018 mai multe reforme, după cum urmează:

- sistemului de salarizare în sectorul bugetar
- sistemului de ocupare a forței de muncă

- sistemului de pensii
- dezinstituționalizarea adulților și copiilor din instituțiile rezidențiale;

Reforma sistemului de salarizare în sectorul bugetar presupune următoarele obiective majore:

- sporirea echității și coerenței sistemului de salarizare prin realizarea principiului ”plată egală pentru muncă egală”, unde salariul de funcție este corelat cu valoarea postului;
- reducerea nivelului de complexitate a sistemului de salarizare prin majorarea ponderii salariului de funcție din salariul total, aceasta va contribui și la sporirea atractivității pentru tinerii specialiști;
- aplicarea principiilor sistemului de salarizare în bază de performanță pentru majoritatea categoriilor de angajați, unde sistemul de salarizare va permite creșteri pe orizontală în funcție de performanță și experiență;
- creșterea gradului de uniformitate, transparență și protejarea sistemului unitar de salarizare față de intervențiile posibile, prin aplicarea legii salarizării unice, cu reguli clare.

În legislația națională a Republicii Moldova, principiul plată egală pentru muncă egală sau pentru muncă de valoare egală între bărbați și femei a fost implementat în Codul muncii la reglementarea obligațiilor angajatorului și în Legea nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați din 9 februarie 2006. Nerespectarea acestui principiu este considerată acțiune discriminatorie din partea angajatorului atât în Legea nr. 5 din 09.02.2006, cât și în Legea privind asigurarea egalității nr.121.

Reforma din domeniul ocupării forței de muncă are drept scop creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă și reducerea excluziunii sociale pe piața muncii, precum și reducerea inegalităților și asigurarea egalității șanselor pe piața muncii. În acest sens, a fost dezvoltată norme legale ce vizează acordarea suportului suplimentar anumitor categorii de beneficiari, și anume:

- a) tinerii cu vârstă cuprinsă între 16 și 24 de ani;
- b) persoanele care nu dețin o profesie/meserie;
- c) persoanele cu dizabilități;
- d) șomerii de lungă durată;
- e) persoanele cu vârstă de 50 de ani și peste;
- f) persoanele eliberate din locurile de detenție;
- g) victimele traficului de ființe umane, după reabilitarea psihologică și socială;
- h) persoanele care se luptă cu consumul de substanțe stupefiante ori psihotrope, după reabilitarea socială și psihologică;
- i) victimele violenței în familie;
- j) alte categorii supuse riscului de excluziune socială stabilite prin lege sau de către Guvern.

Reforma sistemului de pensii din 2016 care a ținut atingerea unei echități mai înalte a sistemului public de asigurări sociale a contribuit la: 1) egalarea vârstei de pensionare a femeilor și bărbaților la 63 de ani; 2) unificarea modalității de calcul a pensiilor pentru unii cetățeni; 3) excluderea noțiunii de stagiul special; 4) ajustarea condițiilor de acordare a pensiei de dizabilitate la procesul contributiv.

Astfel, inegalitățile ce țin de criteriul de sex cu privire la vârsta de pensionare și stagiul de cotizare realizat de către femei și bărbați ca condiții de eligibilitate pentru a beneficia de pensie pentru limită de vârstă au fost eliminate. Conform noilor prevederi, vârsta standard de pensionare stabilită pentru bărbați și femei este de 63 de ani (anterior condițiile privind vârsta de pensionare pentru femei a fost de 57 de ani, iar pentru bărbați – 62 de ani), precum și

stabilirea stagiului de cotizare necesar pentru ambele sexe de 34 de ani (anterior reformei stagiul de cotizare pentru femei constituia 30 de ani, iar pentru bărbați – 35 ani).

La nivelul politicilor cadru, Strategia națională privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021⁶⁴ include două obiective generale cu impact de gen și anume:

Obiectivul 2: Dezvoltarea capitalului uman pentru șanse sporite de angajare

Obiectivul 3: O mai bună guvernare a pieței muncii (inclusiv Direcția de acțiune 3.2.2. Diversificarea serviciilor și extinderea pachetelor personalizate de ocupare pentru grupurile vulnerabile)

Obiectivele specifice ale prezentei Strategii urmăresc promovarea ocupării formale și a mediului favorabil pentru dezvoltarea întreprinderilor competitive, crearea oportunităților egale de angajare a forței de muncă, ca urmare a implementării politicilor de ocupare nondiscriminatorii pe piața muncii, corelarea sistemului educațional cu cerințele pieței muncii pentru calificări și competențe mai bune, precum și valorificarea potențialului oferit de fenomenul migrațional pentru dezvoltare durabilă.

Totodată Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, include două obiective specifice cu impact de gen, care vizează:

- Redimensionarea semnificației sociale a maternității și paternității și a rolului ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor (ca finalități: creșterea ratei de reintegrare a femeii în câmpul muncii și în activitatea profesională, (specificarea ținutelor cantitative pentru fiecare etapă de implementare în baza datelor statistice și evaluărilor de expertiză); reducerea prejudecăților privind rolul ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor și promovarea egalității parentale (probat în baza datelor statistice și evaluărilor de expertiză).

- Promovarea serviciilor de sprijin pentru părinții încadrați în câmpul muncii (ca finalități: femeile cu copii, au acces comparabil egal la (re)integrarea în câmpul muncii (probat în baza datelor statistice și evaluărilor de expertiză).

Obiectul de intervenție a Strategiei este dedus din examinarea a trei arii principale de dezvoltare a politicilor în domeniul protecției copilului: reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului, violența față de copil și concilierea vieții de familie cu activitatea profesională din perspectiva drepturilor copilului.

Accesul la tehnologii moderne

Autoritățile din Republica Moldova au luat în calcul oportunitățile pe care le oferă domeniul IT și au elaborat Strategia „Moldova Digitală 2020”⁶⁵, în intenția de a sprijini utilizarea largă a potențialului tehnologiilor moderne de către instituțiile publice, mediul de afaceri și societate. Strategia asigură condiții favorabile pentru dezvoltarea și utilizarea largă a potențialului TIC în toate domeniile: public, privat, mediul de afaceri și viața cotidiană a cetățenilor. Viziunea Strategiei este formarea pînă în anul 2020 a unei societăți informaționale avansate, în care utilizarea facilităților tehnologiei informației și comunicațiilor, accesul extins la infrastructura TIC modernă, conținutul digital bogat și serviciile informaționale performante, vor conduce la competitivitatea economică, o bună guvernare și implicit la creșterea bunăstării populației.

⁶⁴ Hotărârea Guvernului nr. 1473 din 30.12.2016

⁶⁵ https://mei.gov.md/sites/default/files/strategia_moldova_digitala_2020_857.pdf

Strategia este structurată pe trei piloni, fiecare din care reflectă cele mai importante probleme ale sectorului și dezvoltă acțiunile din respectivul domeniu pentru a atinge obiectivele. Strategia prevede *”diversificarea conținutului și adaptarea acestuia pentru accesare de către persoanele cu nevoi speciale (vârstnici, persoane cu dizabilități, vulnerabile, cu diferențe de gen sau culturale”*.

Începând cu anul 2015, UN Women și Centrul de E-guvernare, MEEC, Ambasada Suediei, Novateca și ATIC inițiativa GirlsGoIT⁶⁶, în scopul pregătirii fetelor atât pentru studii în domeniul STEM, cât și pentru piața forței de muncă în domeniul TIC. Proiectul a fost lansat în localitatea rurală Minjir, și se bazează pe parteneriatul dintre reprezentanții sectoarelor public și privat și partenerilor de dezvoltare. Inițial în cadrul inițiativei GirlsGoIT au fost organizate școli de vară de 2-4 săptămâni, unde fetele cu vârsta între 16 și 20 de ani din zonele rurale, preponderent, au învățat cum să creeze aplicații web și au obținut cunoștințe de antreprenoriat și liderism în sectorul tehnologiilor. Ulterior, la nivel local, au fost lansate 17 grupuri de inițiativă, au fost create 13 cluburi IT, conduse de fetele absolvente ale școlii de vară pentru alte fete din comunitate. și liderism în sectorul tehnologiilor. Actualmente, proiectul a instruit peste 500 fete, care la rândul său au influențat alte peste 2000 fete, dintre care mai mult de 50 de fete au acces la studii de profil IT sau școli vocaționale.

Măsuri privind hărțuirea sexuală

Având la bază garanțiile consfințite pe plan internațional, Republica Moldova, prin adoptarea în 2003 a Codului penal, a incriminat mai multe fapte pasibile de răspundere penală. Astfel, a fost introdus un capitol distinct – capitolul IV, intitulat „Infrațiuni privind viața sexuală”, care cuprinde mai multe infracțiuni, printre care și hărțuirea sexuală (art. 173). De asemenea, acesta include prevederi cu referință la infracțiunile de acțiuni perverse. Articolul 175 prevede că acțiunile perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani. La fel, prin art. 175 este incriminată propunerea, inclusiv prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, a unei întâlniri cu un copil în scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale, ce conduc la o astfel de întâlnire, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

De asemenea, Codul muncii al Republicii Moldova impune angajatorului obligația de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă, precum și măsuri de prevenire a persecutării pentru depunerea plângerilor privind discriminarea în organul competent; de a introduce în regulamentul intern al unității dispoziții privind interzicerea discriminărilor după oricare criteriu și a hărțuirii sexuale. La fel, regulamentul intern al unității trebuie să conțină prevederi cu privire la respectarea principiului nediscriminării, la eliminarea hărțuirii sexuale și a oricărei forme de lezare a demnității în muncă. Art. 1 din Codul muncii al Republicii Moldova definește hărțuirea sexuală drept orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.

⁶⁶ <https://girlsgoit.org/local-clubs/chisinau.html>

Prin Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității se interzice orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe baza criteriilor stabilite de prezenta lege, care au drept efect limitarea sau subminarea egalității de șanse sau de tratament la angajare sau concediere, în activitatea nemijlocită și în formarea profesională. La fel, se consideră discriminatorie acțiunea de hărțuire din partea angajatorului.

Legea nr. 5 din 09.02.2006 privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, în art. 2, definește hărțuirea sexuală ca fiind orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare, iar prin art. 10, alin. (3), lit. d) al aceleiași legi se impune în sarcina angajatorului obligația de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale a femeilor și bărbaților la locul de muncă, precum și a persecutării pentru depunerea plângerilor împotriva discriminării în organul competent. Potrivit Codului Contravențional, hărțuirea, adică manifestarea de către angajator a oricărui comportament, bazat pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu, care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator la locul de muncă se sancționează cu amendă de la 3900 de lei la 4500 de lei aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 7500 la 12 mii de lei aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a deține anumite funcții sau de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

Cu toate aceste prevederi legale, datele statistice arată că, actualmente, fiecare a cincea femeie angajată din Republica Moldova este supusă unor forme subtile de hărțuire sexuală la locul de muncă (priviri nepotrivite, îmbrățișări fără permisiune, glume/ limbaj cu conotație sexuală), iar 4 din 100 se confruntă cu forme grave de hărțuire (cerința de a întreține relații sexuale pentru recompensă, folosirea forței sau amenințărilor pentru a avea relații sexuale etc.). Totodată, circa 20% dintre femei s-au confruntat cu amenințări sau solicitări de a întreține relații sexuale la locul de studii. În pofida incidenței mari a cazurilor de hărțuire sexuală, doar 15% dintre femei au anunțat despre asemenea cazuri. Nivelul redus de raportare este determinat de sentimentul de autoculpabilizare, gradul redus de încredere în organele de control, dar și de atitudinea populației - 60,5% consideră persoanele hărțuite a fi vinovate de aceste experiențe⁶⁷.

Possible puncte de intrare:

Experții de gen și drepturile femeii din sectorul asociativ consideră că sunt necesare intervenții specifice cadrului normativ național, precum:

- reglementarea unui mecanism eficient de combatere a hărțuirii sexuale, ce ar încuraja victimele să raporteze cazurile de abuz și ar descuraja manifestarea fenomenului la nivel național;
- adoptarea documentului comprehensiv de politici axat pe prevenirea hărțuirii sexuale și a planului operațional național de prevenire și combatere a fenomenului, pentru un anumit an calendaristic;
- prevederea clasificării clare a actelor de hărțuire sexuală după severitatea cazului;
- revizuirea actelor normativ-juridice în vigoare în vederea divizării clare a responsabililor și a atribuțiilor instituțiilor mandatate cu prevenirea, investigarea și combaterea hărțuirii sexuale;

⁶⁷ http://progen.md/files/8393_final_barometrul_de_gen_rom.pdf

- extinderea mandatului CPPEDAE cu atribuții de investigare în teritoriu la momentul sesizării sau auto-sesizării actului de hărțuire și cu executarea obligatorie a recomandărilor/deciziilor oferite de către Consiliu subiecților cazului de hărțuire;
- includerea obligatorie în Curriculum-ul de instruire a ofițerilor de urmărire penală, judecătorilor și procurorilor subiecte specifice legate de toate tipurile de hărțuire, inclusiv sexuală;
- elaborarea unei proceduri operaționale interne ce ar permite monitorizarea respectării termenului rezonabil de desfășurare a urmăririi penale în cazurile de hărțuire sexuală, întrucât probele de constatare a actului se consumă (dispar) foarte rapid.

Autorii Notei analitice⁶⁸ susțin că anumite intervenții specifice combaterii hărțuirii sexuale sunt necesare și în câmpul muncii, și anume:

- legalizarea chestionării anonime drept instrument de identificare a incidenței hărțuirii sexuale la locul muncii;
- elaborarea și aprobarea ghidului practic pentru angajatori/angajatoare ce va încorpora acțiuni și instrumente specifice de creare a unui mediu sigur de lucru;
- completarea Legii nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați cu obligația angajatorului/ angajatoarei de a stipula în acordurile colective de muncă a prevederilor ce vin direct să reducă manifestarea hărțuirii în câmpul muncii și totodată, completarea art. 31 alin. 2 din Codul muncii cu prevederea interzicerii hărțuirii sexuale la locul de muncă și aplicarea procedurilor de prevenire și eliminare a acesteia;
- organizarea anuală a instruirilor privind fenomenul hărțuirii sexuale de către Inspectoratul de Stat al Muncii în cadrul companiilor mari din Moldova.

Totodată, intervenții concrete privind combatere hărțuirii sexuale trebuie realizate în instituțiile educaționale, așa precum:

- completarea Codului Educației cu prevederi ce vin să oblige instituțiile de învățământ să adopte și implementeze procedura internă privind interzicerea discriminărilor după oricare criteriu și a hărțuirii sexuale în sistemul educațional;
- abilitarea Consiliului de Etică al instituției de învățământ în domeniul hărțuirii sexuale
- abilitarea senatului studentesc de a sesiza cazurile de hărțuire sexuală ce va contribui la sporirea nivelului de raportare a faptelor de hărțuire în sistemul de învățământ superior

7. *Ce acțiuni a întreprins țara dvs. în ultimii cinci ani pentru recunoașterea, reducerea și / sau redistribuirea îngrijirilor neremunerate și a muncii domestice și promovarea concilierii dintre familie și familie?*

- ☐ Includerea asistenței medicale neremunerate și a muncii domestice în statisticile și contabilitatea națională (de exemplu, anchete privind utilizarea timpului, exerciții de evaluare, conturi satelit)
- ☒ Serviciile extinse de îngrijire a copiilor sau serviciile existente au devenit mai accesibile
- ☐ Sprijin extins pentru persoanele în vârstă fragile și pentru alții care au nevoie de forme intense de îngrijire

⁶⁸ Notă este realizată de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare în colaborare cu Centrul de Drept al Femeilor în cadrul proiectului “Inițiativa Comună pentru Oportunități Egale”, implementat de Fundația Est-Europeană în parteneriat cu Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), prin intermediul Biroului de Cooperare al Elveției în Republica Moldova și Guvernul Suediei.

- ☒ Introducerea concediului de maternitate / paternitate / sau alte tipuri de concedii de familie
- ☐ Investiții în infrastructură temporară și de economisire a forței de muncă, cum ar fi transportul public, electricitate, apă și salubritate, pentru a reduce povara îngrijirii neremunerate și a muncii casnice asupra femeilor
- ☐ Promovarea muncii decente pentru lucrătorii plătiți în îngrijire, inclusiv pentru lucrătorii migranți
- ☐ A desfășurat campanii sau activități de sensibilizare pentru a încuraja participarea bărbaților și băieților la îngrijirea neremunerată și la munca casnică
- ☐ A introdus modificări legale privind divizarea activelor sau a drepturilor la pensie după divorț, care recunosc contribuția neplătită a femeilor la familie în timpul căsătoriei
- ☐ Altele

Exemple concrete

Problemele din dinamica disfuncțională a familiei s-au agravat în ultimii ani în Republica Moldova, în special, din cauza proceselor migraționale, consumului de alcool și alte substanțe stupefiante, lipsei unei culturi familiale și de rezolvare a conflictelor, fiind afectată atât stabilitatea cuplului, cât și relațiile dintre părinți și copii, relațiile dintre membrii familiei din diverse generații. Pentru depășirea problemelor asociate situației demografice din Moldova a fost adoptat Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025). Astfel, atenția față de problemele familiei reprezintă un pas necesar în efortul de a controla problemele demografice, ținând cont de procesele nefavorabile menționate. De asemenea, este recunoscut faptul că politica familială contribuie la schimbarea relațiilor de gen și diviziunea muncii între sexe prin facilitarea reconcilierii dintre muncă și viața de familie. Deși politicile guvernamentale au sarcina să asigure egalitatea de gen, există încă diferențe semnificative între bărbați și femei, mai ales pe piața forței de muncă, fiind înregistrate inegalități salariale bazate pe gen, acces la locuri de muncă mai bune și mai bine plătite, disponibile doar pentru bărbați, și lipsa recunoașterii muncii neremunerate.

Obiectivul este de a facilita reconcilierea vieții profesionale și a celei de familie și de a promova echitatea de gen prin îmbunătățirea oportunităților ambilor părinți de a participa la viața profesională și de a avea grijă de copiii lor. În acest sens, părinții pot beneficia de următoarele:

- timp liber pentru trecerea examenelor medicale prenatale, acordate femeilor însărcinate (inclusiv în timpul de muncă);
- concediu de maternitate plătit (concediu prenatal 70 de zile și postnatal cu o durată de 56 de zile);
- concediu paternal plătit cu o durată de 14 zile, în primele 56 de zile de la nașterea copilului;
- concediu pentru îngrijirea copilului parțial plătit (2 ani);
- posibilitatea de a beneficia de concediul de îngrijire a copilului și dreptul opțional la indemnizația lunară pentru creșterea copilului.

De asemenea, Guvernul a aprobat proiectul legii pentru modificarea Legii 289/2004 privind indemnizațiile privind incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale (nr. 311 din 30.11.2018, în vigoare din 01.07.2019), prin care s-a oferit posibilitatea de a beneficia de concediul de îngrijire a copilului și dreptul opțional la indemnizația lunară pentru creșterea copilului. Scopul introducerii acestor opțiuni este promovarea măsurilor de dezvoltare a unor scheme motivaționale și de suport pentru părinți, prin încurajarea revenirii acestora în câmpul muncii, iar obiectivul constă în concilierea vieții de familie cu cea

profesională în vederea asigurării implicării echitabile a părinților la creșterea și educarea copiilor.

Cu referire la serviciile preșcolare existente și creșe precizăm că, în anul 2018 Guvernul a aprobat o serie de modificări la Codul educației nr. 152 din 17.07.2014. Aceste modificări au drept scop asigurarea accesului copiilor cu vârsta de la 2 ani la serviciile de educație preșcolară, contribuind astfel la reintegrarea părinților în câmpul muncii.

Astfel, politicile sociale în domeniul protecției familiilor cu copii stipulează prevederi explicite cu privire la dreptul egal al părinților de a beneficia de concediu de îngrijire a copilului, totuși, principiul egalității în onorarea obligațiilor și responsabilităților din viața de familie nu se respectă. Această situație este cauzată de faptul că în societate persistă încă normele patriarhale, iar acest fapt defavorizează femeile care își doresc să crească profesional și care își îndeplinesc, în același timp responsabilitățile de mamă, dar și bărbații care, dincolo de cariera profesională doresc să se implice în creșterea și educarea copiilor.

Educația timpurie

Deși accesul copiilor de vârstă timpurie la educație crește, rețeaua existentă de grădinițe acoperă doar o parte din cerere. Astfel, se menține discrepanța dintre rata înrolării în mediul urban și în cel rural. La moment, numărul instituțiilor preșcolare din Republica Moldova este în creștere, după scăderea dramatică în perioada de recesiune din anii '90. La începutul anului 2013, existau 1418 instituții preșcolare, sau cu circa 6,3% mai multe față de anul 2007.

Către sfârșitul anului 2017 în țară funcționau 1458 instituții de educație timpurie, inclusiv 833 cu statut de creșă-grădiniță, 529 - grădinițe, 73 - școli-grădinițe, 21 – centre comunitare și 2 creșe. După destinația acestora, sunt 3 tipuri de instituții: 1443 cu destinație generală, 5 – sanatoriale și 10 – speciale.

Această creștere a avut ca rezultat majorarea numărului de copii care frecventează aceste instituții până la 141,1 mii de copii în anul 2012, cu 17,5% mai mult față de anul 2007. Astfel, se înregistrează o sporire a ratei brute de cuprindere în învățământul preșcolar, aceasta constituind 82,1% în anul 2012 față de 72,6% în anul 2007. Discrepanțele dintre rata de cuprindere în mediul urban și cea din mediul rural persistă, constituind 29,1 p.p. în 2012 comparativ cu 25,2 p.p. în 2007. Deși o parte din această discrepanță poate fi explicată prin înrolarea copiilor din locuri de reședință rurale în grădinițele din localitățile urbane, diferența rămâne a fi semnificativă. În anul 2017 rețeaua instituțiilor de educație timpurie a fost supusă unui șir de schimbări, numărul acestora fiind corelat cu populația din grupa de vârstă 0-6 ani. Și-au sistat activitatea 10 instituții de educație timpurie, câte 4 unități în UTA Găgăuzia și regiunea Nord și câte 1 – în regiunea Centru și Sud, toate fiind din mediul rural. În mun. Chișinău și-a sistat activitatea o instituție cu forma de proprietate privată. Pe parcursul întregului an 8 instituții s-au aflat în reparație capitală. Totodată, au fost deschise sau redeschise 5 instituții de educație timpurie în zona Centru (inclusiv 4 – în rural) și 2 – în zona Nord, mediul rural. În total în mediul urban au funcționat 330 instituții de educație timpurie, iar în mediul rural – 1128 unități. Numărul copiilor înscriși în instituțiile de educație timpurie în anul 2017 a constituit 149,2 mii, prezentând o ușoară scădere cu circa o mie persoane comparativ cu anul precedent și o majorare cu circa 15% comparativ cu anul 2010. Totodată, gradul de cuprindere al copiilor cu educație timpurie a crescut cu 0,3 puncte procentuale comparativ cu anul 2016 și cu 8,5 p. p. comparativ cu anul 2010.

Sectorul privat este slab conturat în educația timpurie, marea majoritate a copiilor fiind înscriși în instituțiile de stat (99,8%). Puțin peste jumătate dintre copiii înscriși în grupele de educație

timpurie au fost băieți (51,6%) și au fost înscriși în unitățile educaționale din mediul rural (52,9%). Din totalul copiilor cuprinși cu educație timpurie, 124 copii au fost cuprinși în unități cu regim de lucru de 6 zile pe săptămână. În același timp, 272 copii au frecventat grupe cu durata aflării de 24 ore și 1010 copii au frecventat grupe cu durata aflării de 4-6 ore pe zi.

Continuă să existe discrepanțe între gradul de cuprindere al copiilor cu educație timpurie în mediul urban și rural. Gradul de cuprindere cu educație antepreșcolară (1-2 ani) în urban a fost mai înalt decât în rural cu 13,3 p. p., iar gradul de cuprindere cu educație preșcolară (3-6 ani) – cu 35,9 p. p.

În ultimii ani, tot mai multe grădinițe sunt adaptate la necesitățile copiilor cu dizabilități. Numărul copiilor cu dizabilități, care au frecventat în anul 2017 instituțiile de educație timpurie a înregistrat cifra de 164 persoane.

Pentru copiii cu necesități speciale în țară funcționează 10 instituții specializate cu 69 grupe. Totodată, în cadrul a 5 instituții cu destinație generală funcționează 11 grupe cu destinație specială. Numărul copiilor cu necesități speciale din aceste instituții a fost de 1196 persoane, cu circa 13,0% mai puțin față de anul 2016. Majoritatea acestor copii fac parte din grupa de vârstă 3 ani și peste și sunt cuprinși cu educație preșcolară (96,2%). Mai mult de jumătate din acești copii (55,5%) sunt cu dereglări de vorbire, 19,1% - cu dereglări de vedere și 9,6% - cu dereglări de intelect.

Necesitatea asigurării accesului la educație preșcolară de calitate pentru toți copiii, în special pentru cei din grupurile vulnerabile este considerată o prioritate pentru MECC. În total, în Republica Moldova activează 1461 de instituții de educație timpurie, iar numărul absolut al copiilor care frecventează aceste instituții este de circa 150.000. Conform datelor statistice furnizate de Biroul Național de Statistică, rata generală de participare a copiilor de 3-6 (7) ani la programe de educație timpurie este de 85,1%. În mediul urban rata de încadrare constituie 105,5%, iar în mediul rural – 73%. Copii cu vârsta de 2-3 ani frecventează instituțiile de educație timpurie în proporție de 54%.

Se preconizează investirea în continuare în serviciile de educație preșcolară, atât din surse bugetare, cât și din surse alternative, sprijinite prin intermediul unor instrumente de finanțare europene. În acest scop, este nevoie de a îmbunătăți disponibilitatea și calitatea infrastructurii, de a spori capacitățile de resurse umane, inclusiv calitatea formării specialiștilor. Optimizarea modului de finanțare a instituțiilor de învățământ preșcolar va oferi o distribuire și repartizare mai pragmatică a surselor bugetare.

În scopul elucidării problemei extinderii serviciilor de îngrijire a copiilor, în 2016, cu suportul UNICEF, a fost elaborat studiul "Evaluarea sistemului de învățământ preșcolar și definirea metodologiei de determinare a costului pentru serviciile educaționale și de îngrijire a copilului în Republica Moldova". Raportul conține o analiză a indicatorilor financiari și non-financiari, inclusiv analiza evoluției cheltuielilor pentru serviciile de educație și de îngrijire a copiilor și tendințele prognozate pentru 2015 - 2020. Inițial studiul a calculat care este costul adițional necesar pentru ajustarea costului actual per copil la cel estimat, creșterea fiind de 65%. Ulterior au fost luate în considerare 3 scenarii pentru extinderea acoperirii serviciilor de educație timpurie în Moldova pe baza unui model care ține cont de costul serviciului per copil, vârsta copilului și tipul de servicii. La implementarea oricărui dintre cele 3 scenarii propuse, pentru a asigura încadrarea a 100% din copii în instituții de educație timpurie sunt necesare costuri adiționale de la 10% până la 60%. Totuși, raportul subliniază faptul că beneficiile învățământului preșcolar de calitate depășesc costurile pentru educația preșcolară.

Printre recomandările studiului se numără facilitarea dezvoltării sectorului privat de învățământ preșcolar, în special în Chișinău, atragerea surselor financiare adiționale, mărirea salariilor cadrelor didactice, instruirea și evaluarea performanțelor educatorilor etc.

În 2018 Guvernul a adoptat un proiect de lege cu privire la modificări și completări la Codul Educației, care au fost adoptate de Parlament în 2019, cu referință la educația timpurie⁶⁹.

În cadrul „Programului de asistență tehnică și financiară acordată de Guvernul României pentru instituțiile preșcolare din Republica Moldova”⁷⁰, implementat de FISM, a fost modernizat sistemul educațional preșcolar, astfel contribuind esențial la atingerea obiectivelor stipulate în Strategia Sectorială de Dezvoltare pentru anii 2014 – 2020 „Educația-2020” și în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020”.

Scopul proiectului a fost de a reduce discrepanțele dintre rata înrolării a copiilor de vîrstă timpurie în grădinițele din mediul urban și cea din mediul rural prin sporirea accesului copiilor de vîrstă timpurie din localitățile rurale la educație. Prin intermediul proiectului a fost dezvoltată și modernizată rețeaua de instituții din localitățile rurale prin renovarea și construcția instituțiilor preșcolare; s-au îmbunătățit condițiile educaționale prin asigurarea metodică-didactică și tehnico-materială a instituțiilor preșcolare; a fost promovat și implementat conceptul de „centru educațional de tip școală-grădiniță” pentru asigurarea accesului comunităților dezavantajate la programe de educație timpurie.

Ca urmare a implementării proiectului, 89 instituții preșcolare au fost renovate/construite și dotate cu bunuri, astfel încît beneficiari direcți vor fi circa 6 818 de copii, circa 1000 de cadre didactice și personal tehnic. Pentru fiecare sub-proiect a fost implementat în parteneriat cu APL-le beneficiare de investiții, care au fost responsabili de mobilizarea și implicarea comunităților în luarea deciziei, colectarea contribuției (pînă la 15% din costul acestora), monitorizarea calității lucrărilor civile și asigurarea durabilității sub-proiectelor implementate.

În vederea îmbunătățirii mecanismelor de conciliere a vieții de familie cu cea profesională a fost aprobat Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vîrsta de 4 luni–3 ani⁷¹. Scopul serviciului este protecția temporară a copilului separat de părinți și (re)integrarea familială și/sau incluziunea comunitară și socială.

De asemenea, au fost aprobate Instrucțiunile cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului⁷². Implementarea acestui mecanism urmează a fi realizată la nivel comunitar de către toți angajații din sistemul de asistență medicală primară și cadrele didactice din grădinițe și școli, având ca finalitate menținerea sau creșterea bunăstării copilului datorită intervențiilor prompte și timpurii în cazul observării diferitor îngrijorări referitoare la situația oricărui copil. În scopul susținerii familiilor în acoperirea unor cheltuieli ce urmează a fi suportate pentru asigurarea cu minimumul necesar de bunuri la nașterea copilului, familiile începînd cu 1 decembrie 2018 sunt asigurate gratuit cu seturi de bunuri de primă necesitate pentru fiecare nou-născut⁷³.

⁶⁹ https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_143_1.pdf

⁷⁰ https://fism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_grant_ro2_final.pdf

⁷¹ Hotărârea Guvernului nr. 730 din 18 iulie 2018

⁷² Hotărârea Guvernului nr. 143 din 12 februarie 2018

⁷³ Hotărârea Guvernului nr. 1039 din 24 octombrie 2018 pentru aprobarea Regulamentului privind asigurarea familiilor cu bunuri la nașterea copiilor

Concediu paternal

În 2016 parlamentul a modificat 15 acte legislative în scopul asigurării egalității de gen în mai multe domenii, printre care și modificări legislative în direcția oferirii concediului paternal. Astfel, tații beneficiază de concediu paternal de 14 zile, care se acordă în primele 56 zile de la nașterea copilului. Totodată, prevederile legale stipulează faptul că indemnizația pentru concediul paternal nu poate fi mai mică decât salariul curent al beneficiarului. Dreptul la indemnizație paternală se acordă tatălui asigurat în sistemul public de asigurări sociale, angajat în baza contractului individual de muncă sau aflat în raport de serviciu în baza actului administrativ, pentru îngrijirea copilului nou-născut, cu domiciliul sau reședința în Republica Moldova. Indemnizația paternală se stabilește salariaților asigurați în sistemul public de asigurări sociale, care:

- are un stagiul total de cotizare de cel puțin 3 ani sau de cel puțin 9 luni, realizat în ultimele 24 luni premergătoare datei nașterii copilului;
- tatălui copilului nou-născut i s-a acordat, la cerere, concediu paternal la unitatea de la locul de muncă de bază în primele 56 de zile de la data nașterii copilului;
- tatăl copilului nou-născut a solicitat stabilirea indemnizației paternale în termen de 30 de zile din data acordării concediului paternal;
- tatăl copilului nou-născut a realizat un venit asigurat la locul de muncă de bază în ultimele 3 luni premergătoare lunii nașterii copilului.

Indemnizația paternală se acordă pentru o perioadă de 14 zile calendaristice, iar în cazul copiilor gemeni (tripleți, cvadrupleți etc.) se acordă o singură indemnizație paternală.

8. *Țara dvs. a introdus măsuri de austeritate / consolidare fiscală, cum ar fi reducerea cheltuielilor publice sau reducerea sectorului public, în ultimii cinci ani?*

NU

II.2. Eradicarea sărăciei, protecția socială și serviciile sociale (Femeile și sărăcia, educația și formarea femeilor, femeile și sănătatea, drepturile femeilor, situația fetelor)

9. *Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a reduce / eradica sărăcia în rândul femeilor și fetelor?*

- ☒ Promovarea accesului femeilor sărace la o muncă decentă prin intermediul politicilor active privind piața forței de muncă (de exemplu, formare profesională, competențe, subvenții pentru ocuparea forței de muncă etc.) și măsuri specifice
- ☐ Accesul la terenuri, locuințe, finanțe, tehnologii și / sau servicii de extensie agricolă a crescut
- ☐ Activitățile antreprenoriale și dezvoltarea afacerilor sprijinite de femei
- ☒ Programe de protecție socială introduse sau consolidate pentru femei și fete
- ☐ Servicii juridice low-cost introduse / consolidate pentru femeile care trăiesc în sărăcie
- ☐ Altele

Exemple concrete

Serviciile sociale reprezintă o componentă importantă a sistemului de asistență socială, în cadrul căruia statul și societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlăture efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate drept riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor și a familiilor aflate în dificultate.

Conform cadrului legal în Republica Moldova, dezvoltarea serviciilor sociale este prerogativa autorităților administrației publice locale, în funcție de nevoile identificate, de numărul potențialilor beneficiari, de complexitatea situațiilor de dificultate cu care se confruntă cetățenii și de gradul de risc social.

Un accent sporit se pune pe serviciile sociale prestate la nivel de comunitate, în special în proximitatea comunității unde locuiește persoana în situație de dificultate.

În acest sens, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1034/2014 a fost aprobat Regulamentul-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate.

Scopul serviciului constă în prestarea calitativă a serviciilor de îngrijire la domiciliu, pentru îmbunătățirea calității vieții beneficiarilor, iar obiectivele acestuia constau în:

- asigurarea prestării serviciilor calitative de îngrijire la domiciliu pentru facilitarea integrării sociale a beneficiarilor, în conformitate cu necesitățile speciale și cu particularitățile de dezvoltare individuală, precum și pentru activizarea eforturilor proprii;
- prevenirea instituționalizării prin menținerea persoanelor în mediul familial și comunitar;
- încurajarea beneficiarilor pentru a duce un mod de viață independent, pe cât este posibil, în familie și comunitate;
- sensibilizarea opiniei publice cu privire la problemele cu care se confruntă persoanele vârstnice și cele cu dizabilități;
- mobilizarea comunității pentru soluționarea necesităților cu implicarea voluntarilor;
- asigurarea evidenței centralizate a potențialilor beneficiari care locuiesc în raza unității teritorial-administrative.

Conform informației prezentate de către structurile teritoriale de asistență socială în primul semestru al anului 2018 activau circa 2.249 unități de lucrători sociali, cu 68 unități mai mult decât în anul precedent. Totodată, de servicii de îngrijire socială au beneficiat circa 20.056 beneficiari, dintre care 16.569 femei. În evidența structurilor teritoriale de asistență socială sînt înregistrați cca 3.594 potențiali beneficiari.

Pentru a susține familiile defavorizate în anul 2008 Guvernul a lansat Programul de Ajutor social. Acesta are drept scop asigurarea unui venit lunar minim garantat, familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială. Comparativ cu alte programe, care acordă prestații nemijlocit unei persoane, ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului sînt acordate familiei, deoarece la stabilirea acestora se ia în calcul atât mărimea familiei cât și structura internă a acesteia, inclusiv veniturile. Acordarea prestației se bazează pe stabilirea eligibilității și sumei prestației bănești utilizînd lacuna venitului. Suma prestației este echivalentă cu diferența dintre venitul lunar minim garantat și venitul lunar al unei familii. Prestația este calibrată la structura familiei pentru a asigura faptul că fiecare familie se bucură de un nivel minim de bunăstare, permițînd o variație între mărimea și componența familiilor.

Cererea pentru acordarea ajutorului social, însoțită de actele confirmative, se depun la reprezentantul direcției/secției asistență socială și protecție a familiei din localitatea unde familia solicitantă își are reședința curentă, pentru a fi transmisă direcției/secției asistență socială și

protecția familiei. Cuantumul lunar al ajutorului social se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia. Verificarea autenticității informației prezentate pentru stabilirea ajutorului social se efectuează nemijlocit de către direcția/secția asistență socială și protecție a familiei.

În contextul susținerii familiilor defavorizate prin Legea nr. 304/2016, s-a stabilit că, venitul lunar minim garantat (VLMG) se va indexa anual la 1 aprilie, în funcție de creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, în modul stabilit de Guvern. Ajutorul pentru perioada rece a anului (noiembrie-martie) reprezintă o sumă fixă lunară, stabilită de Guvern. Prin Hotărârea Guvernului nr. 729/2018 începând cu luna noiembrie 2018 cuantumul ajutorului pentru perioada rece a anului a fost majorat de la 315 lei la 350 lei. Totodată menționăm, că în luna decembrie 2018 în lista de plată la ajutor social au fost înregistrate cca 66153 femei și cca 49870 bărbați, iar la ajutor pentru perioada rece a anului cca 170498 femei și cca 98999 bărbați. În anul 2018 pentru a asigura accesul la servicii sociale persoanelor în situație de dificultate Guvernul a instituit pachetul minim de servicii sociale. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 800/2018 în pachetul minim de servicii sociale au fost incluse următoarele servicii:

- Serviciul social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate,
- Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii,
- Serviciul social Asistență personală.

Finanțarea pachetului minim de servicii sociale se realizează din mijloacele financiare ale Fondului de susținere a populației. La fel, pentru a susține familiile defavorizate în anul 2018 prin Hotărârea Guvernului nr. 716 a fost aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate. Serviciul dat are drept scop susținerea familiei/persoanei defavorizate pentru prevenirea/diminuarea/depășirea situațiilor de dificultate, precum și pentru prevenirea excluziunii sociale și instituționalizării acestora, în baza necesităților identificate. Obiectivele Serviciului țin de facilitarea depășirii situației de dificultate cu care se confruntă familia/persoana defavorizată; acordarea suportului monetar familiei/persoanei defavorizate, conform necesităților identificate, precum și prevenirea excluziunii sociale și/sau instituționalizării membrilor familiei/persoanei defavorizate. Suportul monetar se acordă beneficiarului pentru reparația locuinței și/sau reparația/construcția sobei, adaptarea locuinței la necesitățile familiei/persoanei defavorizate, procurarea combustibilului pentru prepararea hranei și pentru încălzire în sezonul rece, procurarea mobilierului adaptat la necesități, precum și alte necesități stabilite în planul individualizat de asistență. Suportul monetar reprezintă o sumă bănească nerambursabilă și neimpozabilă ce nu va depăși suma de 6 000 lei, care se acordă familiei/persoanei aflate în situație de dificultate, printr-o plată unică și/sau lunară pentru o perioadă determinată, dar nu mai mare de 6 luni pentru facilitarea realizării acțiunilor stabilite în planul individualizat de asistență, confirmată prin rezultatele evaluării necesităților.

De asemenea, în 2018 a fost aprobată Legea nr. 105 „Cu privire la ocuparea forței de muncă și asigurarea de șomaj”, care propune un pachet de servicii și măsuri de ocupare a forței de muncă, adresate angajatorilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Odată cu intrarea în vigoare a Legii vor fi implementate măsuri de motivare a angajatorilor, prin acordarea de subvenții, de a angaja grupuri cu nevoi și cerințe speciale. Legea stabilește un grup de beneficiari de măsuri active, care necesită suport suplimentar pe piața muncii, cum sunt: tinerii

cu vârstă cuprinsă între 16 și 24 de ani; persoanele care nu dețin o profesie/meserie; persoanele cu dizabilități; șomerii de lungă durată; persoanele cu vârstă de 50 de ani și peste etc.

Activitatea în domeniul muncii a fost axată și în transpunerea în legislația națională a Directivelor europene în domeniul raporturilor de muncă. Astfel, prin Legea nr.155 din 20 iulie 2017 „Pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003” și Legea nr.85 din 24 mai 2018 „Pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003” au fost transpuse 5 Directive europene, după cum urmează: cu privire la munca pe fracțiuni de normă; referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități; privind cadrul general de informare și consultare a lucrătorilor; privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății la locul de muncă în cazul lucrătoarelor gravide, care au născut de curând sau care alăptează; cu privire la concedierile colective.

De asemenea, a fost aprobată Hotărârea de Guvern nr.115 din 31 ianuarie 2018 „Cu privire la aprobarea Listei ocupațiilor prioritare”, prin care se stabilește o modalitate facilitară de acordare a dreptului de desfășurare a unor activități de muncă pe teritoriul Republicii Moldova de către străini, cu scopul de a suplini ocupațiile care sunt solicitate, dar nu sunt ocupate de către cetățenii Republicii Moldova sau pentru care se atestă un deficit al forței de muncă autohtonă.

10. Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a îmbunătăți accesul femeilor și fetelor la protecția socială?

- ☒ Introducerea sau consolidarea protecției sociale a femeilor șomere (de exemplu, ajutoare de șomaj, programe de lucrări publice, asistență socială)
- ☐ Transferuri condiționate de numerar introduse sau întărite
- ☐ Introducerea sau întărirea transferurilor de numerar necondiționate
- ☐ Introducerea sau întărirea pensiilor sociale necontributive
- ☐ Sisteme de protecție socială reformate care contribuie la consolidarea nivelului de acces și de beneficii al femeilor
- ☐ Îmbunătățirea accesului la populațiile specifice de mai sus (de exemplu, femeile angajate informal, inclusiv lucrătorii casnici, femeile migrante și refugiate)
- ☐ Altele

Exemple concrete

În anul 2018 a fost adoptată Legea 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, care interzice orice discriminare pe criterii de gen, la aplicarea prevederilor legii. Legea prevede o serie de măsuri active pe piața forței de muncă adaptate necesităților individuale ale șomerilor, precum și circumstanțelor pieței muncii, care vor duce la diminuarea șomajului inclusiv în rândul femeilor și îmbunătățirea situației existente pe piața forței de muncă. Femeile, înregistrate cu statut de șomer la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, pot beneficia de serviciile și măsurile active de ocupare, oferite de Agenție, precum:

- formarea profesională a șomerilor prin cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare;
- instruirea la locul de muncă în cadrul unității pentru șomerii care nu au o profesie sau meserie;

- stagiarea, organizată pentru șomerii fără vechime în muncă în profesia deținută;
- angajarea subvenționată (femei cu dezabilități);
- consultanța, asistența și sprijinirea inițierii unei afaceri, pentru șomerii care inițiază o activitate de antreprenoriat, prin care își creează loc de muncă;
- susținerea proiectelor de inițiativă locală, destinată angajatorilor care creează locuri de muncă noi prin care contribuie la reducerea șomajului în localitățile rurale.

Accesul șomerilor la ajutor de șomaj în prezent este reglementat prin Legea nr.102-XV din 13.03.2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Femeile șomerii beneficiază de ajutor de șomaj, dacă sunt înregistrate la Agenția pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își au domiciliul, au lucrat și dețin un stagiul de cotizare la bugetul asigurărilor sociale de stat de cel puțin 9 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării.

Decizia de acordare a ajutorului de șomaj se ia de Agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă după verificarea actelor și documentelor prezentate de către șomer cu emiterea ordinului privind acordarea ajutorului de șomaj.

Cuantumul ajutorului de șomaj se stabilește diferențiat în dependență de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă a persoanei și constituie 50%, 40% sau 30% din salariul mediu al persoanei. Perioada de plată a ajutorului de șomaj se stabilește în funcție de stagiul de cotizare și constituie 12 luni, 9 luni sau 6 luni. Conform prevederilor legale, persoanele nu beneficiază de ajutor de șomaj sau plata ajutorului de șomaj încetează la data refuzului neîntemeiat de a ocupa un loc de muncă corespunzător.

Totodată, menționăm că, februarie 2019 intră în vigoare Legea 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, care stipulează dreptul de acordare a ajutorului de șomaj de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă prin intermediul subdiviziunilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă și calculul cuantumului și plata ajutorului de șomaj care se va efectua de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Conform prevederilor Legii 105/2018 ajutorul de șomaj se stabilește șomerilor care întrunesc nu realizează venituri la momentul stabilirii ajutorului de șomaj, au activat și au realizat un stagiul de cotizare în sistemul public de asigurări sociale de stat de cel puțin 12 luni în ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării și nu refuză un loc de muncă corespunzător sau participă la măsurile active de ocupare a forței de muncă oferite de subdiviziunea teritorială conform planului individual de angajare a șomerului.

Totodată, cuantumul ajutorului de șomaj se stabilește în funcție de circumstanțele în care persoana a încetat activitatea de muncă, în cazul încetării activității de muncă ca urmare a lichidării sau încetării activității angajatorului, reducerii numărului sau a statelor de personal sau în cazul decesului, declarării decedat sau dispărut fără veste, prin hotărârea instanței de judecată, a angajatorului persoană fizică – 50% din venitul mediu lunar asigurat al persoanei realizat în ultimele 12 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării și în cazul încetării activității de muncă în alte circumstanțe constituie 40% din venitul mediu lunar asigurat al persoanei realizat în ultimele 12 luni din ultimele 24 de luni calendaristice premergătoare datei înregistrării.

Cuantumul lunar al ajutorului de șomaj nu poate depăși cuantumul salariului mediu lunar pe economie pentru anul precedent.

Pentru femeile care s-au aflat în concediul pentru îngrijirea copilului, cuantumul ajutorului de șomaj se stabilește în baza venitului asigurat al persoanei realizat înainte începerii concediului de maternitate. Perioada de plată a ajutorului de șomaj se stabilește diferențiat, în funcție de

stagiul de cotizare, și anume: 5 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare cuprins între cel puțin 12 luni și până la 10 ani, 7 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare cuprins între 10 și 15 ani și 9 luni calendaristice, în cazul unui stagiul de cotizare de peste 15 ani.

Plata indemnizației lunare pentru creșterea copilului până la 3 ani, în cazul în care mama sau tatăl copilului (beneficiari de indemnizație) se angajează ori își reia activitatea de muncă sau se eliberează înainte de expirarea concediului pentru îngrijirea copilului, nu va fi suspendată până la expirarea acestui concediu, beneficiarul primind în același timp indemnizația și salariul. Un proiect în acest sens, a fost aprobat Cabinetul de miniștri în 2019⁷⁴.

De asemenea, începând cu 1 ianuarie 2020, dreptul la indemnizația lunară pentru creșterea copilului va fi realizat opțional, și anume:

- de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 3 ani a acestuia, cu menținerea schemei actuale de acordare și plată a indemnizației de creștere a copilului - în cuantum de 30 % din baza de calcul stabilită pentru fiecare an;
- de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 2 ani a acestuia, în cuantum de 60% - pentru primul an și în cuantum de 30 % - pentru anul al doilea, din baza de calcul stabilită pentru fiecare an. La alegerea acestei opțiuni, pentru perioada după împlinirea vârstei de 2 ani - până la împlinirea vârstei de 3 ani, indemnizația lunară pentru creșterea copilului nu se acordă.

Scopul introducerii acestor opțiuni este promovarea măsurilor de dezvoltare a unor scheme motivaționale și de suport pentru părinți, prin încurajarea revenirii acestora în câmpul muncii, iar obiectivul constă în concilierea vieții de familie cu cea profesională în vederea asigurării implicării echitabile a părinților la creșterea și educarea copiilor. De asemenea, proiectul de lege propune ca indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de tuberculoză, de HIV, maladie oncologică să fie stabilite, indiferent de durata stagiului de cotizare, reieșind din caracterul social al altor maladii.

Stabilirea, calcularea și achitarea indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă va fi realizată de către Casa Națională de Asigurări Sociale⁷⁵.

11. *Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a îmbunătăți rezultatele în domeniul sănătății pentru femeile și fetele din țara dvs.?*

- ☒ Accesul femeilor la serviciile de sănătate a fost promovat prin extinderea acoperirii universale a sănătății sau a serviciilor de sănătate publică
- ☒ Extinderea serviciilor specifice de sănătate pentru femei și fete, inclusiv servicii de sănătate sexuală și reproductivă, servicii de sănătate mintală, maternă și HIV
- ☒ Efectuarea campaniilor de conștientizare / promovare a sănătății specifice genului
- ☐ Pregătirea instruirii privind capacitatea de răspuns la gen pentru furnizorii de servicii de sănătate
- ☒ Educația cuprinzătoare a sexualității consolidată în școli sau prin programe comunitare
- ☐ A oferit femeilor și fetelor refugiate, precum și femeilor și fetelor aflate în medii umanitare acces la servicii de sănătate sexuală și reproductivă

⁷⁴ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=FA845B95:C0C94885

⁷⁵ <http://www.cnas.md/slidepageview.php?l=ro&id=4093&idc=560&t=/Alte-prestatii-sociale/Indemnizatii/Indemnizatii-adresate-familiiilor-cu-copii/Indemnizatie-pentru-cresterea-copilului-pana-la-implinirea-varstei-de-3-ani/>

☐ Altele

Exemple concrete

În Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 există obiectiv specific pentru domeniul sănătății, astfel încât o parte din acțiunile propuse spre realizare de către Guvern, au fost realizate. Printre cele mai relevante sunt:

- Includerea cererii privind crearea condițiilor de acces pentru tinerii cu nevoi speciale, în special locomotorii (rampa de acces, grupuri sanitare adaptate, fotolii ginecologice adaptabile) în indicatorul de performanță a Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor (CSPT)⁷⁶.
- Pentru a consolida capacitatea echipelor multidisciplinare în analiza necesităților locale și elaborarea strategiilor de abordare pentru promovarea sănătății a fost instituit Grupul național de referință pentru dezvoltarea cursului de instruire în domeniul promovării sănătății axat pe reducerea BNT⁷⁷ (diagnosticul necesităților comunității include perspectiva caracteristicilor grupurilor țintă (vârstă, gen, mediu de trai, etc.).
- Aspectul de gen este prezent și în evenimentele de educație a populației prin includerea subiectului "Sănătatea familiei, incl. sănătatea bărbatului" în ciclul tematic al lecțiilor publice organizate în 20 comunități din 10 raioane pilot ale Proiectului "Viață Sănătoasă"⁷⁸ (Briceni, Edineț, Fălești, Ungheni, Orhei, Criuleni, Ștefan Vodă, Taraclia, Vulcănești, Cahul).
- Consolidarea echipelor medico-sociale comunitare realizată în cadrul a 3 planuri de acțiuni pentru integrarea serviciilor de prevenire, asistență și îngrijiri de durată a persoanelor cu BNT în raioanele Orhei, Ungheni și Fălești asigură incluziunea socială și facilitează accesul grupurilor vulnerabile de populație la servicii.
- În anul 2018, în cadrul CSPT, preponderent cu suportul proiectului "Generație Sănătoasă"⁷⁹ au fost organizate circa 7000 de activități de instruire pentru profesioniști (profesori, lucrători medicali etc.) în domeniul sănătății adolescenților, inclusiv axate pe diferențele de vârstă și gen a problemelor de sănătate ale adolescenților și tinerilor.
- Cu suportul UNFPA au fost elaborate și aprobate 5 protocoale clinice standardizate privind planificarea familială pentru medicii de familie și ginecologi, aprobate de Ministerul Sănătății și Protecției Sociale pe: pilule de contracepție de urgență, inele vaginale combinate, dispozitive intrauterine cu cupru, contraceptive orale combinate, contraceptive injectabile. Toate protocoalele includ prevederi referitoare la: tineri, persoane cu dizabilități și persoane cu HIV.
- Au fost instruiți 27 profesioniști din domeniul obstetricii și ginecologiei, inclusiv personalul USMF "Nicolae Testemițanu", în ceea ce privește calitatea îngrijirii și abordarea centrată pe client în domeniul sănătății materne și al planificării familiale.
- A fost Integrată în programele de studiu ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie - bazată pe dovezi bazate pe platforma de instruire on-line în planificarea familială (Consultanță contraceptivă virtuală) în trei limbi (engleză, română și rusă). Astfel, pe parcursul anului 2018 - 166 de profesioniști din domeniul sănătății au fost atestați în planificarea familială (care au finalizat cu succes cursul de formare FP on-line).

⁷⁶ aprobate prin ordinul MSMPS și CNAM nr 786/245 din 22.06.2018

⁷⁷ prin dispoziția nr. 601 din 16.11.2018 a MSMPS

⁷⁸ <https://www.viatasan.md/> cu suportul Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și implementat de Institutul Elvețian Tropical și de Sănătate Publică.

⁷⁹ <http://www.neovita.md/> proiectul este realizat de Asociația „Sănătate pentru Tineri”, în parteneriat cu Ministerul Sănătății, cu sprijinul oferit de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)

- Dezvoltarea și integrarea pachetului de servicii inițiale minime pentru serviciile de sănătate reproductivă în limba română - în cadrul Curriculum-ului USMF "Nicolae Testemițanu", fiind obligatorie pentru medici rezidenți în domeniul obstetricii și ginecologiei, precum și medici practicieni parte al acesteia.
- Ținând cont de rezultatele evaluării nevoilor de construire a capacităților, capacitățile a 75 de persoane (41 de angajați ai ONG-urilor care lucrează cu populații cheie și 34 de angajați ai instituțiilor de îngrijire a sănătății) pe baza instrumentelor complexe de implementare a HIV pentru populațiile-cheie) care vizează atragerea mai multor beneficiari pentru informare și servicii.
- Au fost consolidate capacitățile a peste 140 de profesioniști din domeniul medical în furnizarea de servicii de screening cervical în conformitate cu standardele internaționale (personalul AMP, colposcopiști, personalul de laborator).
- "Standardul pentru organizarea și funcționarea serviciului de screening cervical în Republica Moldova", a fost elaborat în conformitate cu ghidurile internaționale și validat inclusiv cu prevederi pentru 4 componente (servicii PHC, Servicii de citologie, Servicii de colposcopie, Servicii de histopatologie);
- Au fost organizate în comun cu Centrul NEOVITA Asociația Sănătate pentru Tineri, și Asociația Estoniană pentru Sănătate Sexuală o campanie de prevenire a violenței sexuale printre tineri prin difuzarea TV, pe rețelele de socializare a 5 video spoturi tematice în limbile română și rusă (2018), înregistrându-se peste 150000 vizualizări.
- În 2018, au fost organizate: cea de-a 21-a Conferință Europeană IAAH 2018 și cea de-a III-a Conferință Națională în domeniul sănătății adolescenților „Șanse egale pentru dezvoltare sănătoasă pentru toți adolescenții”⁸⁰.

Pentru sporirea accesibilității populației la servicii de reproducere umană asistate medical („Fertilizare în vitro”), servicii incluse în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, în anul 2018 a crescut numărul de cazuri programate comparativ cu anul precedent de la 30 la 60. De către Comisia de evaluare a cuplului asigurat, 60 au fost constatate corespunzătoare cerințelor documentelor în vigoare și cuplurilor le-au fost eliberate fișele de evaluare cu respectiva selectare de către ei a clinicilor specializate în vederea realizării fertilizării în vitro.

În vederea sporirii calității vieții pacienților cu cancer al glandelor mamare, a fost aprobat Algoritmul de distribuire a exoprotezelor mamare pacienților cu cancer al glandei mamare după mastectomie, incluse în lista de așteptare pentru anul 2018. Concomitent, a fost aprobat Planul de distribuire către specialiștii oncologi din teritoriile administrative a exoprotezelor mamare, astfel asigurând prestarea acestor servicii la locul de trai⁸¹. Pe parcursul anului 2018 au fost distribuite 1563 exoproteze pentru 1538 femei (25 paciente au primit câte două proteze pe motiv de mastectomie bilaterală). În cadrul Campaniei „Un doctor pentru tine!” a fost realizat screening-ul prin mamografie a populației feminine, în peste 8 teritorii administrative (4083 mamografii realizate/344 patologii depistate).

Dat fiind faptul că majoritatea angajaților din sistemul medical sunt femei, modificările operate de Guvern în acest sens, se referă la sporirea calității vieții femeilor prin îmbunătățirea statutului lor financiar. Astfel, în 2018⁸², prin salariile lunare de funcție ale angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală au fost indexate cu 4,1%. În anul 2018, circa 1280 de tineri specialiști au beneficiat

⁸⁰ Ordinul MSMPS nr. 1102 din 02.10.2018

⁸¹ Ordinul MSMPS nr. 620 din 18 mai 2018 „Cu privire la repartizarea exoprotezelor mamare”

⁸² Hotărârea Guvernului nr.301 din 4 aprilie 2018 „Cu privire la modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 837 din 6 iulie 2016”

de alocație, iar suma alocată este 11,5 milioane de lei, comparativ cu anul 2017 când sumă alocată a fost de 6,7 milioane de lei, pentru 867 de persoane care au beneficiat de acest suport financiar. Totodată, au fost majorate salariile personalului angajat în cadrul instituțiilor medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală: pentru medici - cu 20%, pentru celălalt personal (medical mediu, inferior și alt personal) - cu 10%⁸³.

Disponibilitatea și accesibilitatea serviciilor de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv sănătatea maternă și a nou-născuților, sănătatea adolescenților, reprezintă temelia pentru acoperirea universală cu servicii medicale. Există, de asemenea, legături strânse între sănătatea și drepturile sexuale și reproductive cu egalitatea de gen, educația, ocuparea forței de muncă, eradicarea sărăciei. Toate acestea fac ca sănătatea sexuală și reproductivă să fie parte integrantă în realizarea agendei globale de dezvoltare durabilă și un aspect critic pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”.

Noul Program național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive 2018-2022⁸⁴, aprobat anul trecut de Guvernul Republicii Moldova, își propune să îmbunătățească accesul și calitatea serviciilor, precum și informarea populației în acest domeniu. Astfel, urmează să fie realizat dreptul fiecărei persoane de a decide în mod liber și responsabil numărul și intervalul nașterii copiilor și de a avea informațiile și mijloacele necesare pentru a realiza acest lucru.

În prezent, necesitățile de mijloace moderne de planificare a familiei și servicii de sănătate sexuală și reproductivă de calitate, centrate pe beneficiar, rămân în mare parte nesatisfăcute. Doar o treime dintre femeile de vârstă reproductivă din Republica Moldova utilizează mijloace moderne de contracepție, iar rata de utilizare în rândul tinerilor este și mai scăzută.

Noul Program național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive va extinde accesul la aceste servicii în mod echitabil pentru toate persoanele, indiferent de vârstă, etnie, mediu de reședință, statut social sau starea de sănătate.

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și-a asumat angajamentul de a asigura populația cu servicii medicale calitative și accesibile. În ultimii ani, la nivel național, au fost întreprinse un șir de măsuri direcționate spre ameliorarea domeniului sănătății sexuale și reproductive, însă cu regret o bună parte din femeile din țara noastră nu beneficiază pe deplin de aceste servicii, iar noul Program își propune depășirea acestei probleme prin asigurarea accesului și calitatea serviciilor acordate tuturor persoanelor, în mod egal.

Noul document strategic în domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive, elaborat cu suportul tehnic al OMS și UNFPA, este rezultatul unui proces participativ coordonat, cu implicarea experților naționali și internaționali, la elaborarea căruia s-a ținut cont de bunele practici bazate pe dovezi, documentele strategice internaționale, precum și de lecțiile învățate la nivel național din perioada de implementare a Strategiei Sănătății Reprodusei 2005-2015.

Adoptarea unui Program național în domeniul sănătății sexuale și reproductive demonstrează angajamentul Republicii Moldova față de realizarea Programului de Acțiune al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și Agendei de Dezvoltare 2030. Acest document se bazează pe Planul regional de acțiuni în acest domeniu și reflectă prioritățile țării în

⁸³ Hotărârea Guvernului nr. 1187 din 28 noiembrie 2018 „Cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr.837/2016 pentru aprobarea Regulamentului privind salarizarea angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală”

⁸⁴ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=377272&lang=1>

realizarea drepturilor și sănătății reproductive pentru toate persoanele. Accesul universal al femeilor, bărbaților și tinerilor la servicii centrate pe beneficiar, înseamnă nu doar rezultate mai bune în sănătate; înseamnă realizarea drepturilor omului și crearea oportunităților pentru dezvoltarea socială și economică a fiecărei țări în parte și a regiunii în ansamblu.

Programul național privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive 2018-2022 corespunde prevederilor Politicii Naționale de Sănătate a Republicii Moldova pentru anii 2007-2021, Strategiei Naționale de Sănătate Publică 2014-2020, Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, Planului European al OMS de Acțiuni privind Sănătatea Sexuală și Reproductivă, Strategiei Globale pentru Sănătatea Femeilor, Copiilor și Adolescenților.

12. Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a îmbunătăți rezultatele educației și abilitățile pentru femei și fete?

- ☐ Au fost luate măsuri pentru sporirea accesului, păstrarea și completarea educației, a educației și formării tehnice și profesionale și a programelor de dezvoltare a competențelor
- ☐ Curricula educațională consolidată pentru a crește receptivitatea față de gen și a elimina părtinirea, la toate nivelurile educației
- ☒ Furnizarea de formare în domeniul egalității de gen și a drepturilor omului pentru profesori și alți profesioniști din domeniul educației
- ☐ Promovarea unor medii educaționale sigure, fără hărțuire și incluzive pentru femei și fete
- ☒ Acces sporit la competențe și formare în domenii noi și emergente, în special STEM (știință, tehnologie, inginerie și matematică) și fluență digitală și alfabetizare
- ☐ Asigurarea accesului la servicii sigure de apă și salubritate și facilitarea managementului igienei menstruale, în special în școli și în alte instituții de învățământ / formare
- ☒ Măsuri consolidate pentru prevenirea sarcinilor adolescente și pentru a permite adolescenților să-și continue educația în cazul sarcinii și / sau maternității
- ☐ Altele

Exemple concrete

Curricula și formare în domeniul DO și EG

MECC a implementat începând cu anul de studii 2018-2019 mai multe discipline opționale, cu relevanță pentru subiectul egalității de gen, incluziune, non-discriminare și toleranță. Printre acestea, se numără: Educație pentru drepturile omului⁸⁵ (în colaborare cu Amnesty Moldova), Etica vieții de familie, Relații armonioase în familie⁸⁶ (în colaborare cu La Strada Moldova), Educație pentru sănătate, Educație pentru echitate de gen și șanse egale⁸⁷ și Educație pentru toleranță (în colaborare cu Centrul Educațional Pro Didactica)⁸⁸.

Începând cu anul școlar 2018-2019, cursul opțional ”Educație pentru Drepturile Omului” este implementat atât în ciclul primar, cât și cel gimnazial. Obiectivul de bază a acestui curs este de a sprijini elevii să devină tineri cetățeni care cunosc drepturile omului și au înțeles condițiile/factorii de care depinde realizarea acestora (învățarea „despre” democrație și drepturile omului); iau experiența școlii ca pe o microsocietate care respectă libertățile și egalitatea elevilor săi și au fost pregătiți pentru exercitarea drepturilor lor și pentru respectarea drepturilor celorlalți (învățarea „prin” democrație și drepturile omului); sunt capabili și

⁸⁵ https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_optional_educatie_pentru_drepturile_omului_cl_v-ix.pdf

⁸⁶ https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_optional_pentru_clasele_x-xii_relatii_armonioase_in_familie.pdf

⁸⁷ https://mecc.gov.md/sites/default/files/co_educatie_pentru_echitate_de_gen_si_sanse_egale.pdf

⁸⁸ http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2016/03/CO_Educatie-toleranta.pdf

încercători să-și exercite drepturile, cu un simț de responsabilitate matur față de ceilalți și față de comunitatea lor (învățarea „pentru” democrație și drepturile omului).

În anul de învățământ 2017-2018 materialele au fost pilotate în 22 de școli. În procesul de pilotare au fost implicați circa 700 de elevi.

Educația pentru Drepturile Omului/Educația pentru Cetățenie Democratică urmărește dezvoltarea competențelor de a înțelege semnificația drepturilor și responsabilităților omului pentru funcționarea unei societăți democratice (grup, clasă, familie, școală); de a acționa pentru a-și revendica/solicita drepturile de la titularii de obligații; de a acționa pentru respectarea și promovarea DO în comunitate/societate; de a manifesta atitudine în cazurile de respectare a drepturilor și îndeplinire a obligațiilor în asigurarea unei societăți democratice; de a adopta un comportament pro-social/pro-activ în diverse situații cotidiene și în cazurile de nerespectare a drepturilor; în asigurarea respectării normelor statului de drept; în asigurarea funcționării societății democratice.

Cursul "Relații armonioase în familie" a fost elaborat de Centrul Internațional "La Strada" și avizat pozitiv de Consiliul Național pentru Curricula Școlară al Ministerului Educației. Acesta a fost introdus în planul cadrului de studii pentru anul de studii 2016-2017 drept disciplină opțională în licee.

În scopul familiarizării cadrelor didactice cu informația prezentată de curs, "La Strada" a organizat un curs de instruire a profesorilor care le vor vorbi elevilor despre cum să își gestioneze emoțiile, cum să comunice în cuplu, dar și cum să recunoască și evite cazurile de violență. La Școala de vară au participat 24 de profesori din 18 raioane ale Republicii Moldova. Cursul a durat cinci zile, timp în care profesorii au avut 22 de sesiuni de instruire în cadrul cărora li s-a vorbit despre dependența în relații, cauzele, efectele și caracterul ciclic al violenței în familie. La fel, prin intermediul studiilor de caz și a aplicațiilor didactice, profesorii au învățat despre strategiile de încheiere a relațiilor abuzive, despre prejudecățile de gen și stereotipurile în cuplu ș.a.

Potrivit planului de studii, orele la cursul "Relații armonioase în familie" sunt interactive, elevii fiind îndemnați să-și analizeze propriile experiențe, dar și să învețe din situații simulate.

În cadrul proiectului "Educație pentru antidiscriminare de gen și șanse egale"⁸⁹, implementat de Centrul Educațional Pro Didactica, cu susținerea financiară a Fundației Soros Moldova (2016) a fost actualizat curriculumul opțional preuniversitar pentru cursul opțional "Educație pentru echitate de gen și șanse egale", au fost elaborate materiale didactice utile și relevante pentru activitatea practică la clasă, în baza nevoilor fetelor și băieților din Republica Moldova și a unor studii de caz recente. De asemenea, au fost introduse concepte noi din perspectiva discriminării și anume: discriminarea de gen, discriminarea directă, indirectă, hărțuirea, prejudecățile etc. Cartea a fost editată în 1000 de exemplare și donată cadrelor didactice care au beneficiat de activitatea de formare, participanților mesei rotunde, cât și în cadrul altor activități organizate de centru. Instituțiile în care se predă ora opțională au beneficiat de cărți și pentru elevi, în funcție de numărul acestora.

Totodată ONG-ul a organizat Programul de formare a cadrelor didactice cu genericul "Diminuarea discriminării prin promovarea egalității de gen și a șanselor egale", la care au participat circa 80 de cadre didactice, inclusiv din regiunea transnistreană. Astfel, au fost formate 5 grupe de participanți. Scopul programului a constat în stimularea motivației cadrelor didactice și manageriale pentru combaterea discriminării prin promovarea echității de gen și oferirii de șanse egale în contextul valorilor democratice ale societății actuale. Programul s-a desfășurat pe parcursul a 3 zile, în manieră interactivă, cu mediu pozitiv de învățare, cu

⁸⁹ http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/09/Raport_Pro_Didactica_2016_RO.pdf

implicarea totală a participanților și cu situații de învățare conectate la realitatea din actualul sistem de învățământ. Agenda a inclus aspectele-cheie din curriculum și auxiliarul didactic.

Sănătatea reproductivă a adolescentelor

Datele statistice privind numărul sarcinilor, dar și avorturile în rândul fetelor și adolescentelor rămân alarmante. Cifrele sunt în creștere pentru segmentele de vârstă 10-14 și 15-17 ani în ceea ce privește avorturile, ceea ce indică grave probleme la capitolul educare, prevenire și control. De altfel, specialiștii atenționează că accesibilitatea redusă a contraceptivelor, mediul social și cadrul instituțional existent favorizează creșterea cazurilor de sarcini printre adolescente. Specialiștii susțin că în zonele urbane rata adolescentelor care rămân însărcinate este de două ori mai mică decât în zonele rurale, iar acest lucru se întâmplă, pentru că fetele de la orașe au acces la mai multe surse de informare, la metode de contracepție și au o altfel de discuție cu părinții. Numărul mai mare al fetelor însărcinate din mediul rural, se explică prin faptul că părinții sunt plecați peste hotare, nivelul de educație nu le permite părinților să vorbească cu copiii la aceste subiecte, informarea mai redusă printre adolescenți de către ONG-uri, instituții de învățământ etc.

Din perspectiva sănătății publice există o serie de probleme stringente de sănătate printre tineri: rata infecțiilor cu transmitere sexuală este în creștere (în Moldova, printre adolescenți, este una dintre cele mai înaltă în zona Europei de Est), nu este nicio tendință semnificativă de descreștere a cazurilor noi de infectare cu HIV, rata suicidului printre tineri (mai mare chiar printre băieți) și incidența tulburărilor psihoemoționale (anxietate, depresie, etc.). Sarcina la adolescente, chiar dacă are o tendință ușoară de descreștere, nu este atât de semnificativă încât să vedem o situație vădit pozitivă la acest capitol.

Din cauză migrației, a nivelului scăzut de comunicare între părinți și copii, copiii nu primesc suportul psiho-emoțional de la oamenii apropiați și caută acest suport de la alții (fetele - prin relațiile sexuale precoce, nesigure, iar băieții prin comportamente de risc (consum de alcool, fumat, droguri și tendințe spre suicid).

Pentru a suplini nevoia de informații necesare adolescenților, Neovita a lansat Platforma⁹⁰ online Teenslive, unde sunt distribuite diverse materiale de interes pentru această categorie de vârstă, inclusiv cu referire la sănătatea reproductivă

UNFPA Moldova cu sprijinul Ambasadei Olandei la București, în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, A.O. Parteneriate pentru Fiecare Copil, Rețeaua Tinerilor Educatori de la Egal la Egal Y-PEER Moldova și Centrul Educațional PRO DIDACTICA a realizat un film⁹¹ în cadrul proiectului „Promovarea educației pentru sănătatea tinerilor”. Activitățile din cadrul proiectului au fost concentrate în 22 de localități din 5 raioane (Chișinău, Cahul, Rezina, Fălești, Orhei) pentru a sensibiliza membrii comunității privind comportamentele riscante în anii adolescenței, rolul important al educației pentru sănătate în prevenirea lor, dar și responsabilitatea oamenilor în educarea unei generații sănătoase.

II.3. Libertate de violență, stigmă și stereotipuri (Violența împotriva femeilor, Drepturile omului și femeile, Femeile și mass-media, situația fetelor)

13. În ultimii cinci ani, care din următoarele subiecte au constituit prioritate pentru Guvern?

- ☒ Violența partenerului intim / violența domestică, inclusiv violența sexuală și violul marital
- ☒ Hărțuirea sexuală și violența în locurile publice, în mediul educațional și în ocuparea forței de muncă

⁹⁰ <http://teenslive.info/ro/beremennost-ro/neplanificat>

⁹¹ <https://moldova.unfpa.org/en/node/35418>

- ☒ Violența împotriva femeilor și a fetelor prin intermediul tehnologiei (de exemplu, cyberbulling, online stalking)
- ☐ Femicidul
- ☐ Violența împotriva femeilor în politică
- ☐ Căsătoriile cu copii, căsătorii timpurii și forțate
- ☐ Mutilarea genitală a femeilor
- ☐ Alte practici dăunătoare
- ☒ Traficul de femei și fete
- ☐ Altele

Exemple concrete

În 2018 au fost pilotate Instrucțiunile privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială și a instituțiilor medico-sanitare publice în cazurile de violență în familie. De asemenea, au fost elaborat proiectul Instrucțiunilor intersectoriale a fost elaborat și urmează a fi promovat în anul 2019.

Având la bază garanțiile consfințite pe plan internațional, Republica Moldova, prin adoptarea în 2003 a Codului penal, a incriminat mai multe fapte pasibile de răspundere penală. Astfel, a fost introdus un capitol distinct – capitolul IV, intitulat „Infrațiuni privind viața sexuală”, care cuprinde mai multe infracțiuni, printre care și hărțuirea sexuală (art. 173). De asemenea, acesta include prevederi cu referință la infracțiunile de acțiuni perverse. Articolul 175 prevede că acțiunile perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani. La fel, prin art. 175 este incriminată propunerea, inclusiv prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, a unei întâlniri cu un copil în scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale, ce conduc la o astfel de întâlnire, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

De asemenea, Codul muncii al Republicii Moldova impune angajatorului obligația de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă, precum și măsuri de prevenire a persecutării pentru depunerea plângerilor privind discriminarea în organul competent; de a introduce în regulamentul intern al unității dispoziții privind interzicerea discriminărilor după oricare criteriu și a hărțuirii sexuale. La fel, regulamentul intern al unității trebuie să conțină prevederi cu privire la respectarea principiului nediscriminării, la eliminarea hărțuirii sexuale și a oricărei forme de lezare a demnității în muncă. Art. 1 din Codul muncii al Republicii Moldova definește hărțuirea sexuală drept orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.

14. Ce acțiuni a avut prioritate pentru țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a aborda violența împotriva femeilor și fete?

- ☒ A introdus sau a întărit legile cu referire la violența împotriva femeilor, precum și aplicarea lor și punerea lor în aplicare
- ☒ Planuri naționale de acțiune introduse, actualizate sau extinse privind stoparea violenței împotriva femeilor și fetelor
- ☒ Introducerea sau întărirea măsurilor de creștere a accesului femeilor la justiție (de ex. înființarea de instanțe de specialitate, instruirea pentru sistemul judiciar și poliție, protecția ordonanțe, despăgubiri și reparații, inclusiv pentru cazurile de femicid)
- ☒ Servicii introduse sau consolidate pentru supraviețuitorii violenței (adăposturi, linii de ajutor, servicii de sănătate dedicate, servicii juridice, justiție, consiliere, locuințe)
- ☒ Introducerea sau întărirea strategiilor de prevenire a violenței împotriva femeilor și a fetelor (de ex. în sectorul educațional, în mass-media, mobilizarea comunității, lucrul cu bărbații și bărbații băieți)
- ☐ Monitorizarea și evaluarea impactului, inclusiv generarea de probe și colectarea de date, inclusiv cu privire la anumite grupuri de femei și fete
- ☐ Măsuri introduse sau consolidate pentru îmbunătățirea înțelegerii cauzelor și consecințelor violenței împotriva femeilor în rândul celor responsabili cu punerea în aplicare a măsurilor privind stoparea violenței împotriva femeilor și fetelor
- ☐ Altele

Exemple concrete

În 2017 Republica Moldova s-a aliniat la standardele internaționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei, ratificând Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie (Convenția de la Istanbul). Acest pas, implică armonizarea legislației naționale la Tratatul menționat prin consolidarea democrației și statului de drept prin respectarea drepturilor omului.

În conformitate cu Tratatul propus spre aderare, a fost identificată necesitatea elaborării unui document strategic în domeniu, astfel încât Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în comun cu experți naționali și cu suportul UNFPA și UN Women a elaborat primul document de politică ”Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023” și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020. Proiectul Strategiei, ca și CAHVIO, are la baza sa abordarea prin prisma a 4P: prevenire, protecție, investigarea / urmărirea în justiție și politici integrate.

Strategia își propune spre realizare o serie largă de acțiuni, grupate în baza celor 4 obiective generale, după cum urmează:

1. Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomen în vederea diminuării acestuia în Republica Moldova. Obiectivul este orientat spre crearea unui climat de toleranță zero a populației față de aceste fenomene și reducerii prevalenței acestora. Elementele principale ale acestui obiectiv sunt focusate asupra necesității profunde de eliminare a stereotipurilor, percepțiilor și atitudinilor publicului larg și conștientizării acestor fenomene ca încălcare a drepturilor fundamentale ale omului.
2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie. Sistemul de protecție și sprijin are o misiune dublă: de a asigura suportul și asistența victimelor, iar prin gama de servicii acordate să asigure protecția și față de orice act de violență ulterioară. În acest context sunt importante și mecanismele naționale de cooperare multisectoriale eficace între toate instituțiile relevante în vederea identificării, referirii, asistenței și (re)integrării victimei.
3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie. Obiectivul dat vizează asigurarea faptului că investigațiile și

procedurile judiciare, în legătură cu actele de violență se desfășoară corect și fără întârzieri nejustificate. Acest fapt va contribui la asigurarea probelor vitale, va spori ratele de condamnare și va elimina impunitatea. Totodată, un aspect important al acestui obiectiv este asigurarea respectării drepturilor victimelor în timpul acestor etape.

4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor. Obiectivul dat este orientat spre asigurarea implementării politicilor care ar permite intervenția eficientă în cazurile de violență față de femei și violență în familie, prin asigurarea unei abordări de coordonare și cooperare multisectorială fundamentată pe un sistem de colectare a datelor statistice uniformizat.

În 2018 a fost elaborat Raportul de compatibilitate asupra Directivei 200/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, iar pe data de 29.11.2018 proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative, în acest sens, a fost adoptat de Parlament în a doua lectură.

Întru monitorizarea procesului de aplicare de către instanțele judecătorești a măsurilor de protecție, pentru victimele violenței în familie, cât și supravegherea executării măsurilor de protecție, la 25 aprilie 2016, prin Dispoziția IGP nr. 34/4-40d, conducătorilor Inspectoratelor de Poliție s-au trasat sarcini concrete în vederea eficientizării activităților la acest compartiment, precum și întreprinderea măsurilor comune, cu alți actori, abilitați cu competențe în domeniu, în vederea înaintării demersurilor către instanța de judecată, privind obținerea ordonanței de protecție pentru victimele violenței în familie. În baza indicației vizate, pentru șefii de post și ofițerii de sector din Inspectoratele de Poliție, au fost elaborate recomandări metodice și modele de documente ce vizează recepționarea cererilor de la victimele violenței în familie, cât și înaintarea demersurilor către instanțele judecătorești, în vederea emiterii ordonanțelor de protecție și aplicarea măsurilor de protecție victimelor violenței în familie.

Evoluția pozitivă reflectată în datele statistice înregistrate de către poliție, se datorează în mod principal:

- cadrului legal funcțional;
- mecanism de implementare (Instrucțiuni metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin ordinul MAI nr. 134 din 15.03.2017);
- sporirea capacităților colaboratorilor de poliție de a identifica, înregistra, a pune în evidență și a reacționa prompt la toate sesizările victimelor;
- sporirea calității de intervenție, aplicarea corectă a legislației, asigurarea protecției victimelor;
- creșterea numărului Campaniilor de sensibilizare a opiniei publice și beneficiarilor de instruire în domeniul vizat;
- implicarea activă a societății civile și a comunității;
- consolidarea capacităților echipelor multidisciplinare în soluționarea cazurilor de violență în familie;
- colaborarea strânsă cu ONG-urile competente și suportul organizațiilor internaționale.

În pofida tendinței de creștere a numărului de adresări privind violența în familie, numărul cauzelor penale a scăzut de aproximativ de două ori (de la 1782 la 956) sau cu circa 47 %. În același timp, urmare a examinării sesizărilor despre comiterea actelor violente în familie, în anul 2017 organele de drept au pornit 1953 cauze contravenționale în baza prevederilor art.78¹ al Codului contravențional (Violența în familie).

Atestăm că descreșterea numărului proceselor și cauzelor penale pe fapte de violență domestică a fost condiționată de modificările, prevăzute prin Legea nr. 196 din 28 iulie 2016, inclusiv completarea Codului contravențional cu art.78¹ Cod contravențional, care prevede răspunderea contravențională pentru maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, soldate cu vătămare neînsemnată a integrității corporale. Aceste modificări au dezorientat reprezentanții organelor de drept, majoritatea cazurilor de violență în familie fiind investigate prin prisma Codului contravențional. În multe cazuri de violență în familie, însă, sesizările și alte materiale conțin suficienți indici din care rezultă bănuială rezonabilă privind comiterea infracțiunii.

În vederea implementării prevederilor Legii nr. 196 din 28 iulie 2016, a fost elaborat proiectul Regulamentului de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și a violenței împotriva femeilor precum și a standardelor minime de calitate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 575 din 19 iulie 2017, serviciul dat urmând să fie contractat de către minister chiar începând cu acest an. Instituirea acestui tip de serviciu de asistență telefonică reprezintă un răspuns al statului, la reducerea fenomenului violenței în familie, care implică crearea de servicii de asistență și de consolidare a încrederii în rândul cetățenilor, garantându-le îngrijirea și sprijinul adecvat și plin de compasiune. Acest serviciu este destinat nu doar victimelor violenței în familie, ci și membrilor comunității, profesioniștilor din domeniu, precum și agresorilor (cu titlu de informare asupra prevederilor legislative). Serviciul telefonic este gratuit pe întreg teritoriul țării, totodată fiind posibil de accesat și de beneficiarii de peste hotare, disponibil zilnic, 24 de ore din 24, de la telefonie fixă și mobilă. Serviciul va spori nivelul de informare a populației asupra fenomenului violenței în familie, și va oferi consiliere psiho-emoțională, în contextul asigurării protecției victimelor violenței în familie și a violenței împotriva femeilor.

Pe parcursul anului 2017 în evidența organului de probațiune au fost 1059 persoane condamnate penal sau sancționate contravențional pentru acte de violență în familie (art. 201¹ Cod penal, 78¹ Cod contravențional), pe diferite categorii de pedepse: condamnați cu suspendarea condiționată a executării pedepsei (art.90 CP), liberați condiționat de pedeapsă înainte de termen (art.91 CP), amânarea executării pedepsei pentru femei gravide și persoane care au copii în vârstă de până la 8 ani (art.96 CP), condamnați sau sancționați la muncă neremunerată în folosul comunității (art.67 CP, 37 CC).

În privința acestor subiecți de probațiune au fost desfășurate activități de supraveghere, asistență și consiliere în vederea reintegrării sociale a acestora, schimbării comportamentale, a atitudinilor, viziunilor și percepțiilor acestora față de fapta săvârșită și prejudiciul cauzat precum și reducerea premiselor care favorizează în mod direct sau indirect comiterea actelor de violență, după cum urmează:

- A fost organizat și derulat Programul probațional de diminuare a agresivității, implementat la nivel național prin Ordinul INP nr.115 din 04.07.2017, cu implicarea a 29 subiecți ai probațiunii: 2 minori și 27 adulți.
- S-a colaborat cu ONG-uri în vederea eradicării fenomenului violenței în familie și abuzului față de copii. Cu suportul acestor organizații au fost formați 12 formatori din rândul consilierilor de probațiune pentru derularea unui *program de consiliere a agresorilor familiali*. Pilotarea programului s-a dispus regional, conform Ordinului INP din 30.11.2017. Scopul programului este: menținerea unui model de comunicare în contextul relațiilor familiale cu impact comportamental nonviolent.

Inspectoratul Național de Probațiune are mai multe priorități și obiective de viitor în vederea corectării infractorilor și prevenirii recidivei de infracțiune, fiind în proces de implementare a

acțiunilor din Planul de acțiuni al Strategiei de dezvoltare a sistemului de probațiune pentru anii 2016-2020 și Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2018-2020.

Astfel, pentru următorii ani sistemul de probațiune și-a propus intensificarea relațiilor cu instituțiile partenere în vederea prevenirii și combaterii fenomenului de violență în familie, dezvoltarea programelor probaționale anti-violență pentru subiecții probațiunii, modificarea și completarea cadrului normativ cu referire la implementarea diverselor programe anti-violență pentru agresorii familiari, care au fost recunoscuți vinovați prin ordonanțele de protecție emise de judecători.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 496 din 30.06.2014 a fost aprobat Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a Centrului de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiari și a standardelor minime de calitate reprezintă cadru metodologic în plan național al unor astfel de servicii. În conformitate cu hotărârea menționată, Centrul de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiari este o instituție de profil social, ce prestează servicii integrate de asistență și consiliere specializată persoanelor care comit acte de violență în familie, adolescenților cu comportament violent, manifestat atât în cadrul familiei, cât și în afara ei.

Tipurile de servicii prestate în cadrul Centrului: informare; consiliere individuală; consiliere de grup; programe educaționale pentru adolescenții cu comportament agresiv; consiliere juridică; referirea și facilitarea accesului agresorilor la serviciile medicale, de angajare în câmpul muncii, de profesionalizare; activități de socializare a beneficiarilor, precum și crearea condițiilor prietenoase și predispunerea beneficiarului către comunicare; consiliere a cuplului, pentru beneficiarii Centrului, acordată de către echipa de specialiști din cadrul Centrului.

Totodată, au fost deschise și centre de consiliere și resocializare pentru agresorii familiari în câteva raioane: Centrul pentru agresori "Ariadna", Drochia, instituție publică, finanțată din bugetul de stat și Centre deschise pe platforma ONG-urilor în or. Căușeni, mun. Chișinău și Asociația Obștească "Stimul" din or. Ocnița, finanțate din sursele donatorilor.

De asemenea menționăm că sistemul de probațiune desfășoară activitate în domeniul corectării și resocializării persoanelor condamnate pentru violență în familie.

Pe parcursul perioadei curente IGP și Centrul de Drept al Femeilor, cu suportul Fundației SOROS au instruit peste 300 polițiști de sector și ofițeri de urmărire penală, iar cu suportul financiar al Organizației Internaționale pentru Migrație, de comun cu Centrul de drept al Femeilor, au fost multiplicat și distribuite în adresa Inspectoratelor de poliție teritoriale 6660 manuale „Ghidul practic privind intervenția eficientă a poliției în cazurile de violență în familie”.

Pe parcursul anului 2017 în cadrul SNR au fost asistate 1046 potențiale victime ale traficului de ființe umane (categorie ce include victimele violenței în familie, persoane aflate în situație de dificultate, copii neînsoțiți, copii rămași fără îngrijire, etc.). Astfel, în corespundere cu categoriile menționate prin cadrul SNR au fost asistate 500 victime ale violenței în familie, inclusiv 221 minori, 179 persoane aflate în situație de dificultate, 35 copii neînsoțiți, 3 copii rămași fără îngrijire și 329 persoane aflate în vulnerabilitate extremă.

Referindu-ne la protecția și asistența victimelor violenței în familie menționăm că în conformitate cu informația deținută, pe parcursul anului 2017, 569 victime ale violenței în familie au fost asistate în platforma centrelor specializate. Totodată, în contextul responsabilizării agresorilor familiari și prevenirii recidivei actelor de violență, pe parcursul anului 2017, în cadrul unicului centru specializat în asistență și consilierea agresorilor familiari din țară, au fost consiliați 23 agresori familiari.

La data de 13 decembrie 2017, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a participat la audierile publice în Parlamentul Republicii Moldova, cu tematica: „Progresele realizate în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice”. La audieri au participat deputați în Parlament, reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, organizațiilor internaționale, precum și ai societății civile. În cadrul audierilor au fost prezentate realizări și perspective în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

Participanții la audieri, de asemenea, au abordat și problemele majore din domeniu atât la nivel legislativ, instituțional și operațional de intervenție pe cazurile de violență în familie contribuind la identificarea și a soluțiilor, măsurilor ce urmează a fi întreprinse în acest context.

În ultima perioadă aportare s-au înregistrat progrese semnificative în proiectul Centrului de Drept al Femeilor⁹² privind monitorizarea instanțelor de judecată, realizat cu sprijinul Ambasadei SUA, implementat în scopul monitorizării progreselor, lacunelor și provocărilor în aplicarea legislației naționale la cazurile de violență în familie și trafic de ființe umane. A fost instruită o echipă formată din 12 monitori naționali, în parteneriat cu avocați din cadrul Global Rights for Women, un ONG cu sediul în SUA, iar CDF și GRW au elaborat un manual de monitorizare a instanțelor de judecată.

În scopul asigurării sociale a copiilor și adulților victime ale TFU a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 875 din 5 septembrie 2018 „Pentru modificarea Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, a persoanelor aflate în situație de dificultate, precum și a copiilor neînsoțiți”.

15. Ce strategii a folosit țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a preveni violența împotriva femeilor și fetelor?

- ☒ Sensibilizarea publicului și schimbarea atitudinilor și comportamentelor
- ☒ Lucrul în învățământul primar și secundar, inclusiv educația sexuală
- ☐ Mobilizarea la nivel local și comunitar
- ☒ Transformarea reprezentării femeilor și fetelor în mass-media
- ☒ Lucrul cu bărbații și băieții
- ☐ Programe de infractori
- ☐ Altele

Exemple concrete

Centrul Internațional „La Strada” a lansat în 2018 o campania de sensibilizare și de promovare a toleranței zero față de violența sexuală asupra fetelor și femeilor, *Denim Day Moldova*, cu genericul „NU există scuze pentru viol”. Astfel, mai multe ambasadoare acreditate la Chișinău, parteneri de Dezvoltare, reprezentanți ai Guvernului și ai OSC au adresat mesaje consistente în adresa parlamentarilor Republicii Moldova, profesioniștilor din domeniul asistenței victimelor, societății civile și către înseși victimele abuzului sexual.

În Republica Moldova „cultura violului” este menținută și stimulată de o serie de stereotipuri și prejudecăți, precum arată și rezultatele sondajului „Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova”⁹³, realizat de Centrul de Drept al Femeilor în 2016:

- 8 din 10 abuzatori fac parte din cercul de cunoscuți al victimei

⁹² <http://cdf.md/rom/resources/publicatii>

⁹³ http://cdf.md/files/resources/130/Raport_Barbatii%20si%20egalitatea%20de%20gen.pdf

- fiecare a treia persoană consideră că nu e vorba de un viol, dacă victima este "ușuratică" sau dacă are o reputație proastă
- aproape că 5 din 10 bărbați și 3 din 10 femei cred că, în unele cazuri de viol, însăși femeia și-a dorit ca acest lucru să se întâmple
- 6 din 10 bărbați și 4 din 10 femei cred că, dacă o femeie nu opune rezistență fizică, atunci nu este un viol

Campania și-a propus să aducă pe agenda publică de discuții aspecte importante în contextul acestui subiect, precum: combaterea stereotipuri și mituri care alimentează „cultura violului”, cum ar fi ideea că *e mai bine să taci, să ascunzi și să uiți violul, decât să te faci de rușine*, încurajarea victimelor să ceară ajutor, indiferent când și cum au trăit un abuz sexual, non-judecarea victimelor, pentru că nu ele înfăptuiesc violul; și educarea copiilor cu privire la respectul pentru propriul corp, respect pentru intimitatea și personalitatea celuilalt.

În vederea sensibilizării opiniei publice cu privire la valorile familiale și a egalității și non-violenței, Guvernul a realizat mai multe activități, printre care:

- Aprobarea Dispoziția Guvernului nr. 73 din 11 mai 2018 pentru aprobarea Planului de Acțiuni privind organizarea și desfășurarea Zilei Familiei în Republica Moldova pentru anul curent. Sărbătorirea Zilelor familiei se organizează anual în republica Moldova, iar membrii Guvernului și a subdiviziunii de resort participă activ la diverse acțiuni desfășurate în acest scop.
- Campania internațională “16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen” desfășurată anual, în perioada 25 noiembrie - 10 decembrie, organizată de către autoritățile publice centrale și autoritățile publice locale în parteneriat cu organizațiile internaționale și reprezentanții societății civile. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a asigurat coordonarea procesului prin elaborarea matricii de activități dedicate realizării acestei campanii atât la nivel național, cât și local. În anul 2018, campania a avut sloganul: #HearMeToo. End violence against Women and Girls (*Auziți-mă și pe mine! Opriți violența față de femei și fete*) și a avut loc al 16-lea an consecutiv. Campania a debutat cu mai multe evenimente de deschidere organizate de partenerii de dezvoltare și societatea civilă și a continuat cu un șir de activități atât la nivel central, cât și la nivel local: seminare de instruire, lecții publice, discuții, evenimente de sensibilizare, lansarea și difuzarea spoturilor video la nivel local și național. Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale a organizat lecții publice, mese rotunde, a participat la emisiuni radio și TV, precum și la alte evenimente organizate de ceilalți actori preocupați de subiect, în special OSC și partenerii de dezvoltare.
- În cadrul Campaniei naționale antitrafic, MSMPS cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație din Moldova (OIM) a organizat 2 mese rotunde cu genericul „Rolul echipelor multidisciplinare în soluționarea cazurilor asistate pe domeniul TFU în cadrul Sistemului Național de Referire” la nivel teritorial. În cadrul acestor evenimente au participat 37 de specialiști ai echipelor multidisciplinare teritoriale din raioanele Hâncești, Leova, Cantemir, Strășeni, Călărași, Nisporeni, precum și reprezentanți ai MSMPS, OIM, Centrului pentru asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale TFU. Scopul meselor rotunde a constat în prezentarea experienței fiecărui raion pe segmentul protecției și asistenței victimelor traficului de ființe umane, discutarea cazurilor asistate și referite și procesul de monitorizare al acestor cazuri.

16. Ce acțiuni a întreprins țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a preveni și a răspunde la violența împotriva femeilor și a fetelor, prin intermediul tehnologiei (hărțuire sexuală online, urmărirea online, împărtășirea neconsensuală a imaginilor intime)?

☒ Introducerea sau întărirea legislației și a dispozițiilor de reglementare

- ☒ Implementarea inițiative de sensibilizare a opiniei publice și a tinerilor femei și bărbați în mediul educațional
- ☐ A lucrat cu furnizorii de tehnologie pentru a stabili și a adera la bunele practici de afaceri
- ☐ Altele

Exemple concrete

În baza Raportului de evaluare rapidă ”Practici curente de audiere a copiilor victime-martori în Republica Moldova”, elaborate de Centrul La Strada, au fost identificate mai multe probleme legate de fenomenul copiilor traficați, în special în scopul exploatarei sexuale. Peste un an, în 2010, La Strada a lansat prima campanie națională dedicată siguranței copiilor ”Să protejăm copiii de exploatarea sexuală”, care a evidențiat vulnerabilitatea copiilor în contextul fenomenului de turism sexual.

În activitatea sa privind protecția copilului, La Strada se conduce de convențiile internaționale în domeniu, care stabilesc principiile de bază implementate de statele care le ratifică. Astfel, în 2007, Republica Moldova a ratificat Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția și pornografia infantilă. În 2012, în urma solicitărilor La Strada, a fost ratificată și Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale (Convenția de la Lanzarote). Din hotărârile naționale în acest sens, menționăm Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, elaborată cu participarea La Strada, aprobată de Guvern în 2014.

În această ordine de idei, La Strada a deschis în 2012 o cameră special amenajată pentru audierea copiilor martori și victime ale abuzului și exploatarei sexuale; în 2013 a lansat platforma www.siguronline.md⁹⁵ care conține informații utile pentru copii și adolescenți cu privire la siguranța cibernetică. Site-ul oferă de asemenea informații și pentru adulții care îngrijesc copii și cadrele didactice, în acest sens, organizându-se periodic și evenimente publice la temele siguranței în mediul on-line. 2014 - Telefonul Copilului.

De asemenea, La Strada implementează un program de sensibilizare a adolescenților utilizatori de Internet, despre riscurile transmiterii imaginilor cu conținut sexual în mediul online. ”Împreună pentru un internet mai bun” este sloganul cu care vine anul acesta, și în Republica Moldova, Ziua Internațională a Siguranței Online, iar cu acest prilej, La Strada a lansat un spot video⁹⁶.

Datele despre cazurile asistate de La Strada în 2018 confirmă că, pentru foarte mulți adolescenți, a transmite fotografii și video cu conținut sexual este o normă și că majoritatea nu conștientizează pe deplin riscurile unor asemenea comportamente online. Din adresările de pe site-ul pe siguronline.md, organizația a constatat că adolescenților le este mult mai simplu să scrie unei organizații, decât să vorbească cu cineva. Copiii nu doresc ca alte persoane să afle despre problema lor. În special, le este rușine și frică de reacția părinților. Mai mult, o pătrime din cazurile preluate de Echipa de Asistență a Copilului sunt cazuri de abuz sexual online. De multe ori, situația de abuz este favorizată de o așa-zisă „relație de iubire”. Abuzatorul operează foarte iscusit: se interesează și „își face griji” pentru relațiile copilului cu părinții, prietenii, colegii; mimează gelozia, până ajunge să fie acceptat de copil în viața sa virtuală ca iubit (iubită) sau persoană demnă de încredere. Totul decurge aparent romantic, până ajunge să obțină de la copil fotografii sau video cu conținut sexual explicit „ca dovadă a

⁹⁴ <https://siguronline.md/>

⁹⁶ https://www.youtube.com/watch?v=FpSPIL_NfDc&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0p6GGtIpFXAB_6AFFxHEBH6mR0YYPjauhaGi3-JOLHcojNPScUMB8zPgY

iubirii”. Iar când victima refuză să mai producă astfel de conținuturi sau nu le produce suficient de multe sau suficient de operativ, abuzatorul trece la amenințări directe.

O cercetare⁹⁷ realizată de centrul La Stradă arată că unul dintre cele mai riscante comportamente ale copiilor online este transmiterea imaginilor foto și video intime. Aproape 82 la sută dintre copii au transmis pe parcursul ultimelor 12 luni, prin intermediul Internetului, diverse mesaje, fotografii sau înregistrări video. Dintre aceștia, fiecare al cincilea adolescent de 14-15 ani a primit pe Internet fotografii, înregistrări video cu conținut sexual, iar la 16,8% li s-au solicitat astfel de lucruri. Datele cercetării mai atestă că de obicei adolescentul care a primit astfel de informații, nu a avut doar o singură experiență de acest fel. Alarmantă, spun autorii documentului, este și tendința copiilor de 12-15 ani de a se întâlni cu persoanele cunoscute în mediul online. Astfel, fiecare al doilea copil recunoaște că s-a întâlnit în viața reală cu persoane pe care inițial, le-a cunoscut doar pe Internet, lucru pe care majoritatea dintre ai spun că l-au regretat.

La fel, 8,6% din totalul copiilor cu vârsta de 14-15 ani au expediat fotografii, înregistrări video care să prezinte corpul lor sau părți ale corpului goale, în ultimele 12 luni. Cei care au realizat astfel de acțiuni, o fac din diverse motive: consideră aceste acțiuni normale fiind într-o relație, din curiozitate, dar și pentru că „nu este vreo problemă dacă în fotografie nu se vede fața”. Au fost și adolescenți care au menționat că au întreprins aceste acțiuni fiind amenințați că fotografiile, înregistrările video trimise anterior sau discuțiile cu caracter sexual vor deveni publice. Îngrijorător este faptul că adolescenții au cunoștințe sumare despre comportamentele riscante online. Practic, fiecare al cincilea adolescent, cu vârsta 12-15 ani, spune că nu cunoaște nimic despre siguranța online, în timp ce restul au doar cunoștințe sumare.

17. Ce măsuri a luat țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a aborda imaginea femeilor și a fetelor, discriminarea și / sau prejudecățile de gen în mass-media?

- ☒ Reforme juridice consolidate și consolidate pentru a combate discriminarea și / sau prejudecățile de gen în mass-media
- ☒ A introdus o reglementare obligatorie pentru mass-media, inclusiv pentru publicitate
- ☒ A sprijinit industria media pentru a dezvolta coduri de conduită voluntare
- ☒ Pregătirea profesioniștilor din domeniul mass-media pentru a încuraja crearea și utilizarea imaginilor non-stereotipice, echilibrate și diverse ale femeilor și fetelor în mass-media
- ☐ A promovat participarea și conducerea a femeilor în mass-media
- ☒ Servicii de protecție a consumatorilor înființate sau consolidate pentru a primi și revizui reclamațiile privind conținutul mediatic sau discriminarea pe bază de gen / prejudecată în mass-media
- ☐ Altele

Exemple concrete

La inițiativa Organizația Națiunilor Unite, prin intermediul programului ”Femeile în Politică”, implementat de Un Women și PNUD, în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, finanțat de Guvernul Suediei, Asociația Presei Independente a realizat Programul de susținere a instituțiilor mass-media în asigurarea egalității de gen. Astfel, peste treizeci de instituții din presa scrisă, presa online și cea electronică au fost

⁹⁷ http://lastrada.md/files/resources/3/sumar_executiv_final.pdf

susținute în cadrul unui proces de auto-evaluare a materialelor jurnalistice din perspectiva de gen. Ca rezultat, ponderea femeilor în calitate de protagoniste ale subiectelor media realizate a sporit cu șapte puncte procentuale în mijloacele de informare în cauză, iar șapte dintre instituțiile media respective au asigurat o reprezentare echilibrată a femeilor și bărbaților în materialele lor. Mai mult, 37 de instituții media au semnat un angajament public de promovare a egalității de gen, specificând pașii concreți pe care îi vor întreprinde în acest sens. De asemenea, în cadrul programului a fost elaborat Ghidul "Echilibrul de gen în produsele mediatice"⁹⁸ și alte materiale informaționale⁹⁹, în vederea distribuirii acestuia la toate instituțiile media din Republica Moldova pentru a facilita prezentarea echitabilă a bărbaților și femeilor în produsele mediatice, a promova egalitatea de gen și a combate stereotipurile de gen în portretizarea bărbaților/ băieților și femeilor/ fetelor.

Legea nr. 71 din 14.04.2016¹⁰⁰ a introdus modificări și o serie de prevederi ce au scop să promoveze egalitatea de gen în produsele mediatice și în domeniul media. În acest scop, prin legea nr. 71, s-a modificat art. 8 din Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și Codul Audiovizualului. Legea prevede amenzi pentru publicitatea sexistă după cum urmează: persoane fizice : 30-150 u.c. ; funcționari publici : 200-400 u.c. și persoane juridice : 400-500 u.c.

Începând cu 14 aprilie 2016 (data la care au fost adoptate modificările prin care a fost introdusă noțiunea de publicitate sexistă și au fost stabilite sancțiuni) :

- Au fost întocmite 16 procese-verbale cu privire la contravenție ca urmare a constatării publicității sexiste de către Consiliul Concurenței.
- Din cele 16 cazuri, 2 - au fost ca urmare a autosesizării Consiliului Concurenței, celelalte (14) - la sesizare;
- Până în iulie 2018 au fost aplicate amenzi în sumă de 156000 lei de către instanța de judecată (potrivit prevederilor Codului Contravențional, amendă pentru nerespectarea legislației în domeniul publicității aplică instanța, ca urmare a întocmirii procesului-verbal cu privire la contravenție de către Consiliul Concurenței)

De asemenea, vechiul Cod al Audiovizualului a fost abrogat, iar în noiembrie 2018 a fost adoptat un alt Cod al serviciilor media audiovizuale¹⁰¹ care conține aspecte de gen în următoarele articole, cu respectivele prevederi:

Articolul 18. Egalitatea de gen

- (1) Furnizorii de servicii media promovează în activitatea acestora principiul egalității între femei și bărbați.
- (2) La difuzarea programelor audiovizuale, furnizorii de servicii media respectă principiul egalității între femei și bărbați.
- (3) Este interzisă utilizarea limbajului sexist și a scenelor de violență și comportament degradant față de femei și bărbați în serviciile media audiovizuale.

Articolul 35. Atribuțiile furnizorilor publici de servicii media

- a) furnizarea programelor audiovizuale, inclusiv de știri, despre realitățile din țară și din lume, menite să asigure informarea exactă, imparțială, obiectivă a publicului, respectând echilibrul politic, egalitatea de gen, libertatea de exprimare, de creație și de conștiință;

⁹⁸ http://api.md/upload/Ghid_gender_2016.pdf

⁹⁹ <https://egalitatedegen.md/biblioteca/mass-media-pentru-egalitate-de-gen/>

¹⁰⁰ <http://lex.justice.md/md/365019/>

¹⁰¹ <http://lex.justice.md/md/378387/>

(...)

h) asigurarea unei structuri organizatorice interne funcționale și a unui sistem echitabil de retribuire a muncii, bazate pe stimularea performanței profesionale și pe eficiență economică;
i) angajarea personalului calificat, luându-se în considerare diversitatea societății și egalitatea de gen; organizarea dezvoltării profesionale a personalului, cel puțin o dată la 5 ani, în cadrul propriului centru de instruire continuă sau prin contractarea serviciilor corespunzătoare;

Articolul 75. Atribuțiile Consiliului Audiovizualului

(...)

f) a reglementărilor privind asigurarea accesului la servicii media audiovizuale, privind informarea corectă, dreptul la replică, protecția minorilor și a persoanelor cu dizabilități, egalitatea de gen.

În anul 2018 a continuat demersul UN Women în ceea ce privește lucrul cu mass-media, astfel 25 de jurnaliști din mass-media online, presa scrisă și de televiziune din Moldova au beneficiat de instruire în domeniul de gen, în special, la subiectele: egalitatea de gen, limbajul sensibil la gen, sexismul, feminismul, hărțuirea, prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor, precum și modul în care să reflecteze asupra problemelor legate de egalitatea de gen. Ulterior formării, jurnaliștii au participat la un Concurs pentru care au prezentat materiale care abordează subiecte legate de egalitatea de gen și / sau promovarea drepturilor femeilor. Astfel, juriul a premiat pe cei mai buni profesioniști media din Moldova care promovează egalitatea de gen. Prin urmare, șapte jurnaliști din mass-media online, presă scrisă și audiovizual, finaliști ai programului Media privind egalitatea de gen, au participat la o vizită de studiu la Stockholm, Suedia. Timp de patru zile, participanții au vizitat organizații internaționale, instituții media și organizații neguvernamentale care promovează egalitatea de gen.

De asemenea, în anul 2018, 22 de reprezentanți ai Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) au fost familiarizați cu metodologiile de monitorizare a mass-mediei. Mai mult, membrii CCA au făcut exerciții practice privind modul de asigurare a integrării perspectivei de gen în dezbaterile mass-media, în documentare și în raportarea campaniilor electorale. Acest lucru a fost posibil ca urmare a organizării unei instruirii de două zile privind egalitatea de gen, integrarea dimensiunii de gen în mass-media cu sprijinul UN Women, în baza parteneriatului stabilit cu CCA. În această ordine de idei, UN Women Moldova și Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) au semnat un acord de cooperare pentru următorii trei ani. Prin acest acord, UN Women și CCA s-au angajat să colaboreze în vederea obținerii rezultatelor concrete în promovarea egalității de gen, combaterea stereotipurilor de gen și a comunicării non-violente în mass-media audiovizuale din Moldova.

Și OSC sunt plinar interesate de subiectul prevenirii discriminării, organizând diverse acțiuni de sensibilizare și editând publicații utile¹⁰², în acest sens, în colaborare cu Consiliul de prevenire a discriminării și asigurării egalității.

18. În ultimii cinci ani, țara dvs. a întreprins acțiuni special concepute pentru a aborda violența împotriva anumitor grupuri de femei care se confruntă cu multiple forme de discriminare?

Potrivit unui studiu sociologic recent privind percepția populației din R.Moldova privind fenomenul discriminării³⁶, indicatorul integrat de acceptare³⁷ a persoanelor cu dizabilități

¹⁰² <https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/CRJM-Ghid-Nediscrim-Public-2016-ro-1.pdf>

fizice este de 23%, iar al persoanelor cu dizabilități mentale este de 7%. În opinia autorilor studiului, gradul de acceptare redus al persoanelor cu dizabilități fizice și mentale este determinat, în mare parte, de prejudecățile existente în societate cu privire la aceste persoane. Astfel, 2/3 dintre respondenți afirmă că copiii cu dizabilități nu sunt ca toți copiii și că trebuie să fie educați în școli speciale, 40% cred că persoanele cu dizabilități sunt incapabile să muncească, 39% consideră că persoanele cu dizabilități mentale sunt periculoase și trebuie izolate, 28% – persoanele cu dizabilități nu pot avea familie. Persoanele seropozitive reprezintă un alt grup de persoane față de care atît societatea cît și reprezentanții unor instituții de stat, în special medicale, manifestă cu regularitate atitudini discriminatorii.

Conform informației prezentate de studiul¹⁰³ privind implementarea legii pentru egalitate, principalele încălcări ale drepturilor omului cu care se confruntă persoanele ce trăiesc cu HIV/SIDA în R. Moldova sunt lezarea dreptului la confidențialitate prin divulgarea ilegală de către medici a informației privind statutul HIV al pacienților către părți terțe, includerea obligatorie a codului bolii în certificatele oficiale de concediu, încălcarea dreptului la familie prin interzicerea printr-o „contraindicație medicală” categorică a adoptării copiilor de către persoanele seropozitive, refuzurile Biroului Migrație și Azil din cadrul Ministerului Afacerilor Interne de a emite certificate de imigrare cetățenilor străini cu HIV/SIDA care sunt deja căsătoriți cu cetățeni ai R. Moldova. A fost semnalate cazuri de încălcare a dreptului la muncă prin refuzul angajării în câmpul muncii sau solicitării nejustificate a candidaților de a trece testele HIV/SIDA.

Cadrul instituțional pentru prevenirea și combaterea discriminării și asigurarea egalității include următorii subiecți: a) Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (Legea nr. 298 din 21.12.2012); b) autoritățile publice; c) instanțele judecătorești.

De asemenea legiuitorul a prevăzut și răspundere pentru faptele de discriminare: disciplinară, civilă, contravențională și penală, conform legislației în vigoare. O altă inovație vizează introducerea sarcinii inversate a probațiunii în corespundere cu standardele internaționale. Astfel persoana discriminată care înaintează o acțiune în instanța de judecată trebuie să prezinte doar faptele care permit prezumția existenței unui fapt de discriminare. Sarcina de a proba că faptele nu constituie discriminare revine pîrîtului, cu excepția faptelor ce atrag răspundere penală. Persoanele care înaintează o acțiune în instanța de judecată privind fapte de discriminare se scutesc de plata taxei de stat.

În vederea consolidării normelor existente și creării unui mecanism real și viabil de implementare a acestor prevederi, în baza Legii Nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, Legii Nr. 298 din 21.12.2012, în anul 2013 a fost creat Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, autoritate publică autonomă, imparțială și independentă. Membrii Consiliului sunt numiți de Parlamentul Republicii Moldova pentru un mandat de 5 ani. Componenta actuală a Consiliului este constituită din 3 bărbați și 2 femei. Misiunea Consiliului este prevenirea și protecția împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității¹⁰⁴. Totodată, la Linia fierbinte 0-8003-3388 a

¹⁰³ http://www.ape.md/wp-content/uploads/2019/03/Policy-Memo_Legea_antidiscriminare_Ion-Schidu_2012.pdf

¹⁰⁴ În perioada de raportare, CPEDAE a desfășurat acțiuni de informare a populației asupra drepturilor la non-discriminare. Printre multiple inițiative ale Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității menționăm implementarea, împreună cu Institutul de Reforme Penale, a proiectului „Prevenirea manifestărilor discriminatorii la elaborarea anunțurilor de angajare în sectorul privat”, cu sprijinul Programului de finanțare a inițiativelor/proiectelor de schimbare în domeniul drepturilor omului/ în cadrul Proiectului „Consolidarea

CPEDAE pot fi adresate petițiile cetățenilor cu referire la cazurile de discriminare, iar pe pagina web a consiliului sunt oferite informații despre procedura de depunere a plângerilor¹⁰⁵, asigurându-se în același timp și oportunitatea de a depune online plângerile. Totuși, în vederea realizării recomandărilor Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (2013), sunt în continuare necesare eforturi pentru asigurarea Consiliului cu resurse umane și financiare adecvate.

II.4. Participare, responsabilitate și instituții sensibile la dimensiunea de gen (Femeile în funcții de luare a deciziilor, mecanismul instituțional pentru promovarea femeilor, Drepturile omului și femeile, femeile și mass-media, situația fetelor)

19. Ce acțiuni și măsuri a luat țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a promova participarea femeilor la viața publică și luarea deciziilor?

- ☒ Constituția reformată, legile și reglementările care promovează participarea femeilor în politică, în special la nivelul deciziilor, inclusiv reforma sistemului electoral, adoptarea unor măsuri speciale temporare, cum ar fi cotele, locurile rezervate, reperele și țintele
- ☒ Implementarea capacităților, dezvoltarea abilităților și alte măsuri
- ☒ Încurajarea participării femeilor minoritare și tinere, inclusiv prin programe de sensibilizare și mentorat
- ☒ Posibilități de mentorat, formare în conducere, luare de decizii, vorbire publică, auto-afirmare, campanie politică
- ☐ A luat măsuri pentru prevenirea, investigarea, urmărirea penală și sancționarea violenței împotriva femeilor în politică
- ☒ Colectarea și analizarea datelor privind participarea politică a femeilor, inclusiv în funcții numite și alese
- ☐ Altele

Exemple concrete

În scopul sporirii vizibilității problematicii de gen, fortificării și continuității unui demers coerent între partenerii de dezvoltare, Guvern și OSC, UN Women a semnat 10 acorduri de cooperare în bază de proiecte cu organizații neguvernamentale din Republica Moldova, care vor contribui la realizarea obiectivelor de promovare a egalității și a abilitării femeilor.

ONG-urile au fost selectate în urma unui proces competitiv, lansat în decembrie 2017, în cadrul căruia au prezentat propuneri prin care ar putea să contribuie la obținerea rezultatelor scontate în unul sau mai multe din cele trei domenii de impact ale UN Women: participarea femeilor în viața politică și în procesul decizional; abilitarea economică a femeilor; eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor.

Astfel, în baza acordurilor semnate, organizațiile partenere implementează proiecte finanțate de Guvernul Suediei și UN Women, care vizează depășirea decalajului dintre realizarea de jure și de facto a drepturilor femeilor și a egalității de gen în viața politică, publică, economică, socială și familială din Moldova.

capacităților tehnice ale instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului”, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

¹⁰⁵ <http://egalitate.md/depune-o-plingere/>

Mai exact, în cadrul domeniului de impact „Femeile conduc și participă în procesul decizional la toate nivelurile”, UN Women colaborează cu:

- Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD), cu sediul la Chișinău, pentru a promova consolidarea cadrului legislativ privind participarea femeilor în procesul decizional; susținerea funcționarilor publici de la ministerele de resort să integreze în politicile publice egalitatea de gen și bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen; prevenirea și combaterea hărțuirii și a discriminării sexuale în sectorul de securitate și apărare;
- Centrul CONTACT-Cahul, cu sediul la Cahul, pentru îmbunătățirea abilităților și cunoștințelor a cel puțin 140 de femei, din diverse grupuri, de a participa cu succes la viața politică a țării, având în vedere viitoarele alegeri parlamentare și locale, precum și pentru consolidarea capacităților ONG-urilor locale și regionale de a promova participarea femeilor;
- GENDER-CENTRU, în colaborare cu Clubul Politic 50/50, cu sediul la Chișinău, pentru consolidarea capacităților funcționarilor publici, inclusiv ale celor din sectorul de securitate, de a integra perspectiva de gen în procesul de elaborare a politicilor; îmbunătățirea cunoștințelor și motivației la femei de a aspira la funcții publice și politice și de a-și revendica drepturile și egalitatea de șanse; creșterea nivelului de susținere publică pentru participarea politică a femeilor;
- Institutul pentru Democrație, cu sediul la Comrat, pentru sporirea participării femeilor de pe cele două maluri ale Nistrului în viața politică a țării, prin implicarea cadrelor didactice și femeilor tinere.

În cadrul domeniului de impact „Femeile se bucură de venituri stabile, de un loc de muncă decent și de independență economică”, UN Women colaborează cu:

- Asociația Națională a Companiilor din Domeniul TIC (ATIC), cu sediul la Chișinău, pentru încurajarea și susținerea femeilor și fetelor, prin activități educaționale informale, să-și dezvolte abilitățile în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicare și să urmeze o carieră în domeniile STEM (știință, tehnologie, inginerie și matematică);
- Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD), cu sediul la Chișinău, pentru elaborarea notelor analitice, recomandări de politici și pledoarie privind abordarea diferenței de remunerare între bărbați și femei, și o mai bună reconciliere a vieții profesionale cu viața de familie pentru femei și bărbați, precum și efectuarea de cercetări suplimentare în domeniul abilitării economice a femeilor.

În final, în cadrul domeniului de impact „Femeile și fetele au o viață fără violență”, UN Women colaborează cu următoarele ONG-uri:

- Asociația Obștească „Artemida”, cu sediul la Drochia, pentru sporirea cunoștințelor femeilor și fetelor despre drepturile lor și serviciile disponibile pentru prevenirea și oferirea de asistență în cazurile de violență în familie și, totodată, susținerea echipelor multidisciplinare pentru a-și îmbunătăți capacitățile de a răspunde la cazurile de violență în familie;
- Centrul Media pentru Tineri, cu sediul la Chișinău, pentru creșterea gradului de conștientizare în rândul tinerilor cu privire la modalitățile de prevenire a violenței împotriva femeilor și pentru implicarea diferitor grupuri, în special părinții, autoritățile locale și societatea civilă/grupurile de cetățeni, în discuțiile despre egalitatea de gen în familie și în viața publică;

- Asociația Obștească „VESTA”, cu sediul la Comrat, pentru organizarea în comunități ținută a unor evenimente locale și spectacole de teatru social în vederea sensibilizării publicului la stereotipurile și discriminarea în bază de gen și pentru promovarea normelor sociale favorabile, care previn violența împotriva femeilor și fetelor;
- Centrul de Drept al Femeilor, cu sediul la Chișinău, pentru consolidarea capacităților specialiștilor din organele de drept și ale celor din sectorul justiției de a aplica normele și standardele internaționale în prevenirea violenței împotriva femeilor și pentru susținerea alinierii în continuare a legislației naționale la Convenția de la Istanbul.

Printre cele mai concludente rezultate de până acum se numără:

- instruire pentru formatori, seminare de instruire a femeilor active, seminare cu femeile din grupurile subreprezentate, sporirea calității lor de alegător, campanii naționale de advocacy întru susținerea femeilor în accesarea lor la guvernare sunt doar câteva sarcini concrete asumate de către comunitatea de lidere din cele 15 raioane (Clubul Politic 50/50).
- formatori în egalitatea de gen din cadrul Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Program de coaching în realizarea egalității de gen în domeniul de securitate. Scopul proiectului: Sprijinirea activităților de consolidare a capacităților funcționarilor publici din sectorul executiv și legislativ la nivel central și local pentru integrarea perspectivei de gen în procesul de elaborare a politicilor și analizarea cadrelor, politicilor, planurilor și bugetelor legale din perspectiva de gen (Gender-Centru).
- Estimarea costurilor pachetului multidisciplinar de servicii destinate femeilor și fetelor supuse violenței în familie în Republica Moldova și descrierea costului unitar al serviciilor centrelor specializate și costul pachetului minim de servicii disponibile la nivel de APL (CDF).

Domeniul politicilor sensibile la gen

În 2018, Guvernul a aprobat un nou proiect orientat spre reducerea ratei de inactivitate economică în rândul tinerilor. Programului „Start pentru Tineri: O afacere durabilă la tine acasă” are drept scop integrarea tinerilor din Republica Moldova în circuitul economic prin facilitarea lansării și dezvoltării afacerilor sustenabile. Implementarea Programului se atribuie Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii în coordonare cu Ministerul Economiei și Infrastructurii. Pentru realizarea scopului au fost stabilite următoarele obiectivele specifice ale Programului: (i) stimularea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor; (ii) dezvoltarea competențelor antreprenoriale prin asigurarea suportului informațional, consultativ și educațional; (iii) susținerea financiară a tinerilor pentru lansarea și dezvoltarea unei afaceri, cu accent sporit pe afacerile inovative care sunt alineate sau ar contribui la dezvoltarea durabilă; (iv) facilitarea implementării inovațiilor, a transferului tehnologic și de know-how și (iii) creșterea numărului întreprinderilor active și a locurilor de muncă în zonele rurale.

Programul include 3 componente de bază și își propune să ofere suport financiar din contul bugetului de stat tinerilor doritori de a iniția o afacere, în special în mediul rural. Componentele programului, ce presupun și activități de instruire și consultare a tinerilor, vin să contribuie direct la menținerea tinerilor în țară, îmbunătățirea/dezvoltarea competențelor antreprenoriale ale tinerilor și sporirea numărului de afaceri cu elemente inovatoare. Ținând cont de situația mai defavorabilă în mediul rural, programul va oferi un suport mai mare pentru tinerii din

această zonă (70% din resurse vor fi alocate tinerilor antreprenori din mediul rural, și 30% pentru cei din mediul urban).

Planificat a fi implementat în perioada 2018-2020, printre rezultatele scontate se enumera: (i) dezvoltarea abilităților economice ale tinerilor și sporirea motivației antreprenoriale; (ii) promovarea și informarea a circa 1000 de tineri privind oportunitățile de participare la acest Program; (iii) înrolarea a circa 600 de tineri – 70% din mediul rural și 30% din mediul urban – în procesul de generare de idei inovatoare de afaceri din întreaga țară, inclusiv idei alinate la cadrul și obiectivele de dezvoltare durabilă; (iv) instruirea și asistarea la inițierea, dezvoltarea afacerilor inovatoare și elaborarea proiectelor investiționale a cel puțin 540 de tineri – 70% din mediul rural și 30% din mediul urban și (v) finanțarea nerambursabilă în mărime maximă de 180 mii lei a 250 de afaceri inițiate și dezvoltate de tineri întreprinzători –70% din mediul rural și 30% din mediul urban – inclusiv minimum 10% de tineri defavorizați.

Integrarea dimensiunii de gen în politicile publice este una dintre prioritățile MSMPS, în baza legislației adoptate, a Strategiei sectoriale și a planului de acțiuni și implică evaluarea sistematică a nevoilor și priorităților femeilor și bărbaților și abordarea inegalităților existente în documentele de politici, astfel încât rezultatele să aibă un impact pozitiv asupra situației lor. Cu cât politica publică se dovedește a fi mai relevantă dimensiunii de gen, cu atât mai mare poate fi impactul acesteia.

În baza colaborării fructuoase a Centrului Parteneriat pentru Dezvoltare cu Direcția Egalitatea între femei și bărbați și prevenirea violenței din cadrul MSMPS, a fost lansat un program de instruire cu genericul ”Cum analizăm și îmbunătățim politicile publice din perspectiva egalității de gen”, în cadrul proiectului ”Susținerea liderismului și participării femeilor la luarea deciziilor în Republica Moldova”, implementat de CPD în colaborare cu UN Women.

Primul modul de instruire a durat 5 luni, perioada în care echipa CPD a oferit suport individual pentru 5 grupuri coordonatoare din domeniul gender, în ceea ce vizează integrarea dimensiunii egalității de gen în politicile publice. Astfel, au fost analizate 5 politici publice privind impactul potențial al acestora asupra bărbaților și femeilor și au fost elaborate măsuri fezabile de consolidare a egalității de gen în domeniile de politică vizate.

La evenimentul de lansare a programului de instruire au participat reprezentanții și reprezentantele din cadrul Ministerului Economiei și Infrastructurii, Inspectoratului General de Poliție, Inspectoratului General al Poliției de Frontieră, Departamentului Trupelor de Carabinieri (Inspectoratului General de Carabinieri), Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării al Republicii Moldova și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Astfel, în colaborare cu Grupul Coordonator de Gen din cadrul Ministerului Economiei și Infrastructurii a fost elaborat Setul de recomandări de politici ”Cum integrăm dimensiunea de gen în programul ”Start pentru tineri: o afacere durabilă la tine acasă”. Documentul a fost realizat în cadrul proiectului „Susținerea liderismului și participării femeilor la luarea deciziilor în Republica Moldova”, având suportul financiar oferit de Guvernul Suediei și UN Women și conține prevederi concrete pentru asigurarea unui impact de gen și social înalt al programului guvernamental menționat.

În cadrul aceluiași proiect, dar deja în colaborare cu Grupul Coordonator de Gen din cadrul Inspectoratului General al Poliției a fost elaborat documentul de politică publică: „Concepția și Planul de acțiuni pe anii 2018-2020 privind activitatea polițienească comunitară”.

Concepția și Planul de acțiuni pe anii 2018-2020 privind activitatea polițienească comunitară¹⁰⁶ introduce un nou principiu și o nouă abordare conceptuală a locului și rolului Poliției în comunitate. Această Concepție abilitază Poliția și comunitatea cu oportunitatea de a activa în comun, într-o nouă modalitate, pentru a soluționa problemele ce țin de criminalitate și securitate publică, pentru a îmbunătăți calitatea vieții membrilor comunității. Astfel, activitatea polițienească comunitară reprezintă un parteneriat cu cetățenii/ membrii unei comunități pentru identificarea și soluționarea problemelor pe un anumit teritoriu. Colaborarea și coordonarea activităților preventive cu alți parteneri, analizarea problemelor și găsirea soluțiilor pentru aceste probleme reprezintă în fapt esența activității polițienești comunitare.

Scopul document strategic elaborat constă în crearea unui mediu sigur în comunitate prin îmbunătățirea accesului fizic și informațional la servicii de calitate și egale ale Poliției în întreaga țară pentru a impacta diferite categorii de cetățeni, inclusiv femei/ fete și grupuri dezavantajate (bătrâni, minorități etc.).

Totodată, în proiectul menționat mai sus, a fost elaborat și documentul de politici ”Cum integrăm dimensiunea de gen în strategia de reformare a trupelor de carabinieri pentru anii 2017-2020”, în colaborare cu Grupul coordonator de gen din cadrul Departamentului trupelor de carabinieri. Strategia de reformare a trupelor de carabinieri pentru anii 2017-2020 este parte integrantă a Concepției de reformare a Ministerului Afacerilor Interne și a structurilor subordonate și descentralizate, rezultând din necesitățile stabilite în procesul de implementare a reformelor. Scopul reformei îl reprezintă transformarea instituției într-o structură polițienească profesionistă cu statut militar, modernă, eficientă și eficientă, transparentă, capabilă să realizeze serviciul public de calitate în beneficiul comunității și să asigure nivelul înalt de siguranță individuală și colectivă la standarde europene.

Documentul de politici elaborat identifică problemele sistemului de ordine și securitate publică, inclusiv în cadrul Trupelor de Carabinieri. Setul de recomandări propune rezolvări pentru situația în care, pe de o parte legislația care reglementează activitatea carabinierilor este depășită și nu mai corespunde cerințelor timpului, rigorilor și obiectivelor care stau în fața acestei structuri. Pe de altă parte, metodele de relaționare cu populația ale carabinierilor sunt, de asemenea, învechite, generând necesitatea revizuirii formelor de colaborare cu societatea civilă și a modificării criteriilor de evaluare a activității.

Un alt Set de recomandări de politici a fost elaborat de CPD, în colaborare cu grupul coordonator de gen din cadrul Inspectoratului general al poliției de frontieră, cu genericul ”Cum integrăm dimensiunea de gen în programul de dezvoltare strategică al poliției de frontieră pentru anii 2017-2019”. Programul de dezvoltare strategică al poliției de frontieră pentru anii 2017-2019 (în continuare PDS) este documentul principal de politici al Poliției de Frontieră (în continuare PF) și reflectă viziunea strategică a instituției pe termen mediu.

PDS este fundamentat pe evaluarea efectelor de până acum ale procesului de reformă a PF, a rezultatelor îndeplinirii obiectivelor Programului de guvernare, Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru anii 2015 – 2017 (SN MIFS) și ale Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016, politicilor publice specifice Ministerului Afacerilor Interne (MAI).

În perioada anilor 2014-2017, UN Women în parteneriat cu PNUD, cu suportul financiar al Guvernului Suediei, a implementat Programul „Femeile în politică”. Programul respectiv a avut ca obiective susținerea creșterii nivelului de participare a femeilor în politică și în procesul

¹⁰⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=374072>

de luare a deciziilor, prin crearea unui mediu favorabil participării semnificative a acestora și de a susține dezvoltarea capacităților acestor femei înainte de, în perioada și după alegeri la nivel central și local.

În cadrul Programului „Femeile în politică” cca 1000 de femei au fost instruite în domeniul egalității de gen, liderismului politic și de luare a deciziilor, dintre care 8 au fost alese în calitate de primare și 90 în calitate de consiliere locale, dintre care 2 femei de etnie romă au fost alese pentru prima dată în Moldova, în calitate de consiliere locale. Totodată, a fost creată Platforma pentru egalitate de gen¹⁰⁷ - ca rețea națională, formată din 28 ONG-uri și persoane care pledează pentru egalitatea de gen. Platforma contribuie la promovarea egalității, la monitorizarea instituțiilor de stat în implementarea angajamentelor ce vizează egalitatea de gen și se implică activ în campaniile de advocacy pe dimensiunea asigurării EG și promovării drepturilor femeilor. Pe durata desfășurării programului, au fost create șapte cluburi politice în șapte raioane pentru a facilita dialogul dintre potențialele femei candidate și partidele politice și pentru a servi drept centre de dezvoltare a capacităților pentru femeile lidere. De asemenea, a fost creată Platforma comună de dialog a femeilor deputate și secretariatul Parlamentului (2015-2016) fiind organizate 15 forumuri parlamentare regionale care au reunit peste 600 de participanți (dintre care 84 % erau femei) din grupurile marginalizate, în dialog direct cu parlamentarii și autoritățile locale. În baza experienței și practicilor acumulate, în anul 2017 Parlamentul a organizat independent 5 forumuri regionale privind participarea femeilor în politică și 8 forumuri privind prevenirea violenței împotriva femeilor, fetelor și copiilor. În același timp, 39 de femei cu diferite tipuri de dizabilități din întreaga țară (inclusiv din regiunile Gagauzia și Transnistria) și-au îmbunătățit abilitățile pentru a se implica activ în viața civică și politică, în cadrul sesiunilor de instruire pe subiecte precum: rolul femeilor în istorie și societate, Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021, prevederile și recomandările CEDAW pentru Moldova, legislația privind dreptul persoanelor cu dizabilități, managementul campaniilor electorale, egalitatea de gen și dezvoltarea durabilă, comunicarea cu mass-media și instituțiile publice, comunicarea non-verbale, managementul strategic și tehnologiile IT pentru lobby și advocacy.

Cu susținerea Programului „Femeile în Politică”¹⁰⁸ a fost desfășurat și Programul Național de Mentorat pentru Femei Active „INSPIR-O!”, realizat de către Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”. Astfel, femei active, tinere și în vârstă, din 7 localități au elaborat și implementat proiecte de mobilizare comunitară de succes. Programul a selectat femei din localitățile în care femeile nu sunt reprezentate în consiliile locale (preponderent, din localitățile rurale), pentru a consolida capacitățile de lidere a femeilor. Astfel încât acestea, la rândul lor, să promoveze conceptul egalității de gen în politicile locale și să implementeze proiecte de mobilizare comunitară. Cele 7 proiecte de mobilizare comunitară au fost implementate în diferite domenii, și anume, în sănătate și sport, amenajare de parcuri și terenuri de joacă, în instruire pe liderism și educație de gen, îmbunătățirea condițiilor sanitare în instituții de învățământ, dar și securitatea în trafic. Astfel, calitatea vieții femeilor, bărbaților și copiilor din șapte localități din R. Moldova – or. Ialoveni, s. Suruceni, r. Ialoveni, s. Cociulia, r. Cantemir, s. Milești, r. Nisporeni, s. Morozeni, r. Orhei, s. Pelinia, r. Drochia, și s. Rublenița, r. Soroca – s-a îmbunătățit. În rezultat, Programul „INSPIR-O” are 27.261 de beneficiari direcți sau indirecti, 3587 de persoane mobilizate, ceea ce înseamnă 7,8% din populația localităților implicate, 83 de acțiuni de mobilizare comunitară și 699 de persoane implicate în munci de voluntariat.

¹⁰⁷ <https://egalitadedegen.md/>

¹⁰⁸ Programul „Femeile în politică” este implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, sprijinit financiar de Guvernul Suediei. Componenta de granturi mici a Programului este co-finanțată de Fundația Est-Europeană, din resursele Guvernului Suediei.

În domeniul antreprenoriatului și ghidării în carieră, ONG Centrul pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri¹⁰⁹ implementează proiecte cu impact de gen, dintre care:

- ”Instruire în Domeniul Antreprenoriatului și Angajării în Câmpul Muncii în Moldova”, finanțat de Fundația “Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein” (LED).
- ”Reconceptualizarea Orientării Profesionale și Consilierii în Carieră”, finanțat de către “Agenția Austriacă pentru Dezvoltare” (ADA).

Grație acestor proiecte, CEDA oferă instruire și suport informațional cadrelor didactice, seminare și traininguri pentru adolescenți și tineri, susținerea activității centrelor de dezvoltare în carieră, etc. De asemenea, în cadrul CEDA a fost elaborat curricula, suport de curs și ghid metodologic pentru cursul opțional ”Bazele antreprenoriatului”, precum și pentru disciplina ”Dezvoltarea personală și proiectarea carierei”.

20. Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a spori accesul femeilor la exprimare și la participarea la procesul decizional în mass-media, inclusiv prin intermediul tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC)?

- ☒ Consolidarea furnizării de educație și formare profesională formală și tehnică (VET) în mass-media și TIC, inclusiv în domenii de management și leadership
- ☒ Au fost luate măsuri pentru sporirea accesului, accesibilității și utilizării TIC pentru femei și fete (de exemplu, hub-uri gratuite, wifi, centre tehnologice comunitare)
- ☐ Introducerea de reglementări pentru a avansa salariile egale, reținerea și avansarea în carieră a femeilor în domeniul mass-media și al TIC
- ☐ Colaborarea cu angajatorii din domeniul mass-media și TIC pentru a îmbunătăți politicile interne și practicile de angajare pe bază de voluntariat
- ☐ A suportat rețelele și organizațiile media ale femeilor
- ☐ Altele

Exemple concrete

Centrul Educațional Pro Didactica a implementat în anul 2016 proiectul ”consolidarea sistemului de educație profesională tehnică în Moldova+/Consept+, pe componenta dezvoltare organizațională, cu suportul Fundației Internaționale Liechtenstein Development Service (LED). Proiectul a avut scopul de a contribui la dezvoltarea organizațională a 7 instituții implicate în proiectul în vederea eficientizării competențelor manageriale ale echipelor administrative din instituțiile incluse în proiect; organizării și monitorizării procesului de elaborare a planurilor de dezvoltare a instituțiilor; asigurării consultanței și a expertizei profesionale în procesul de elaborare a unor planuri de dezvoltare a instituțiilor funcționale. Astfel, au fost desfășurate mai multe activități, între care:

- ateliere de pregătire a activităților de formare și consultanță, vizite de evaluare de necesități a instituțiilor incluse în proiect în cadrul cărora au fost interviewate circa 200 de persoane și au fost elaborate liste cu nevoi de dezvoltare profesională și organizațională.
- seminarul-training Management educațional la care au participat 40 de membri ai echipelor manageriale din 7 instituții – directori, directori adjuncți, profesori și maiștri

¹⁰⁹ <https://ceda.md/>

și seminarul-training Elaborarea planului de dezvoltare a școlii la care au participat 40 de manageri și profesori (câte 5-6 din fiecare instituție), etc.

Totodată ONG-ul a implementat și proiectul ”Parteneriate pentru calitatea și relevanța învățământului profesional tehnic în domeniul TIC din Republica Moldova”, cu suportul financiar al Agenției Austriacă pentru Dezvoltare/ADA, din fondurile Cooperării Austriece pentru Dezvoltare/Austrian Development Cooperation/ADC și al Guvernului României. În cadrul acestui proiect, au fost implicate 19 școli și colegii profesionale, atingându-se următoarele rezultate:

1. Centrul de Excelență în Informatică și Tehnologii Informaționale (CEITI), care activează atât în calitate de instituție-resursă pentru cadrele didactice, cât și de furnizor de pregătire profesională atractivă pentru studenți, oferită în cooperare cu sectorul TIC.
2. Ofertele de formare ale instituțiilor de învățământ profesional tehnic care pregătesc muncitori și tehnicieni în domeniul TIC, conținuturi modernizate conform necesităților pieței muncii și aplicarea unor metode de predare avansate.
3. Informații despre cariera TIC în baza studiilor profesional tehnice puse la dispoziția publicului larg.
4. Standardele de bază, procedurile organizaționale și procesele de lucru ale Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP) dezvoltate în vederea realizării optime a misiunii publice de evaluare externă.

În anii 2017 și 2018 centrul Educațional Pro Didactica a continuat implementarea proiectului ”Consolidarea sistemului de educație profesională tehnică în Moldova/Consept” pentru componentele Dezvoltare organizațională și Formare continuă cadre didactice. La fel, ONG-ul a extins și proiectul ”Parteneriate pentru calitatea și relevanța învățământului profesional tehnic în domeniul TIC din Republica Moldova”¹¹⁰, asigurând un impact mai mare a rezultatelor din anii precedenți.

21. Urmăriți proporția din bugetul național care este investită în promovarea egalității de gen și a împuternicirii femeilor (bugetare responsabilă de gen)?

DA

Bugetul de stat pentru anul 2019¹¹¹ include anumite alocări bugetare indirecte pentru abilitarea femeilor (persoane nevăzătoare, partide politice, eficiența energetică, formarea personalului din învățământ și sănătate, agricultura din mediul rural, bugete locale pentru finanțarea pachetului minim de servicii sociale, granturi pentru tineri și pentru Diaspora, pentru reforma salarială pentru bugetari,), dar în absența unei bugetări sensibile la gen în elaborarea bugetului de stat nu se pot face estimări exacte pentru categoriile de gen, vârstă, etc.

În 2017 și 2018 anumite cheltuieli din bugetul de stat au fost în legătură cu domeniul violență și prevenirea violenței.

La momentul actual, pe teritoriul republicii funcționează circa 7 centre prestatoare de servicii adresate victimelor violenței în familie finanțate din bugetul de stat, și anume:

¹¹⁰http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2016/03/Raport_Pro_Didactica_2018_RO.pdf

¹¹¹<http://lex.justice.md/md/378600/>

1. Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, mun. Chișinău- în anul 2017 din bugetul de stat a fost alocată suma de 3363,5 mii lei, iar în anul 2018- 3637,0 mii lei;
2. Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, or. Căușeni - în anul 2017- 505,6 mii lei, iar în anul 2018- 515,5 mii lei;
3. Centrul Maternal “Pro Familia”, or. Căușeni - în anul 2017- 801,1 mii lei, iar în anul 2018- 816,3 mii lei;
4. Centrul Maternal “Pro Femina”, or. Hîncești - în anul 2017 - 525,9 mii lei, iar în anul 2018- 992,9 mii lei;
5. Centrul Maternal, or. Cahul - în anul 2017- 604,3 mii lei, iar în anul 2018- 671 mii lei;
6. Centrul de Criză Familială “Sotis”, or. Bălți- în anul 2017 din bugetul de stat a fost alocată suma de 743,3 mii lei, iar în anul 2018- 1057,4 mii lei ;
7. Centrul Maternal “Ariadna”, or. Drochia- pentru ambele centre în anul 2017 din bugetul de stat a fost alocată suma de 1102,2 mii lei, iar în anul 2018- 1130,5 mii lei;

De asemenea, funcționează și 3 centre prestatoare de servicii victimelor violenței în familie finanțate din mijloacele donatorilor:

1. Centrul gestionat de AO “Refugiul Casa Mărioarei”, mun. Chișinău;
2. Centru de zi Centrul de Drept al Femeilor, mun. Chișinău;
3. Centrul de reabilitare a victimelor torturii “Memoria”, mun. Chișinău.

Totodată, menționăm că în data de 19 iulie 2017, Guvernul a aprobat prin Hotărîrea nr. 575, Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie, inclusiv a violenței în bază de gen și a standardelor minime de calitate. Instituirea acestui tip de serviciu de asistență telefonică reprezintă un răspuns al statului, la reducerea fenomenului violenței în familie, care implică crearea de servicii de asistență și de consolidare a încrederii în rîndul cetățenilor, garantîndu-le îngrijirea și sprijinul adecvat și plin de compasiune.

Acest serviciu este destinat nu doar victimelor violenței în familie, ci și membrilor comunității, profesioniștilor din domeniu, precum și agresorilor (cu titlu de informare asupra prevederilor legislative). Serviciul telefonic este gratuit pe întreg teritoriul țării, totodată fiind posibil de accesat și de beneficiarii de peste hotare, disponibil zilnic, 24 de ore din 24, de la telefonie fixă și mobilă. Pentru funcționarea eficientă a acestui serviciu, în anul 2017, din bugetul de stat a fost alocată suma de 56140,22 mii lei, în anul 2018 - 980 mii lei, iar în anul 2019 – 911,8 mii lei.

În anul 2016, pentru prima dată în Republica Moldova a fost efectuat Raportul de estimare a costurilor violenței în familie și violenței față de femei. Raportul a estimat cheltuielile pentru anul 2014 și a vizat în special domeniile protecției sociale, medical și justiției. Astfel, raportul a estimat că cheltuielile din cele 3 sectoare au constituit circa 36.093.000 lei. Datorită mecanismului de răspuns centrat pe atenuarea consecințelor și nu pe prevenire, majoritatea costurilor estimate sunt în sectorul sănătății - circa 15.845.000 lei. Cheltuielile în sectorul justiției au fost estimate la cca 14.990.000 lei – urmare a asistenței acordate victimelor violenței în cadrul proceselor de judecată în procedură penală/civilă. Cheltuielile din sectorul social au fost estimate la circa 5.195.000 lei. Potrivit studiului, 60% din serviciile sociale sunt acoperite de organizațiile societății civile. Trebuie remarcat faptul că aportul victimelor la acoperirea serviciilor de avocatură este de patru ori mai mare decît contribuția statului. În acest context, victimele suportă, de asemenea, o mare parte din cheltuielile de sănătate; în consecință, costurile suportate de victime depășesc de 1,5 ori contribuția statului. Constatările din raportul

curent indică adițional faptul că peste 30% din serviciile care sunt listate în standardele internaționale, ca fiind esențiale, nu există în Moldova sau sunt ineficiente.

22. *În calitate de țară donatoare, țara dvs. urmărește proporția asistenței oficiale pentru dezvoltare (ODA) care este investită în promovarea egalității de gen și a împuternicirii femeilor (bugetare responsabilă de gen)?*

NU se aplică

23. *Țara dvs. are o strategie națională sau un plan de acțiune valabil pentru egalitatea de gen?*
DA

În contextul respectării angajamentelor internaționale în domeniul de referință, și a fost elaborat în 2016-2017 un nou document strategic, prin-un amplu proces participativ, cu suportul financiar al UN Women și UNFPA, iar Guvernul Republicii Moldova a adoptat în 2017 noua politică – Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021¹¹², care reprezintă expresia clară de implicare, promovare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova.

Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 (în continuare – Strategie) are drept scop cultivarea respectului față de rolul legii în realizarea protecției drepturilor omului, asigurării valorilor unui stat de drept, creșterii economice și durabilității societății în general, orientându-se pentru următoarele arii de intervenție cu obiective concrete, după cum urmează:

Obiectivul general 1: Asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați	
Aria de intervenție	Obiective specifice
Participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor.	Consolidarea mecanismelor instituționale și legale cu privire la promovarea femeilor în procesul de luare a deciziilor.
Piața muncii și disparitățile salariale de gen	Armonizarea legislației naționale la standardele europene privind plățile egale pentru muncă de valoare egală.
Protecție socială și politici familiale	Modificarea și armonizarea cadrului normativ privind politicile de asigurări sociale echitabile pentru femei și bărbați; Îmbunătățirea cadrului de politici destinate familiilor cu copii în vederea asigurării implicării echitabile a părinților în creșterea și educarea copiilor; Îmbunătățirea cadrului de politici și servicii de asistență socială prin prisma dimensiunii de gen.
Sănătate	Integrarea dimensiunii de gen în politicile din domeniul sănătății și în programele de instruire a cadrelor medicale; Promovarea culturii pentru sănătate printre femei și bărbați prin informare, educare și sporirea adresabilității la servicii de sănătate.

¹¹² <http://lex.justice.md/md/370442/>

Educație	Integrarea dimensiunii de gen în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice în vederea depășirii stereotipurilor și a formării conștiinței de gen; Includerea dimensiunii de gen în procesul de ghidare în carieră cu scopul accederii la meserii netradiționale.
Schimbări climatice	Ajustarea strategiilor sectoriale de adaptare la schimbările climatice în vederea includerii dimensiunii de gen.
Obiectivul general 2: Fortificarea mecanismului instituțional de asigurare a egalității între femei și bărbați	
Mecanismul instituțional	Consolidarea capacităților resurselor umane în cadrul mecanismului instituțional existent la nivelul ministerelor și autorităților administrative centrale; Eficientizarea activității Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați; Consolidarea capacităților resurselor umane în cadrul mecanismului instituțional la nivelul autorităților administrației publice locale.
Obiectivul general 3: Combaterea stereotipurilor în societate și promovarea comunicării nonviolente	
Stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă	Promovarea echilibrului de gen în mass-media și publicitate; Sensibilizarea opiniei publice cu privire la percepția stereotipurilor de gen și comunicarea nonviolentă.
Obiectivul general 4: Promovarea egalității de gen în sectorul de securitate și apărare.	
Egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare	Asigurarea accesului femeilor la funcții de conducere și execuție în domeniul de securitate și apărare; Integrarea dimensiunii de gen în politicile sectoriale de securitate și apărare.
Obiectiv general 5: Integrarea bugetării sensibile la dimensiunea de gen în procesul de elaborare a programelor bugetare	
Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen	Promovarea integrării dimensiunii de gen în programele bugetare prin stabilirea indicatorilor sensibili la dimensiunea de gen; Consolidarea capacităților reprezentanților ministerelor și altor autorități administrative centrale și autorităților administrației publice locale asupra importanței și implementării bugetării sensibile la dimensiunea de gen.

Responsabilitatea controlului asupra executării Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni de implementare a acesteia este asigurată de către Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați. Ministerele și alte autorități administrative centrale asigură implementarea acesteia prin aprobarea planurilor sectoriale și raportează anual Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale despre acțiunile întreprinse. Monitorizarea și evaluarea Strategiei este pusă în sarcina

Ministerului de resort, care elaborează rapoarte anuale în baza celor rapoartelor asupra planurilor de acțiuni sectoriale și a indicatorilor de monitorizare. În conformitate cu Strategia, în cadrul procesului de monitorizare și evaluare se colectează, prelucrează, analizează și interpretează datele relevante domeniului de referință. Pe lângă colectarea, prelucrarea și analizarea datelor, aceasta va permite identificarea erorilor și includerea propunerilor de ajustare a acțiunilor planificate.

24. Are țara dvs. un plan de acțiune și un calendar pentru punerea în aplicare a recomandărilor Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor sau a recomandărilor revizuirii periodice universale sau a altor Mecanisme Organizației Națiunilor Unite privind drepturile omului care abordează inegalitatea de gen / discriminarea împotriva femeilor?

Da, parțial.

Menționăm atenția specială acordată comentariilor/recomandărilor oferite de către Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei în baza evaluării raportului combinat patru și cinci al Republicii Moldova (a se vedea CEDAW/C/MDA/CO/4-5 din 18 octombrie 2013). În vederea implementării recomandărilor menționate a fost elaborat și aprobat de către Guvern un Plan de acțiuni, pentru perioada 2014-2015¹¹³. Totodată, aceste recomandări au fost luate în considerație la elaborarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pentru anii 2017-2021 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.259 din 08.04.2017), la elaborarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2018-2023 (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.281 din 03.04.2018)

Recomandările CEDAW sunt integrate în toate planurile de acțiune sectoriale cu impact de gen și reprezintă o sursă pentru racordarea politicilor și intervențiilor guvernamentale și non-guvernamentale, precum și a partenerilor de dezvoltare, preocupați de subiectul promovării egalității și abilitării femeilor. Guvernul RM elaborează rapoarte periodice către CEDAW, prin intermediul consultării tuturor actorilor sociali, în baza unor procese transparente și participative.

Al șaselea Raport periodic a fost elaborat în conformitate cu dispozițiile generale ale articolului 18 al CEDAW privind forma și conținutul rapoartelor periodice, recomandările stabilite de către Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei în 2013.. La fel s-a ținut cont și de recomandările vizavi de metodologia elaborării unor astfel de rapoarte. Respectiv, ultimul raport a fost constituit din două părți: raportul general de bază și raportul cu privire la implementarea prevederilor CEDAW în Moldova.

Raportul a fost elaborat de către echipa Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, cu participarea unităților gender, specialiștilor din ministere și alte autorități ale administrației publice centrale. Raportul a fost prezentat pentru consultare publică cu reprezentanții Comisiilor specializate din cadrul Parlamentului, ministerelor de resort, organizațiilor internaționale și neguvernamentale din țară. În vederea asigurării principiului participativ, proiectul Raportului a fost amplasat pe pagina oficială a ministerului www.msmps.gov.md.

¹¹³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&id=333441&lang=1&view=doc>

25. Există o instituție națională pentru drepturile omului în țara dvs.?

DA

Instituția Avocatului Poporului a fost creată în Republica Moldova în anul 2014, fiind instituție similară institutelor europene și internaționale ale ombudsmanilor și funcționează în baza Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanului)¹¹⁴ nr. 52 din 03.04.2014.

În scopul fortificării Instituției Naționale de Protecție a Drepturilor Omului¹¹⁵, în anul 2016 Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova¹¹⁶ a fost reorganizat în Oficiul Avocatului Poporului, fiind modificată structura instituției. Oficiul Avocatului Poporului, în calitate de Instituție Națională independentă pentru promovarea și protecția drepturilor omului, este autoritatea care favorizează echilibrul între autoritățile publice și societate, contribuie la apărarea drepturilor omului prin prevenirea încălcării acestora și repunerii în drepturi, la perfecționarea legislației ce ține de domeniu și educarea juridică a populației, aplicând procedeele prevăzute de legislația în vigoare. De asemenea, în corespundere cu Legea nr.52, în anul 2016 și-a început activitatea Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, numit de Parlament.

Printre realizările Avocatului Poporului pot fi menționate lansarea activității Mecanismului independent de monitorizare a implementării Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități și a Consiliului de prevenire a torturii, constituite din reprezentanți ai societății civile. De asemenea, menționăm realizarea studiilor relevante: „Percepții asupra drepturilor omului în Republica Moldova” și „Respectarea drepturilor omului în prestarea serviciilor de asistență medicală urgentă prespitalicească din Republica Moldova” care, conținând informații valoroase, pot servi în calitate de instrumente importante la elaborarea documentelor de politici în domeniul drepturilor omului.

Reiterăm îngrijorările Avocatului Poporului referitoare la respectarea drepturilor: de acces la justiție, la libertatea de opinie și de exprimare, la protecție socială și la un trai decent, la ocrotirea sănătății și la apă și sanitație, la condițiile precare de detenție, precum și la respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

În conformitate cu Legea cu privire la asigurarea egalității între femei și bărbați și modificările operate, în baza art.21 ”Avocatul Poporului asigură garantarea și respectarea egalității între femei și bărbați ca parte integrantă a drepturilor și libertăților constituționale ale omului, conform legislației”.

Deși Avocatul Poporului s-a pronunțat în câteva rânduri asupra unor tematici din domeniul de gen (discriminarea în câmpul muncii, violența în familie, condițiile de detenție), rapoartele elaborate în cadrul Instituției nu includ date concludente pentru domeniul promovarea femeilor și a egalității de gen.

II.5 Societăți pașnice și incluzive (Femeile și conflictele armate, drepturile omului și femeile, situația fetelor)

¹¹⁴ <http://lex.justice.md/md/352794/>

¹¹⁵ Legea nr.52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

¹¹⁶ CpDOM a activat din 1998 în baza Legii cu privire la avocații parlamentari, nr.1349-XIII din 17 octombrie 1997 în calitate de mecanism nejudiciar important de apărare a drepturilor omului în Republica Moldova.

26. Ce acțiuni întreprinde țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a construi și susține pacea, a promova societăți pașnice și favorabile incluziunii pentru o dezvoltare durabilă și a pune în aplicare agenda femeilor, a păcii și a securității?

- ☒ A adoptat și / sau a pus în aplicare un Plan național de acțiune privind femeile, pacea și securitatea
- ☒ Implicarea femeilor în angajamentele de pace și de securitate în cadrul politicilor naționale, interministeriale și de planificare și monitorizare
- ☒ Strategii de comunicare utilizate, inclusiv media socială, pentru a crește gradul de conștientizare a femeilor, a păcii și a agendei de securitate
- ☒ Alocări bugetare sporite pentru punerea în aplicare a programului pentru femei, pace și securitate
- ☐ Luați măsuri pentru a reduce cheltuielile militare excesive și / sau pentru a controla disponibilitatea armamentului
- ☐ Re-alocarea fondurilor din cheltuielile militare pentru dezvoltarea socială și economică, inclusiv pentru egalitatea de gen și împuternicirea femeilor
- ☐ Analiza conflictului, mecanismele de avertizare timpurie și de prevenire, incluzând incluziunea și sensibilizarea la gen
- ☒ Altele: Creșterea posibilităților pentru femeile și bărbații din sistem de a îmbina viața profesională cu cea de familie

Exemple concrete

Planului de acțiuni privind punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021, a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018.

În perioada scurtă de implementare a Planului de acțiuni (cca 6 luni calendaristice), din 10 acțiuni planificate pentru anul 2018, concludem că 3 au fost realizate integral și 7 acțiuni sunt în proces de definitivare. Totodată, din 27 acțiuni planificate pentru anul 2019, 22 sunt deja în proces de derulare. Un element nou în implementarea Planurilor naționale îl constituie faptul, că un mare accent s-a pus pe promovarea, mediatizarea și consolidarea capacităților instituționale ale autorităților responsabile, fiind realizate și diseminate cca 450 comunicate, campanii media, reportaje TV și radio, interviuri și declarații, etc.

Printre realizările majore, în prima perioadă de implementare, putem remarca următoarele activități:

- Lansarea Ghidului informativ și a Spotului promoțional privind implementarea Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021, elaborat de mediul asociativ în comun cu autoritățile publice centrale ;
- Toate instituțiile vizate au elaborat planurile instituționale de acțiuni;
- În perioada vizată, autoritățile responsabile de implementare au elaborat și încheiat Acorduri de colaborare cu mediul asociativ pe domeniul egalității gender și sporirea rolului femeii în sectorul de securitate;
- Autoritățile au inițiat cercetări interne cu privire la percepția egalității de gen și condițiile de muncă ale femeilor în cadrul unităților;

- Instituțiile responsabile de implementare au inițiat modificarea și completarea actelor normative ce reglementează domeniile de activitate aferente, în scopul excluderii discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen;
- În perioada de implementare, a fost votat în lectură finală proiectul de Lege pentru modificarea unor acte legislative¹¹⁷, cu introducerea principiului egalității și non-discriminării în serviciul public;
- Întru implementarea acțiunilor din Plan, autoritățile au inițiat modificarea și/sau elaborarea Ghidurilor și Regulamentelor interne de activitate, cu respectarea principiului egalității de gen.

Pe parcursul anului 2018, au fost organizate cca 84 ședințe la nivel local, național și regional, conferințe și mese rotunde, cu implicarea experților naționali și internaționali, mediul asociativ și academic, la care au participat cca 2350 de angajați ai autorităților din sistemul de securitate și structurile de forță:

- Conferința regională privind femeile, pacea și securitatea în Asia Centrală, Caucazul de Sud, Europa Centrală și de Est, eveniment organizată în Viena, Austria, 13 - 14 septembrie 2018;
- Masa rotundă regională cu genericul „The Gender Equality National Mechanisms. Sharing experiences within the EU Development Framework and Accession Process”. Eveniment organizat în Tirana, Albania, la 26 septembrie 2018, sub egida Vice-prim- ministrului Albaniei, Senida Mesi, în parteneriat cu UN Women;
- Conferința internațională cu genericul „Consecințele politice și juridice ale încălcării drepturilor omului în zonele afectate de conflict”, desfășurată în Georgia, în cadrul platformei de cooperare trilaterală între Republica Moldova, Georgia și Ucraina.
- Seria de conferințe regionale „Planul Național de Acțiuni privind implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU: modalități de implementare și mecanismul de monitorizare”, organizate în Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia, raioanele Ungheni și Cahul, municipiul Chișinău;
- Conferința națională cu genericul „Realizarea Planului Național de Acțiuni privind Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al ONU: modalități de implementare și mecanismul de monitorizare”, desfășurată în municipiul Chișinău, 15 noiembrie 2018;
- Atelierul de lucru dedicat Planului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea „Media - Femeile, Pacea și Securitatea”. La acest eveniment au participat reprezentanții mass-media de pe întregul teritoriul al Republicii Moldova, inclusiv din regiunea transnistreană;
- Atelierul de lucru internațional privind „Elaborarea planurilor instituționale din cadrul Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare al acestuia”, organizat sub egida Centrului de Informare și Documentare privind NATO din Republica Moldova (CID NATO) și Institutului pentru Securitate Inclusivă, Chișinău;
- Spotul video „Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea”, lansat la 16 octombrie 2018 și realizat de către Centrul de Informare și Documentare privind NATO (CID NATO), în comun cu instituțiile responsabile de implementare;

¹¹⁷ Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public

- Ghidul informativ „Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate ONU privind Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea”, elaborat de către Centrul de Informare și Documentare privind NATO, în comun cu instituțiile responsabile de implementare;
- Ședința de instruire a comunicatorilor privind corectitudinea transmiterii mesajelor legate de egalitatea de gen în contextul implementării Rezoluției 1325.

În trimestrul IV al anului 2018, în baza unui chestionar elaborat de Ministerul Apărării în comun cu experții naționali, au fost interviewați 587 de militari (150 femei, 437 bărbați) privind evaluarea necesității și a utilității muncii pe fracțiuni de normă, elaborat în cadrul Proiectului PNUD „Suport pentru reforma sectorului de securitate în Republica Moldova” (2018-2020). În baza Raportului cu rezultatele chestionării militarilor privind utilitatea și necesitatea stabilirii timpului parțial de muncă, în cadrul instituției a fost inițiată elaborarea unui act normativ, care va include unele măsuri de asigurare a concilierii vieții profesionale cu cea de familie, inclusiv stabilirea orarului flexibil de activitate în cazul militarilor prin contract. La același subiect, Serviciul de Protecție și Pază de Stat și Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale raportează că autoritățile aplică prevederile art. 100, alin. 7 din Codul Muncii, care stipulează că angajatorul poate stabili, prin acordul scris al salariatului, programe individualizate de muncă cu un regim flexibil. Referitor la implementarea măsurii, Ministerul Afacerilor Interne informează că angajații sistemului afacerilor interne pot beneficia de program flexibil prin prezentarea cererii personale și pe parcursul anului 2018, de program flexibil au beneficiat 45 de angajați ai Inspectoratului General al Poliției (30 femei și 15 bărbați). În cadrul Serviciului Vamal, 57 de colaboratorii au recurs la acest drept pe parcursul anului 2018, excepție fiind angajații subdiviziunilor ce activează în regim 24h.

Începând cu anul 2014, angajații de gen masculin din Ministerul Apărării, beneficiază de dreptul de a utiliza concediu pentru îngrijirea copilului. Astfel, la momentul raportării, numărul beneficiarilor fiind 81 de militari prin contract ai Armatei Naționale, dintre care: 2 bărbați și 79 de femei. Totodată, începând cu 1 ianuarie 2019, bărbații care îndeplinesc serviciul militar prin contract au dreptul de a utiliza concediu paternal. În acest sens, pe parcursul trimestrului I al anului 2019, instituția urmează a opera completări la Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate, iar pentru semestrul II al anului 2019, este planificată efectuarea unei analize întru identificarea pârghiilor pentru stimularea bărbaților militari și implementarea acestora către semestrul I al anului 2020. În același context, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, aduce la cunoștință că în anul 2018, genericul internațional și național al Zilei Familiei, a fost declarat Familiile și societățile incluzive, cu accent pe rolul familiei. Astfel, instituția a elaborat proiectul legii pentru modificarea Legii 289/2004 privind indemnizațiile privind incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale¹¹⁸, unde un aspect nou al proiectului constă în oferirea posibilității ca dreptul la indemnizația lunară pentru creșterea copilului să fie realizat opțional.

27. Ce acțiuni a întreprins țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a crește nivelul de conducere, reprezentarea și participare a femeilor la prevenirea, soluționarea, consolidarea păcii, acțiuni umanitare și reacții la situații de criză la nivel de decizie, în situații de conflict armat sau de altă natură, și în condiții de criză?

¹¹⁸ Legea nr. 311 din 30.11.2018, în vigoare din 01.07.2019

- ☒ Promovarea și sprijinirea participării semnificative a femeilor la procesele de pace și punerea în aplicare a acordurilor de pace
- ☒ Promovarea participării egale a femeilor la activitățile de intervenție umanitară și de criză la toate nivelurile, în special la nivel decizional
- ☒ A integrat o perspectivă de gen în prevenirea și soluționarea conflictului armat sau a altor conflicte
- ☐ A integrat o perspectivă de gen în acțiunea umanitară și răspunsul la criză
- ☐ protejarea societății civile și apărătorilor din domeniul drepturilor femeilor
- ☐ Altele: Prevenirea și combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen din cadrul sectorului

Exemple concrete

Ministerul Afacerilor Interne, a consolidat promovarea egalității de gen prin 5 ediții ale campaniei „Din Culisele Poliției” cu participarea a cca 500 de tineri, diseminarea a 10 comunicate de presă și 14 reportaje referitor la profesia de polițist pentru femei și bărbați și plasarea a 43 de comunicate pe pagina Facebook a Poliției. La acest capitol, Serviciul de Protecție și Pază de Stat a realizat un spot video de promovare a femeilor în cadrul instituțiilor de forță și o campanie de promovare a rolului femeii în cadrul Serviciului. Prin urmare, doamnele ofițeri de protecție au participat la un șir de emisiuni TV și dezbateri publice. În contextul optimizării procesului de promovare a egalității de gen, Administrația Națională a Penitenciarelor, cu antrenarea conducerii și angajaților au participat la 6 dezbateri publice și 13 emisiuni televizate.

Ministerul Apărării, a desfășurat 8 ateliere de instruire cu tematica „Principiile egalității de gen, prevenirii și combaterii violenței în bază de gen”, unde au fost instruiți 164 funcționari (106 femei și 58 bărbați), angajații militar și civil ai Armatei Naționale, precum și angajații cu funcții de conducere și execuție din cadrul aparatului central al Ministerul Apărării și Marele Stat Major al Armatei Naționale.

Prin intermediul Proiectului „Suport pentru reforma sectorului de securitate în Republica Moldova”, 26 de militari (4 femei și 22 bărbați) au participat la un seminar de instruire a corpului de comandă din organele de conducere militară.

În cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” al Ministerului Afacerilor Interne, au fost desfășurate mai multe activități de instruire pe paliera egalității de gen în exercitarea atribuțiilor de serviciu și anume: Modulul „Combaterea fenomenului discriminării”, în cadrul căruia au fost instruiți 35 angajați (19 femei și 17 bărbați); Modulul „Aspecte privind egalitatea de gen” destinat cursurilor de formare managerială de bază unde au fost familiarizați 71 angajați (14 femei și 57 bărbați).

În corespundere cu Dispoziției șefului Inspectoratului General al Poliției nr. 34/3-136 din 5 aprilie 2018, angajații a 63 de subdiviziuni ale Inspectoratului General al Poliției, au beneficiat de sesiuni de informare despre mecanismele internaționale privind eliminarea discriminării de gen. În contextul prevenirii și combaterii violenței pe criteriu de gen, organizat cu suportul Centrului Parteneriat de Dezvoltare și UN Women în Moldova, 25 militari ai trupelor de carabinieri au participat la un atelierul de lucru privind egalitatea de gen. În procesul de instruire și pregătire profesională al angajaților Serviciului Vamal, 39 de colaboratori (29 femei și 10 bărbați) au fost familiarizați cu subiectul egalității de gen și combaterea discriminării în cadrul a 10 activități

Cu referire la implementarea acțiunii de modificarea sau aprobarea codului de conduită ajustat din perspectiva egalității de gen, Ministerul Apărării comunică că prin Ordinul Ministrului Apărării nr. 268 din 20 mai 2016, instituția a aprobat Codul de conduită profesională a militarilor prin contract ai Armatei Naționale. La acest capitol, Ministerul Afacerilor Interne raportează că instituția a aprobat în anul 2017 Codul de etică și deontologie al funcționarului public cu statut special din cadrul MAI, document a căror principii de bază sunt abordate din perspectiva egalității de gen.

Prin Ordinul Ministrului Apărării nr. 203 din 22.03.2018, în cadrul instituției a fost aprobat Regulamentul Grupului coordonator în domeniul gender a căror membrii dispun de atribuții în domeniul examinării petițiilor și a cazurilor de discriminare în unitățile militare, cu remiterea probelor în adresa organelor de drept abilitate. Întru realizarea acțiunilor inițiate, Ministerul Apărării beneficiază de consiliere din partea Centrului Parteneriat pentru Dezvoltare în temeiul Memorandumului de înțelegere între Ministerul Apărării și UN Women Moldova pentru elaborarea proiectului Regulamentului cu privire la modul de prevenire, sesizare, examinare, raportare și soluționare a cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și violență în bază de gen, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, în comun cu Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare și Centrul de Drept al Femeilor, a lansat în anul 2018 Nota analitică „Cum prevenim și reducem hărțuirea sexuală la locul de muncă și de studii. Recomandări de politici”.

Totodată, în urma analizei cadrului legal și a datelor statistice care au fost colectate prin metoda interviuării, în anii 2006-2016, instituția a identificat mai multe propuneri, grupate în 3 categorii: recomandări de îmbunătățire a cadrului normativ general cu privire la prevenirea și combaterea fenomenului, recomandări de combatere a fenomenului de hărțuire sexuală în câmpul muncii și recomandări de combatere a fenomenului în instituțiile de învățământ. Ministerul Afacerilor Interne, în comun cu Asociației Femeilor din Poliție și cu suportul Centrului de Drept al Femeilor, au elaborat proiectul Ghidului de orientare juridică în caz de hărțuire sexuală și în contextul Campaniei Internaționale „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen”, au lansat mesajul Toleranță zero față de fenomenul hărțuirii sexuale în cadrul Poliției, către toți angajații Poliției. Prin Dispoziția șefului Inspectoratului General al Poliției nr. 34/3-344 din 17 august 2018, a fost instituită organizarea și desfășurarea formării profesionale de bază la locul de muncă, cu accent pe probleme precum stereotipurile de gen, insuficiența măsurilor de conciliere a vieții profesionale cu cea familială, capacitate redusă de a preveni și combate discriminarea, hărțuirea sexuală și violență pe bază de gen.

La același subiect, Serviciul de Informații și Securitate, raportează faptul că instituția a elaborat proiectul Regulamentului privind combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen în cadrul Serviciului de Informații și Securitate. Totodată, un alt proiect de document privind Procedurile interne cu privire la prevenirea și combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen, a fost elaborat și de către Serviciul Vamal. În aceeași ordine de idei, Administrației Naționale a Penitenciarelor, comunică că procedurile interne cu privire la prevenirea și combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen sunt prevăzute în Codul deontologic al funcționarului public cu statut special din sistemul administrației penitenciare, aprobat prin Ordinul Ministrului Justiției nr.19 din 21.01.2019. În cadrul Serviciului de Protecție și Pază de Stat, funcționează Planul de sensibilizare a personalului cu privire la egalitatea de gen, ce conține numirea consilierilor de gen și organizarea de cursuri cu referire la prevenirea și combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen.

În perioada iulie - decembrie 2018, Ministerul Apărării, cu suportul UN Women Moldova, a organizat 7 ateliere de instruire, cu tematica prevenirii și combaterii discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen, în care au fost antrenați 146 angajați, dintre care femei – 93, bărbați – 53. Totodată, 2 reprezentanți ai Grupului coordonator în domeniul gender, au participat la atelierul de instruire „Aspecte privind documentarea cazurilor de violență în bază de gen”, și la Masa rotundă de consultare a Ghidului practic „Documentarea violenței în bază de gen”.

În cadrul proiectului “Realizarea drepturilor fundamentale ale femeilor în vârstă din Moldova”, finanțat de United Nations TRUST FUND și implementat de HelpAge International și Asociația Obștească Gender-Centru, în parteneriat cu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, a fost realizat instruirea specialiștilor din cadrul echipelor multidisciplinare în raioanele Comrat, Vulcănești, Ceadâr-Lunga, Telenești, Șoldănești, Rezina, Nisporeni, Strășeni, Ungheni (2018), pe domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și violenței în bază de gen. Evenimente similare au fost organizate și în alte localități: un seminar pentru echipele multidisciplinare din raioanele Orhei, Ialoveni, Hâncești, Glodeni, Criuleni, Căușeni, Leova și ateliere de lucru pentru raioanele Căușeni, Căinari, Ștefan-Vodă, Anenii-Noi, Telenești, Șoldănești, Rezina, Nisporeni, Strășeni, Ungheni, Fălești, Florești, Sângerei, Râșcani, Soroca.

Totodată, în cadrul proiectului de consolidare a capacităților profesionale ale asistenților sociali, finanțat de Agenția Cehă de dezvoltare, în perioada mai-august 2018, a fost concepută instruirea asistenților sociali, în cadrul modului „Asistența subiecților violentei în familie”. În cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” al Ministerului Afacerilor Interne, conform Ordinului Ministrului Afacerilor Interne nr. 214 din 22 iunie 2018, au fost desfășurate mai multe activități de instruire pe paliera egalității de gen, cum ar fi Modulele „Combaterea fenomenului discriminării” în care au fost instruiți 35 angajați (19 femei și 17 bărbați) și „Aspecte privind egalitatea de gen”, cu instruirea a 71 angajați (14 femei și 57 bărbați). Pe durata Campaniei „16 zile de acțiuni împotriva violenței în bază de gen”, Inspectoratul General al Poliției, în parteneriat cu Centrul de drept al Femeilor și cu suportul Ambasadei Suediei, Fundației OAK și Misiunea OSCE din Moldova, au organizat 6 ateliere de instruire pentru șefii sectoarelor de poliție, în cadrul cărora au fost studiate noile prevederi ale Instrucțiunilor metodice privind intervenția poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie, cu participarea a cca 170 șefi ai Sectoarelor de poliție.

28. Ce acțiuni a întreprins țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a spori responsabilitatea judiciară și non-judiciară pentru încălcările dreptului umanitar internațional și încălcările drepturilor omului ale femeilor și fetelor în situații de conflict armat sau de altă natură sau de acțiuni umanitare și răspunsuri la criză?

- ☐ Realizat reforma juridică și politică pentru remedierea și prevenirea încălcării drepturilor omului femei și fete
- ☐ Capacități instituționale consolidate, inclusiv a sistemului judiciar și a justiției de tranziție mecanisme, după caz, în timpul reacțiilor de conflict și a crizelor
- ☒ Capacitatea consolidată a instituțiilor sectorului de securitate în domeniul drepturilor omului și prevenirea violenței sexuale și a genului, a exploatarei și abuzului sexual
- ☐ Accesul crescut al femeilor afectate de conflict, refugiați sau strămutați la serviciile de prevenire și protecție a violenței
- ☐ A luat măsuri pentru combaterea traficului ilicit de arme

- ☐ A luat măsuri pentru combaterea producerii, utilizării și traficului de droguri ilicite
- ☒ Au fost luate măsuri de combatere a traficului de femei și copii
- ☐ Altele

Exemple concrete

În procesul de instruire a personalului pentru misiunile de menținere a păcii, Centrul de perfecționare continuă al Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, în funcție de necesitățile Armatei Naționale, desfășoară:

- „Cursul de pregătire a militarilor Armatei Naționale destinate pentru executarea misiunilor în calitate de observatori militari în cadrul operațiunilor de menținere a păcii sub egida ONU” – o dată pe an, cu durata de 15 zile (Curriculum aprobat la data de 15.08.2013);

isiunilor în Zona de Securitate a RM, în calitate de observator militar și ofițer i de stat major comandamentul Forțelor Mixte de menținere a Păcii – o dată pe an, cu durata de 15 zile (Curriculum revizuit la data de 22.02.2017). Totodată, prin Dispoziției șefului Marelui Stat Major al Armatei Naționale nr. 69 din 25 aprilie 2018, contingentul Armatei naționale KFOR -9, destinat pentru detașare în misiunea multinațională de menținere a păcii în Kosovo, la data de 4 mai 2018, a desfășurat ședință de instruire cu tema „Perspectivele de gen în cadrul operațiilor de sprijinire a păcii”, cu durata de 2 ore. Respectiv, conform Dispoziției șefului Marelui Stat Major al Armatei Naționale nr. 246 din 6 noiembrie 2018, contingentul Armatei Naționale KFOR -10, destinat pentru detașare în misiunea multinațională de menținere a păcii în Kosovo, la 12 noiembrie 2018, a fost desfășurată ședință de instruire cu tema „Perspectivele de gen în cadrul operațiilor de sprijinire a păcii”. Conform Planului de instruire pre -detașare a contingentelor pentru participare la misiunea de pacificare din Kosovo, ambele ședințe de instruire au inclus următoarele tematici:

- Noțiuni și principii generale privind egalitatea de gen; - Integrarea perspective de gen în cadrul operațiilor militare;
- Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU 1325, 1820, 1888, 1960 și 2106;
- Definirea conceptelor „violența sexuală” și „violența în bază de gen”; - Baza legală și cadrul de politici privind prevenirea și combaterea violenței sexual și în bază de gen;
- Violența sexuală și în bază de gen în situații de conflict și post -conflict.

De asemenea, pe parcursul anului 2018, a fost elaborat Curriculumul cursului online „Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare”, divizat în patru module:

- Modulul 1 „Concepte fundamentale pentru înțelegerea noțiunii de gen” (a fost plasat pe platforma de învățământ distribuit la distanță ILIAS (<http://ilias.academy.army.md>));
- Modulul 2 „Politici și direcții de promovare a perspectivei de gen în domeniul păcii și securității” (urmează a fi publicat până la finele trimestrului II al anului 2019);
- Modulul 3 „Abordarea integratoare a egalității de gen în sectorul de apărare” (urmează a fi publicat până la finele trimestrului III al anului 2019);
- Modulul 4 „Violența sexuală și în bază de gen în condiții de pace și conflict” (urmează a fi publicat până la finele trimestrului IV al anului 2019).

29. Ce acțiuni a luat țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a elimina discriminarea și încălcarea drepturilor fetelor?

- ☒ A luat măsuri pentru a combate normele și practicile sociale negative și pentru a crește gradul de conștientizare a nevoilor și potențialului fetelor
- ☒ Accesul sporit al fetelor la educația de calitate, dezvoltarea abilităților și instruire
- ☒ Depășirea dezavantajelor rezolvate în ceea ce privește rezultatele de sănătate datorate malnutriției, fertilității timpurii (de ex. anemia) și expunerea la HIV / SIDA și alte boli cu transmitere sexuală
- ☒ Implementarea politicilor și programelor de reducere și eradicarea căsătoriilor cu fete, căsătorii precoc și forțate
- ☒ Implementarea unor politici și programe de eliminare a violenței împotriva fetelor, inclusiv a violenței fizice și sexuale și alte practici dăunătoare
- ☒ Implementarea politicilor și programelor de eradicare a muncii copiilor și a nivelurilor excesive de îngrijire neremunerată și a muncii domestice efectuate de copiii de fete
- ☒ Conștientizarea și participarea fetelor la viața socială, economică și politică a fetelor
- ☐ Altele

Exemple concrete

În 2019 elevi din cadrul a 10 școli profesional-tehnice din țară vor participa la diverse activități de consolidare a cunoștințelor și abilităților pentru prevenirea situațiilor de risc asociate fenomenului de abuz, exploatare sexuală și trafic de ființe umane. Activitățile, menite să reducă vulnerabilitatea tinerilor față de traficul de ființe umane, se vor desfășura în cadrul proiectului *“Dezvoltarea rezilienței față de exploatarea sexuală și comercială pentru adolescenții din cadrul școlilor profesionale”*, lansat astăzi la Chișinău. Acesta va fi implementat de către Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) în parteneriat cu Direcția secretariate permanente a Cancelariei de Stat, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, cu suportul Ambasadei Olandei.

Proiectul va derula până în iunie 2020, perioadă în care elevii din instituțiile de învățământ profesional-tehnic beneficiare din mun. Chișinău, Bălți, Ungheni, Sîngerei, Comrat și Ceadâr-Lunga, care anterior nu au fost incluse în proiecte similare, vor fi încadrați în ateliere de instruire și cluburi de discuții privind mecanismele de constrângere/manipulare folosite pentru atragerea tinerilor în relații exploatare. Informarea și antrenarea acestor tineri în programe de dezvoltare a rezilienței și a competențelor necesare le va permite să recunoască situațiile potențial periculoase și va contribui la prevenirea fenomenului de trafic de ființe umane. În special adolescenții din cadrul școlilor profesionale, vor fi informați cu privire la pericolul traficului de ființe umane, a exploatarei sexuale și prin muncă, fiind asigurați cu materiale informative și cu acces la programele de asistență și protecție. De asemenea, profesioniștii care lucrează cu adolescenții cu vulnerabilitate sporită vor avea acces la informație și resurse utile pentru o implementare eficientă a politicii în domeniul respectiv.

Proiectul se înscrie în obiectivele Strategiei Naționale cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 care prevede necesitatea promovării acțiunilor de informare a publicului general și de prevenire a fenomenului de trafic de ființe umane, cu un accent sporit pe grupurile cele mai vulnerabile, printre care sunt și adolescenții / tinerii care studiază în instituțiile de învățământ profesional-tehnic.

Potrivit Centrului pentru combaterea traficului de persoane, pe parcursul anului 2018 au fost pornite 154 de cauze penale pentru trafic de ființe umane (adulți) și 37 cauze penale în

conformitate cu art. 206 Cod penal "Traficul de copii". La nivel național au fost identificate 60 victime ale infracțiunii de trafic de copii, exploatarea sexuală fiind principala formă de exploatare a copiilor. Conform Raportului național de realizare a politicii de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anul 2017, cel mai des copiii ajung în situație de trafic în intervalul vârstei de 14–17 ani, fiind înregistrate, totuși, și vârste mai fragede. Aproximativ 60% dintre victimele traficului de copii sunt fete, iar majoritatea copiilor provin din familii social-economic vulnerabile, lipsiți de îngrijirea părinților.

Adolescență în siguranță este o campanie de prevenire a abuzului și exploatării sexuale a copiilor din Republica Moldova, lansată în 2017 de către, CNPAC și partenerii săi, care oferă instrumentele necesare pentru ca tinerii, părinții și specialiștii din domeniu, să poată lua măsurile necesare pentru prevenirea abuzului și exploatării sexuale asupra copiilor. Campania „Adolescență în siguranță” este desfășurată de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copiii în parteneriat cu Empowering Children Foundation cu susținerea Fundației OAK și a Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Scopul campaniei este de a crește gradului de conștientizare asupra fenomenului de abuz și exploatare sexuală a copiilor și informarea acestora, precum și a familiilor lor / îngrijitorilor / întregii societăți despre prevenirea și combaterea fenomenului. În cadrul campaniei s-au elaborat mai multe materiale informativale și de suport, precum platforma online¹¹⁹ www.12plus.md, materiale informative pentru adolescenți¹²⁰ și pentru părinți¹²¹. De asemenea, în același scop funcționează Centrul de resurse în domeniul prevenirii a abuzului față de copii¹²². Centrul oferă asistență copiilor și părinților, profesioniștilor din domeniu protecției copilului, realizând și diverse cercetări la tema respective. Astfel, recent a fost lansat Studiul „Opinii și percepții privind violența în familie și abuzul asupra copiilor”¹²³, realizat în anul 2018, în cadrul proiectului: „Protejarea copiilor împotriva abuzului, neglijării și exploatării printr-un sistem de protecție a copilului consolidat și funcțional”, implementat de CNPAC cu suportul Fundației OAK.

De asemenea, prezintă interes sporit pentru profesioniștii și apărătorii drepturilor copiilor studiul „Mecanismul de monitorizare a implementării actelor intersectoriale și sectoriale în domeniul prevenirii și combaterii violenței, neglijării, exploatării și traficului copilului: provocări și perspective”¹²⁴. Cercetarea reprezintă o analiză a procedurilor curente, sectoriale și intersectoriale, utilizate în monitorizarea cazurilor copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. Studiul a fost realizat în cadrul Proiectului „Protecția copiilor împotriva abuzului, neglijării, exploatării și traficului printr-un sistem consolidat și funcțional”, implementat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii în parteneriat cu Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, cu suportul Fundației OAK.

II.6: Conservarea, protecția și reabilitarea mediului (Drepturile omului și femeile, Femeile și mediul înconjurător, situația fetelor)

30. Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a integra perspectivele și preocupările de gen în politicile de mediu?

¹¹⁹ <https://12plus.md/>

¹²⁰ http://cnpac.org.md/uploaded/Campanii/12%20plus/leaflet_a5_adolescenti_final.pdf

¹²¹ http://cnpac.org.md/uploaded/Campanii/12%20plus/leaflet_a5_parinti_final.pdf

¹²² <http://amicel.cnpac.org.md/>

¹²³ <http://cnpac.org.md/uploaded/Amicel/Studii/Studiul%20Omnibus.pdf>

¹²⁴ <http://cnpac.org.md/uploaded/Publicatii/studii/studiul%20mecanismul%20de%20monitorizare.pdf>

- ☒ Participarea femeilor și conducerea acestora la managementul și gestionarea resurselor naturale și a resurselor naturale
- ☐ Dovezi consolidate și / sau sensibilizări privind pericolele de mediu și de sănătate specifice fiecărui sex (de exemplu, produse de consum, tehnologii, poluare industrială)
- ☒ Accesul sporit al femeilor la și controlul asupra pământului, apei, energiei și a altor resurse naturale
- ☒ Promovarea educației femeilor și fetelor în știință, inginerie, tehnologie și alte discipline legate de mediul natural
- ☒ Accesul sporit al femeilor la infrastructura durabilă și de economisire a forței de muncă durabile (de exemplu, accesul la apă curată și la energie) și tehnologiile agricole inteligente pentru climă
- ☐ Adoptarea măsurilor pentru protejarea și păstrarea cunoștințelor și practicilor femeilor din comunitățile locale legate de medicamentele tradiționale, biodiversitatea și tehnicile de conservare
- ☐ Au fost luate măsuri pentru a se asigura că femeile beneficiază în mod egal de locuri de muncă decente în economia ecologică
- ☐ Evaluarea impactul politicilor de mediu și al proiectelor de infrastructură durabilă asupra femeilor și fetelor
- ☐ Altele

În anul 2016, cu sprijinul Organizației Națiunilor Unite, au fost înregistrate progrese semnificative în domeniul mediului, al schimbărilor climatice și al rezilienței la riscurile de dezastre. Aproximativ 400 de tone de pesticide periculoase au fost eliminate fără a aduce daune mediului, în corespundere cu standardele internaționale și care contribuie la reducerea poluării cu pesticide și a riscurilor asociate sănătății publice. Au fost implementate soluții durabile pentru prevenirea pierderii biodiversității și degradării ecosistemului, fiind reabilitate ecologic 100 de hectare de pășuni degradate. Ca rezultat, a fost înregistrată o creștere semnificativă a productivității terenurilor reabilitate, asigurând astfel un potențial pentru îmbunătățirea calității vieții a aproximativ 7.500 de beneficiari, femei și bărbați. Fragmentarea pădurilor rămase, ceea ce constituie o amenințare la adresa integrității ecosistemului, a fost abordată cu succes prin reîmpădurirea a 90 de hectare și crearea coridoarelor ecologice forestiere. Datorită identificării unor posibilități pentru practicile silvo-pastorale și datorită pășunatului rotativ, testat în 22 de localități vizate, a fost posibilă soluționarea conflictelor care apăreau între crescătorii de animale și administrațiile silvice. În urma stabilirii unui parteneriat inter-municipal în Parcul Național Orhei au fost întreprinse acțiuni comune menite să îmbunătățească gestionarea și productivitatea a 839 de hectare de pășuni, asigurând în același timp și conservarea durabilă a ecosistemelor pășunilor.

În anul 2016, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova. A fost introdus un cadru normativ relevant pentru inventarul național de gaze cu efect de seră (GES) și un sistem de monitorizare, raportare și verificare (MRV) a proiectelor în domeniul schimbărilor climatice. Noul sistem MRV facilitează utilizarea cadrului de evaluare a politicilor sectoriale din perspectivă climatică, sporind astfel sprijinul financiar pentru acțiunile pe care Republica Moldova le întreprinde în domeniul climei.

Procesul de integrare a măsurilor de adaptare și atenuare a schimbărilor climatice în planificarea sectorială este îmbunătățit și reflectat în patru acțiuni sectoriale de atenuare adecvate la nivel național (NAMA) elaborate recent și în două planuri de implementare

conform Strategiei de adaptare la schimbarea climei (ASC). Astfel, au fost înregistrate progrese satisfăcătoare în direcția utilizării eficiente a surselor de energie regenerabilă (SER) în corespundere cu Acordul de Asociere (AA) a RM cu UE. Datorită faptului că recent a fost adoptată Legea privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, elaborată cu asistența tehnică a Organizației Națiunilor Unite, este încurajată diversificarea resurselor de energie primară și dezvoltarea pieței locale aferente.

În ultimii ani în Moldova a crescut rata de utilizare a biomasei și a energiei solare, au fost stabilite noi parteneriate public-private (PPP), ceea ce a determinat creșterea cererii pentru biocombustibilul de înaltă calitate, prestarea de servicii profesionale de operare și de întreținere, precum și extinderea, prin proiecte de investiții viabile din punct de vedere comercial, a rețelei de cazane pe bază de biomasă.

Peste 10.000 de persoane din 45 de localități rurale au beneficia în 2017 de servicii durabile de încălzire pe bază de biomasă care urmează să fie prestate prin intermediul acestor noi PPP-uri. De asemenea, grație confortului termic sporit și a măsurilor de eficiență energetică, instituțiile publice au avut posibilitatea să asigure încălzirea mai multor încăperi, iar școlile și grădinițele au putut să deschidă noi săli de clasă și de activități ceea ce a permis crearea unor noi locuri de muncă. Datorită implementării conceptului de eficientizare a resurselor și producere mai pură (ERPP), 84 de întreprinderi au putut să realizeze economii semnificative și să reducă substanțial volumul deșeurilor solide și al apelor reziduale, consumul de energie, apă și materiale, precum și volumul de emisii în aer.

Exemple concrete

31. Ce acțiuni a făcut țara dvs. în ultimii cinci ani pentru a integra perspectivele de gen în politici și programe de reducere a riscului de dezastre, de rezistență climatică și de atenuare a schimbărilor climatice?

☒ Participarea și conducerea femeilor sprijinite, inclusiv cele afectate de dezastre, în domeniul reducerii riscului de dezastru, al politicilor de rezistență și de atenuare a schimbărilor climatice, al programelor și proiectelor

☒ Consolidarea bazei de date și sensibilizarea cu privire la vulnerabilitatea disproporționată a femeilor și fetelor la impactul degradării mediului și al dezastrelor

☐ Accesul promovat al femeilor în situații de dezastru la servicii precum plăți de salvare, asigurare în caz de catastrofe și compensații

☒ Introducerea sau consolidarea și punerea în aplicare a legilor și politicilor responsabile de dimensiunea de gen în ceea ce privește reducerea riscului de dezastre, reziliența climatică și atenuarea schimbărilor climatice (de exemplu, legile privind dezastrele care vizează vulnerabilitatea femeilor în caz de dezastru)

Exemple concrete

Degradarea mediului, pierderea biodiversității, schimbările climatice și vulnerabilitatea climatică afectează bărbații și femeile în mod disproporționat. Femeile din mediul rural din Moldova sunt de patru ori mai predispuse la sărăcie absolută, iar statutul lor economic și social inegal le face și mai expuse. Rolul tradițional al femeilor de îngrijitoare ale familiei afectează capacitatea lor de a se salva în situații de urgență. Rolul femeilor ca furnizoare de resurse alimentare, de energie și de apă le face dependente de ecosistemele naturale și, prin urmare, mai vulnerabile la degradarea mediului.

Pentru SND „Moldova 2030” se propune utilizarea unui concept al calității vieții care include 10 dimensiuni relevante²². Acest concept este în mod standard utilizat de Eurostat pentru măsurarea fenomenului calității vieții. În conformitate cu acesta, o calitate mai înaltă a vieții presupune atingerea unor progrese durabile și largi sub aspect social în: (1) Nivelul de venituri; (2) Condițiile de trai; (3) Condițiile de muncă; (4). Utilizarea timpului; (5) Nivelul de educație; (6) Starea de sănătate; (7) Climatul social; (8) Siguranța și securitatea publică; (9) Calitatea guvernării; (10) Calitatea mediului ambiant. La dimensiunea 10. „Calitatea mediului ambiant”, Strategia 2030 prevede următoarele: (1) Pentru a îmbunătăți calitatea apelor de suprafață, viziunea pe termen lung constă în eliminarea surselor principale de poluare prin: (i) construcția de stații de epurare pentru toate localitățile urbane și stații de epurare/ pre-epurare a apelor uzate pentru toți agenții economici, care își desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova; (ii) implementarea măsurilor pentru un management adecvat al deșeurilor menajere solide: colectarea și reciclarea deșeurilor menajere solide; construcția poligoanelor de depozitare a deșeurilor menajere solide; crearea Centrului pentru managementul deșeurilor periculoase; (2) Pentru a majora volumul resurselor de apă din Republica Moldova, este necesară implementarea principiilor de management integrat al resurselor de apă, stipulate în legislația Republicii Moldova, inclusiv pe râurile transfrontiere - fluviul Nistru și râul Prut; (3) Creșterea gradului de acoperire cu păduri, majorând cota de acoperire de 11.2% în 2015 până la puțin de 16% în 2030.

Impactul curent al schimbărilor climatice asupra sectorului sănătate începe să devină obiectul preocupărilor sectoriale. Inundațiile, secetele, furtunile, valurile de căldură, valurile de frig ca evenimente meteorologice extreme creează riscuri directe de degradare a sănătății și efecte colaterale așa ca epidemii de boli infecțioase, lipsa alimentelor și stres mental în rândul cetățenilor Republicii Moldova⁶⁸. Respectiv, sporesc cheltuielile pentru asistența medicală a populației, în special grupurilor vulnerabile (copii, femei însărcinate, femei și bărbați în etate ș.a.). Inundațiile au devenit un fenomen destul de frecvent în ultimii ani (1991, 1994, 2005, 2008, 2010) ⁶⁹ datorită distribuției din ce în ce mai inegale a ploilor care tind să se concentreze în ploi torențiale cu durată de câteva ore. În luna octombrie 2016, pentru prima dată în timpul perioadei de observație de 60 de ani, cantitatea de apă de ploaie (100-185 mm) a depășit de 4-6 ori valoarea medie lunară. Impactul secetelor asupra sănătății este asociat cu probabilitatea nesiguranței alimentare, cu efecte catastrofale asupra economiei naționale, ca în cazul anilor 2007 și 2012, care a diminuat calitatea vieții, a produs schimbări în stilul de viață, a determinat migrația populației din mediul rural spre orașe și din țară și a sporit tensiunile asupra resurselor de apă asociate cu canalizarea inadecvată și aprovizionarea cu apă potabilă de calitate scăzută. Valuri de căldură și epizoade de frig. Schimbările climatice sunt deja resimțite de cetățenii Republicii Moldova printr-o tendință crescândă a valurilor de căldură cu temperaturi înalte, asociate de regulă cu secete medii până la severe în întreaga țară. Schimbările climatice au sporit frecvența și gravitatea valurilor de căldură, fără a oferi vreo ușurare, ele reprezentând o amenințare deosebită pentru copii, persoane în etate, alte grupuri vulnerabile de persoane din orașe, în special la Chișinău, capitala Moldovei. Expunerea zilnică la căldură excesivă generează efecte directe, cum ar fi insolațiile, reducerea productivității muncii care interferează cu activitățile casnice zilnice.

Impactul schimbărilor climatice asupra comunităților rurale din Moldova, de asemenea, interacționează cu alte câteva preocupări majore, cum ar fi îmbătrânirea populației, disponibilitatea serviciilor primare de sănătate și a altei infrastructuri, precum și corupția care

subminează reducerea eficiență a inegalităților sociale. În acest sens se conturează și specificul de gen al fenomenului, datorat vulnerabilității diferite a femeilor și bărbaților în raport cu unele boli. În perioada 2010-2014, mortalitatea generală a fost de circa 1,2 ori mai mare printre bărbați în comparație cu femeile, iar la vârsta aptă de muncă de 3,3 ori. Principalele diferențe sînt consecința mortalității mai mari la vârsta aptă de muncă a bărbaților: prin tumori – de 2,2 ori, bolile aparatului circulator – de 4,2 ori, bolile aparatului respirator – de 4,6 ori, bolile aparatului digestiv – de 2,2 ori, traume și otrăviri – de 6 ori. Principalele cauze care au generat aceste diferențe derivă din modelele comportamentale diferite ale femeilor și ale bărbaților⁷², care se pot acutiza pe fundalul schimbărilor climatice

Prețul ridicat la gaze naturale pentru încălzirea locuințelor reprezintă o problemă pentru o parte substanțială a populației, deoarece mediul de viață rece și umed poate facilita proliferarea bolilor infecțioase, inclusiv tuberculoza și bolile respiratorii. În plus, prețul ridicat al serviciilor de încălzire face ca veniturile familiilor pentru alte investiții, inclusiv cele în asistența medicală primară și prevenire, să fie reduse. Costul energiei pentru o familie, exprimat ca procent din venitul gospodăriei, cheltuit pentru a achita facturile la gaze, energie electrică, cărbune și apă, reprezintă 20% din cheltuielile familiale din Moldova⁷⁴. Procentul costurilor serviciilor de sănătate suportate de către familii este ridicat, povara respectivă pentru familiile moldovenești fiind cea mai mare și egală cu 50% din servicii. În acest caz, este evident că măsurile de adaptare la schimbările climatice se vor suprapune cu principiile durabile ale investițiilor țării, nu numai în domeniul protecției mediului și în lucrările de infrastructură, ci și în politicile de prețuri și cele fiscale. Mai mult, o asemenea rată enormă a mortalității datorată cauzelor externe pare a fi concentrată în grupa de vârstă activă. După cum a raportat Observatorul UE privind sistemul de sănătate, reducerea speranței de viață prin deces înainte de vârsta de 65 de ani este de 12 ani pentru bărbați și de 6.4 ani pentru femei.

PNUD Moldova ajută guvernul și alți parteneri să conștientizeze dimensiunea de gen și să țină cont de ea la elaborarea politicilor privind mediul, energia și schimbările climatice. Cu un accent sporit pe accesul femeilor la sursele de energie durabilă, femeile au acum un rol mai important în crearea noilor parteneriate în domeniul energiei regenerabile și la identificarea cofinanțării unor soluții de eficiență energetică la nivel local, în special în comunitățile defavorizate. Mai mult, prin deplasarea accentului de la vulnerabilitate la abilitare, răspunsurile de adaptare la schimbările climatice au potențialul de a se transforma în oportunități pentru avansarea egalității de gen. O astfel de abordare ar distruge stereotipurile de gen, agravate de normele sociale și culturale și va abilita femeile să devină agente ale schimbării.

Eforturile Organizației Națiunilor Unite pentru promovarea biomasei și resurselor regenerabile au facilitat participarea femeilor la nivel local. Femeile reprezintă 76% din membrii celor 1.324 de comisii decizionale din cadrul proiectelor la nivel local, în timp ce 27% dintre gospodăriile conduse de femei au beneficiat de un acces facilitat la energie. 7.227 de copii, inclusiv 4.273 de fete (59%), pot să meargă la școlile, grădinițele și centrele comunitare rurale care beneficiază de sisteme de încălzire pe bază de biomasă. Drept rezultat, 3.867 din cele 5.949 de mame și îngrijitoare pot să-și continue studiile și să aibă un loc de muncă cu normă întreagă, ceea ce determină creșterea generală a veniturilor gospodăriilor. Prin demonstrarea și extinderea noilor modele și instrumente financiare, a fost creat un mediu favorabil pentru optimizarea și facilitarea investițiilor în sectorul eficienței energetice. Organizația Națiunilor Unite a creat, în parteneriat cu Fondul pentru Eficiență Energetică, un mecanism al Fondului de garantare a

creditelor cu scopul de a acorda credite mai ieftine pentru serviciile în bază de contracte de performanță energetică în clădirile publice și rezidențiale.

Eforturile Republicii Moldova spre o abordare planificată a adaptării la schimbările climatice a fost susținută de către Agenția Austriacă de Dezvoltare, prin finanțarea proiectului ADA/PNUD, Susținerea Procesului Național de Planificare a Adaptării la Schimbările Climatice, în valoare totală de 940.000 de euro. Proiectul a contribuit la crearea unui sistem de planificare iterativă a adaptării în cadrul Planurilor Naționale de Adaptare (PNA) , precum și a celor sectoriale (PSA). Proiectul a contribuit la crearea unui cadru de politici eficient și aranjamente instituționale pe mai multe niveluri și domenii, a consolidat instituții la nivel național, sectorial și de raion pentru a fortifica capacitățile de a planifica și implementa adaptarea la aceste niveluri, a promova acțiuni de cooperare în adaptare între părțile interesate, a lua decizii privind adaptarea inclusiv prin îmbunătățirea serviciilor de informare despre climă și a spori înțelegerea informațiilor privind clima la nivel național și sectorial, integrarea perspectivelor de gen. Proiectul a sprijinit implementarea adaptării prin inițiative de proiecte pilot și elaborarea strategiilor de extindere

În afară de inițiativele direct legate de problemele de mediu, în țară au fost aprobate și se află în proces de implementare un șir de alte inițiative orientate spre atenuarea emisiilor de GES și adaptarea la schimbările climatice, printre care se numără: Programul de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. Realizarea Programului va asigura dezvoltarea capacităților necesare ale tuturor celor implicați în activitățile planificate, prin atingerea următoarelor obiective specifice către anul 2020: 17% din consumul final brut de energie să provină din surse regenerabile și eficiența energetică să fie îmbunătățită cu 8.2%; promovarea agriculturii ecologice prin implementarea principiilor economiei „verzi” și extinderea suprafeței de teren agricol utilizat pentru agricultura ecologică cu circa 20%; reducerea poluării aerului cu 30% prin dezvoltarea transportului durabil etc. De asemenea, a fost adoptată Strategia diversității biologice pentru anii 2015-2020 care abordează cauzele ce determină pierderea biodiversității prin integrarea cerințelor de stopare a procesului de pierdere a biodiversității începând cu guvernul și terminând cu întreaga societate. Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia asigură congruența planificării strategice de mediu pe termen lung cu normele UE și conține un context pentru elaborarea și aprobarea strategiilor de adaptare la schimbările climatice, însă nu are cadrul instituțional, care ar susține elaborarea strategiilor în mod participativ.

În perioada 2013-2017 în Republica Moldova a fost implementat de către PNUD proiectul ”Suport pentru procesul național de planificare a adaptării Republicii Moldova la schimbările climatice”, care a urmărit să asigure că Republica Moldova are un sistem și capacități de planificare pe termen mediu și lung de adaptare și bugetare, contribuind la reducerea vulnerabilității populației și a sectoarelor cheie la impactul schimbărilor climatice prin sprijinirea Moldovei în procesul de elaborare a Planului Național de Adaptare, contribuind la strategiile și procesele de planificare a dezvoltării existente și pe punerea în aplicare a acțiunilor prioritare de adaptare. În rezultatul implementării proiectului, s-au atins următoarele rezultate:

- Cadrul instituțional și de politici pentru procesul de planificare și bugetare pe termen mediu și lung a măsurilor de adaptare fortificat;

- Capacitățile instituționale și tehnice pentru elaborarea iterativă a PNA cuprinzător fortificate;
- Intervențiile de adaptare în sectoarele prioritare implementate, inclusiv proiectele demonstrative la nivel local în scopul catalizării extinderii acțiunilor de adaptare.
- Sprijin acordat Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului în pregătirea proiectului de hotărâre de Guvern privind stabilirea mecanismului de coordonare trans-sectorială multipartită a schimbărilor climatice, inclusiv a cadrului de monitorizare și verificare privind acțiunile și bugetele pentru climă;
- Acțiunile de Adaptare la Schimbările Climatice (ASC) au fost integrate în 4 sectoare, ceea ce a dus la elaborarea Strategiei de adaptare la silvicultură, strategiei de adaptare privind sănătatea și a recomandărilor ASC pentru sectoarele transporturilor și energiei;
- Acțiunile ASC au fost încorporate în Planul de Acțiuni al Strategiei 2020 a RM privind egalitatea de gen și au fost elaborate materiale informaționale la problematica de gen¹²⁵;
- Au fost elaborate acțiuni și recomandări pentru a promova integrarea ASC în procesul de elaborare a bugetului național al Republicii Moldova;
- Asigurarea integrării ASC în strategiile de dezvoltare socio-economică de nivel raional a fost asigurată în Sîngerei, Fălești, Nisporeni, Călărași, Basarabeasca și Leova;
- Proiectele-pilot inovatoare de adaptare au fost implementate în 7 raioane ale Moldovei, care acoperă sectoarele energetic, agricol și apă;
- Managementul datelor și calitatea serviciilor meteorologice și hidrologice ale Serviciului Hidrometeorologic de Stat (SHS) au fost îmbunătățite prin cursuri avansate de analiză a evoluției meteorologice, de prognoză și metode actuale, de utilizare a imaginilor operaționale radar și satelit și de utilizare a modelelor numerice, precum și prin pagina web optimizată a SHS;
- SHS a beneficiat de sprijin extins pentru a deveni membru al rețelei EUMetNet - o platformă online pentru serviciile meteorologice naționale ale Europei, sprijinind capacitatea națională de alertă timpurie.

În baza activității precedente a ONU, în 30 de localități din Republica Moldova au fost pregătite strategii de dezvoltare locală ce încorporează aspecte privind dezastrele și schimbările climatice. În premieră, au fost folosite instrumente de informare și comunicare, fiind totodată implicate și echipe de voluntari pentru punerea în aplicare și monitorizarea planurilor de gestionare a riscurilor de dezastre (GRD) la Ungheni. În 2016, țara a fost afectată de mai multe fenomene meteorologice nefavorabile, cum ar fi ploile abundente și grindina, iar cu sprijinul Organizației Națiunilor Unite Guvernul a fost în măsură să întreprindă eforturi eficiente de reacție și recuperare, aplicând abordarea de evaluare a nevoilor post-dezastru (PDNA) acceptată la nivel internațional. Printr-o PDNA îmbunătățită Guvernul are mai multe posibilități de integrare a reducerii riscului de dezastru, împreună cu schimbările climatice, în cadrul național de recuperare, ceea ce va spori reziliența.

De asemenea, cu suportul PNUD Moldova în 2018 a fost elaborat Ghidul „Gender și biodiversitate” în scopul fortificării capacității de conservare a biodiversității a instituțiilor abilitate din Republica Moldova, prin prisma dimensiunii egalității de gen. Lucrarea va contribui la o înțelegere mai bună a interdependenței între biodiversitate și perspectiva egalității de gen, precum și a factorilor favorizanți, care condiționează deciziile și comportamentele

¹²⁵ <http://adapt.clima.md/pageview.php?l=ro&idc=311&nod=1&>

femeilor și bărbaților în raport cu managementul biodiversității/ atenuarea pierderii biodiversității. Ghidul este adresat autorităților centrale, sectoriale și locale, specialiștilor abilitați, dar și persoanelor interesate de subiect.

CAPITOLUL III. Procese și mecanisme privind punerea în aplicare și monitorizarea Declarației și a Platformei de acțiune de la Beijing și sinergia cu Agenda dezvoltare durabilă 2030.

32. Care este mecanismul național actual al țării dvs. pentru egalitatea de gen și împuternicirea femeilor?

Republica Moldova dispune actualmente de un mecanism instituțional bine definit prin Legea asigurării egalității de șanse între femei și bărbați (2006), și complementat prin Legea nr.71/2016 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative.¹²⁶

În cadrul dialogului dintre Guvern și societatea civilă problema eficientizării funcționalității mecanismului instituțional este abordată continuu. În vederea fortificării capacității structurilor acestuia, dată fiind stringența problemei și a sectoarelor conexe, societatea civilă și partenerii de dezvoltare recomandă Guvernului instituirea unui secretariat permanent și crearea unei Agenții guvernamentale pentru asigurarea egalității dintr efmei și bărbați, ca structură autonomă (în cadrul MSMPS sau a Cancelariei de Stat). Totodată, rămâne actuală sporirea capacității Guvernului în calitate de catalizator și promotor al experiențelor inițiate prin implementarea egalității de gen în politicile naționale. Formarea și fortificarea competențelor specialiștilor, inclusiv a funcționarilor publici reprezintă o pre-condiție importantă în asigurarea unei activități eficiente a structurilor abilitate. În perioada raportată s-au desfășurat multiple activități de instruire în domeniu. Printre strategiile relevante în domeniu se înscriu: organizarea seminarelor de instruire, atelierelor de lucru; organizarea vizitelor de studiu; asigurarea cu materiale informative etc.

Întru implementarea Recomandărilor Comitetului pentru eliminarea discriminărilor împotriva femeilor, Guvernul a întreprins acțiuni pentru consolidarea mecanismului instituțional de promovare a femeilor, astfel fiind extinsă componența subiecților la nivel central și local, actualmente constând din următoarele verigi:

- Parlamentul, cu competențe de adoptare a cadrului legislativ care asigură egalitatea între femei și bărbați în toate domeniile; de monitorizare a implementării principiului egalității între femei și bărbați în toate direcțiile și la toate nivelurile politicii de stat și de examinare a

¹²⁶ Pe parcursul anilor raportați constatăm unele progrese în activitatea Mecanismului național cum urmează: dinamizarea activității Comisiei menționate datorită instituirii Secretariatului asigurat de DPAEGPV, MSMPS și participării active a reprezentanților ONG-lor. A fost creată și fortificată Direcția politici de asigurare a egalității între femei și bărbați, MSMPS. Drept pas important menționăm includerea în activitatea Comisiei Guvernamentale a reprezentanților ONG-lor active în domeniul gender/drepturile femeilor, care au fost selectați în baza principiului transparenței și participării. A fost creată rețeaua unităților gender, fiind fortificate capacitățile acestora prin instruire la capitolul bugetării sensibile la gen, implementarea și raportarea asupra prevederilor CEDAW, familiarizarea cu Protocolul Opțional CEDAW și standardele și mecanismele în domeniul egalității de gen etc. În același timp, menționăm existența mai multor rezerve în funcționalitatea acestuia: dependența de fluctuația cadrelor, lipsa formării continue a funcționarilor publici în domeniul egalității de gen, insuficiență de resurse umane și financiare.

rapoartelor Guvernului și ale Avocatului Poporului asupra situației în domeniu, conform legislației;

- Guvernul – Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați cu competențe de promovare a egalității între femei și bărbați, abordării complexe și coordonării activității autorităților administrației publice centrale și locale în problemele egalității între femei și bărbați;
- Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (organ specializat) cu competențe de elaborare și perfecționare a cadrului legislativ și normativ în domeniul egalității între femei și bărbați și coordonare metodologică a activității grupurilor coordonatoare în domeniul gender și a unităților gender din cadrul administrației publice centrale de specialitate și al administrației publice locale;
- ministerele și alte autorități administrative centrale (grupurile coordonatoare în domeniul gender) cu competențe de asigurare a abordării complexe a egalității între femei și bărbați în politicile și programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor;
- Inspectoratul de Stat al Muncii cu competențe de verificare a respectării prevederilor legale referitoare la: prevenirea și eliminarea cazurilor de discriminare după orice criteriu și hărțuiri sexuale la locul de muncă;
- Biroul Național de Statistică cu competențe de colectare, prelucrare și generalizare a informațiilor statistice dezagregate pe sexe;
- autoritățile administrației publice locale (unitățile gender) cu competențe de asigurare a integrării principiului de egalitate între femei și bărbați în politici, programe, acte normative și investiții financiare la nivel local și de monitorizare a implementării programelor, organizare a campaniilor de informare, a cercetărilor și altor acțiuni privind egalitatea între femei și bărbați la nivel local;
- Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, care asigură protecția împotriva discriminării și egalitatea tuturor persoanelor, conform legislației.

Elementele-cheie inovatoare incluse în cadrul mecanismului instituțional o reprezintă Grupurile coordonatoare în domeniul gender din cadrul ministerelor și altor autorități administrative centrale care au scopul de asigurare a abordării complexe a egalității între femei și bărbați în politicile și programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor. Membri sunt unitățile gender din subdiviziunile cu competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în domeniul de activitate al autorității publice. Responsabilitatea pentru asigurarea realizării de către autoritatea publică a atribuțiilor stabilite și coordonarea activității eficiente a Grupului coordonator în domeniul gender revine conducătorului instituției.

33. Este șeful mecanismului național și membru al procesului instituțional pentru implementarea ODD (de exemplu, biroul de coordonare interministerial, comisie sau comitet)?

DA, parțial.

În Republica Moldova, Cancelaria de Stat, cu sprijinul Organizației Națiunilor Unite, a desfășurat consultări, la care au participat peste 200 de persoane și a analizat peste 60 de avize. Astfel, în urma consultărilor cu actorii relevanți, au fost formulate recomandări practice cu privire la integrarea a 106 ținte ale Agendei 2030 în documentele de politici la nivel național. Pentru a monitoriza și evalua realizarea celor 106 ținte, au fost definiți 226 de indicatori, prin ajustarea indicatorilor globali și completarea acestora cu indicatori relevanți țării.

În continuare, autoritățile ajustează strategiile sectoriale și programele bugetare în vederea implementării angajamentelor asumate. Deși în Moldova nu există un proces național pentru implementarea ODD, șefa Direcției Politici de asigurare a egalității și prevenirea violenței, precum și membrii echipei, participă la evenimentele organizate de Guvern în legătură cu implementarea ODD.

34. Există mecanisme formale pentru ca diferitele părți interesate să participe la punerea în aplicare și monitorizarea Declarației și a Platformei de acțiune de la Beijing și a Agendei pentru dezvoltare durabilă din 2030?

În conformitate cu Legea privind transparența în procesul decizional nr.239-XVI din 13.11.2008 (modificată pe parcurs în 2010, 2014, 2016), autoritățile publice au responsabilitate să asigure participarea directă a cetățenilor și tuturor părților interesate în procesul decizional. ANRCETI a afișat pe pagina web¹²⁷ informații cu privire la procedura de asigurare și realizare a dreptului constituțional de acces la informație, precum și la procesul asigurării transparenței în procesul decizional din cadrul ANRCETI și raporturile ei cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, cu alte părți interesate în vederea participării la procesul decizional. Prin Hotărârea Guvernului Nr. 967 din 09.08.2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional a fost aprobat Regulamentul cu privire la procedurile de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional¹²⁸. Autoritatea publică asigură accesul la proiectele de decizii și la materialele aferente prin publicarea lor obligatorie pe pagina web oficială a autorității publice, precum și pe pagina web www.particip.gov.md Rapoartele privind monitorizarea gradului de implementare de către APC-uri și APL-uri a Legii privind transparența în procesul decizional se elaborează și se plasează, anual, pe pagina electronică a Cancelariei de Stat.

Guvernul Republicii Moldova a depus eforturi semnificative întru implementarea proiectului „e-Transformare a Guvernării”, care avea drept obiectiv promovarea utilizării tehnologiilor informaționale în procesul de guvernare și facilitarea interacțiunii dintre cetățeni și instituțiile publice.

Deși în Moldova nu există un mecanism formal de participare a actorilor interesați de punerea în aplicare a Platformei de la Beijing, toate părțile interesate sunt implicate în toate etape consultative și de elaborare a rapoartelor, de monitorizare și actualizare a Agendei pentru Dezvoltare Durabilă, grație funcționării eficiente a altor mecanisme de consultare a opiniei publice și a parteneriatelor solide cu OSC și partenerii de dezvoltare, cu reprezentanții

¹²⁷ <http://www.anrceti.md/node/26>

¹²⁸ <http://lex.justice.md/md/366274/>

patronatelor, sindicatelor, cei din sectorul privat, mediul academic, comunități religioase și mass-media.

Modelul de funcționare se bazează pe:

- Interacțiunea actorilor implicați în procesul decizional (administrația, societate civilă și mediul academic, sectorul privat/mediul antreprenorial, alături de organizațiile partenere internaționale)
- resursele necesare deciziei (instituții, cadru legal, politici de date, resurse umane, infrastructură și TIC, resurse financiare),
- folosind producția de date și informații (colectare, procesare, acces și schimb de date, diseminare, analiză și utilizarea datelor); pentru
- monitorizarea și evaluarea indicatorilor obținuți în implementarea planurilor de acțiuni ale documentelor strategice, - printr-un proces transparent și în parteneriat cu societatea civilă, pentru ajustarea obiectivelor strategice naționale prin raportarea la țintele ODD.

a) Care dintre următoarele părți interesate participă în mod oficial la mecanismele naționale de coordonare stabilite pentru a contribui la punerea în aplicare a Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune și a Agendei pentru dezvoltare durabilă din 2030?

- ☒ Organizațiile societății civile
- ☒ Organizațiile pentru drepturile femeii
- ☒ Academia și grupurile de reflecție
- ☒ Organizații bazate pe credință
- ☒ Parlament / comisii parlamentare
- ☒ Sectorul privat
- ☒ Sistemul Națiunilor Unite
- ☐ Alți actori, vă rugăm să specificați

b) Există mecanisme care să asigure participarea femeilor și fetelor din grupurile marginalizate și reflectarea preocupărilor lor în aceste procese?

Mecanismele cele mai eficiente de reprezentativitate a femeilor și fetelor sunt asigurate de Alianțe sectoriale Coaliții inter-sectoriale și platforme ale OSC.

Prin intermediul Platformei de gen¹²⁹, lansată la inițiativa UN Women se asigură o informare și participare exhaustivă a tuturor grupurilor de femei în toate procesele de consultare și elaborare a documentelor strategice, legislative și de politici.

c) Descrieți modul în care părțile interesate au contribuit la pregătirea prezentului raport național.

Guvernul Republicii Moldova, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, cu suportul UN Women Moldova, a lansat în februarie inițiativa de revizuire a implementării Platformei de Acțiune, în vederea mobilizării tuturor structurilor guvernamentale și non-guvernamentale, a sectorului privat și a partenerilor de dezvoltare, a mediului academic și mass-media, precum și alți actori sociali, pentru a valoriza experiența și expertiza acestora în domeniul promovării

¹²⁹ <https://egalitadedegen.md/>

femeilor și a egalității de gen. Raportul a fost elaborat în baza consultărilor publice și analizei rapoartelor sectoriale, care au fost prezentate la solicitarea MSMPS, de către toate structurile guvernamentale, partenerii de dezvoltare și OSC, pentru a oferi un bilanț al realizărilor și a lacunelor și obstacolelor, dar totodată, a trasa noi arii de intervenții și a contura strategii de abordare a acestor lacune și a provocărilor de până acum.

Această revizuire a domeniilor specifice PB a fost consultată cu actori sociali reprezentativi în scopul de a responsabiliza toate părțile interesate pentru stabilirea unor acțiuni prioritare, cu termene concrete, precum și resurse pentru implementarea acestora.

Deoarece revizuirea efectuată și-a propus să se alinieze procesului național de racordare a politicilor la ODD, și următoarele acțiuni sunt recomandate să fie realizate prin sinergii cu activitățile privind Agenda pentru dezvoltare durabilă 2030 pentru a stimula implementarea responsabilă a acestora din perspectiva de gen.

În acest scop, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției, cu suportul UN Women în Moldova, a organizat un atelier de lucru cu toți actorii interesați privind revizuirea sistematică a implementării Declarației de la Beijing și a Platformei de Acțiune. În prealabil, toate părțile interesate au primit spre consultare Raportul în versiune de lucru și au fost invitați să ofere feedback și să contribuie cu date actualizate privind implementarea Platformei de Acțiune. De asemenea, Raportul în versiunea de lucru a fost plasat pe pagina web a MSMPS, iar această etapă de pre-consultare și pre-validare a contribuit la sporirea participării unui grup vast de actori sociali, precum și la creșterea vizibilității tematicii și menținerea pe agenda publică a promovării femeilor și a egalității de gen. După prezentarea celor mai importante constatări, participanții la atelier au lucrat în 6 grupuri, discuțiile fiind facilitate/ moderate de către membrii Grupului de lucru inter-instituțional responsabil de elaborarea Raportului național privind implementarea prevederilor Declarației și Platformei de Acțiuni de la Beijing +25 și reprezentanți ai sectorului asociativ din Platforma de Gen. La încheierea etapei participative, MSMPS a definitivat versiunea finală a raportului și l-a emis tuturor părților interesate.

35. Este o prioritate-cheie egalitatea de gen și împuternicirea tuturor femeilor și fetelor în planul / strategia națională pentru implementarea ODD?

Deși în Moldova nu există un plan sau strategia națională pentru implementarea ODD, o abordare holistică și sistemică a fost necesară pentru a înțelege mai bine modalitatea în care diferiți factori se intercalează și influențează dezvoltarea de ansamblu, în cazul lucrului comun pentru elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare 2030.

La scurt timp după adoptarea Agendei 2030, în 2016, prin Hotărârea Guvernului nr. 912/2016, a fost instituit Consiliul Național de Coordonare pentru Dezvoltare Durabilă (în continuare Consiliul), pentru a crea un cadru instituțional corespunzător, dar și un proces participativ și transparent în adaptarea și implementarea la nivel național a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Un prim pas în procesul de adaptare a Agendei 2030 la nivel național, ținând cont de complexitatea și caracterul universal al acesteia, a fost ajustarea obiectivelor, ținutelor și indicatorilor la contextul specific al fiecărei țări (naționalizarea), astfel încât ODD să devină mai concludente, fezabile și eficiente. În perioada iulie 2016 – februarie 2017, la nivel național a fost organizat un exercițiu analitic, cu implicarea tuturor factorilor interesați (parteneri de dezvoltare, sectorul privat, mediul academic și organizațiile societății civile), care a avut ca scop: (i) identificarea relevanței ODD (obiectivelor și ținutelor) și analiza nivelului de corelare

între Agenda 2030 și prioritățile naționale de politici; (ii) adaptarea (formularea) obiectivelor și țințelor din Agenda 2030 în corespundere cu necesitățile și prioritățile naționale, și identificarea documentelor de politici în care acestea urmează a fi integrate; (iii) definirea ecosistemului de date necesare pentru monitorizarea și evaluarea nivelului de implementare a ODD. Concluzia de bază a acestui proces a fost că documentele naționale de planificare strategică, inclusiv Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, reflectă doar o treime din obiectivele și țințele ODD și doar jumătate din indicatorii ODD. Raportul privind naționalizarea ODD a fost examinat în cadrul Consiliului sus-menționat în martie 2017, care a recomandat ajustarea documentelor de politici naționale conform angajamentelor naționalizate din Agenda 2030.

Un asemenea exercițiu a fost organizat în perioada august-septembrie 2017 cu suportul ONU Moldova pentru a susține procesul de elaborare a viziunii strategice pentru SND Moldova 2030. Pornind de la analiza dezvoltării prin prisma setului naționalizat de Obiective de Dezvoltare Durabilă, exercițiul dat a permis cartografierea la o scară foarte detaliată a relațiilor cauzale care se manifestă între diferite obiective și țințe de dezvoltare durabilă. Deși în Moldova nu există un plan separat sau o strategie națională pentru implementarea ODD, acestea sunt integrate atât în documentul-cadru Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2030, precum și inserate transversal și specific în documentele sectoriale, în baza procesului de naționalizare a ODD.

Analiza, care s-a bazat atât pe utilizarea datelor cantitative, cât și pe valorificarea inteligenței colective prin consultarea și implicarea directă a mai multor actori, a scos în evidență rolul crucial al bunei guvernări, coeziunii sociale, educației și serviciilor de sănătate calitative, accesului la locuri de muncă decente și protecției resurselor de apă și sol în asigurarea unei dezvoltări incluzive. Exercițiul dat a confirmat, o dată în plus, necesitatea de definire a unei viziuni de dezvoltare axată pe realizarea activă a drepturilor fundamentale și pe fortificarea capacităților și abilităților individuale ale fiecărui om în parte.

Ținând cont de rezultatele procesului de adaptare a Agendei 2030 la contextul național, precum și de concluziile și recomandările în urma evaluării intermediare a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, în perioada septembrie – decembrie 2017 a fost elaborată, printr-un proces analitic și participativ, viziunea noii strategii de dezvoltare pe termen lung. Documentul de viziune a avut trei obiective: (i) identificarea factorilor fundamentali care au influențat și vor continua să influențeze traiectoria de dezvoltare a țării în perioada de până în anul 2030, (ii) prezentarea abordării propuse pentru SND „Moldova 2030”, și anume adoptarea unei viziuni a dezvoltării centrate pe om, viziune în cadrul căreia dezvoltarea înseamnă atingerea progreselor palpabile în calitatea vieții oamenilor și în abilitarea grupurilor vulnerabile, (iii) prezentarea celor zece priorități în jurul cărora ar urma să fie construită strategia de intervenție; aceste priorități reflectă dimensiunile utilizate pentru măsurarea calității vieții la nivelul Uniunii Europene și pornesc de la faptul că omul este o ființă care evoluează în timp și că diferite dimensiuni ale calității vieții contează în mod diferit pe parcursul ciclului de viață al omului; pentru fiecare prioritate a fost arătată conexiunea cu ODD-urile relevante, au fost analizați indicatorii esențiali, au fost identificați principalii factori determinanți și scoase în evidență cele mai vulnerabile grupuri din societate.

Proiectul Strategiei a fost elaborat într-un proces extins de consultări publice, prin asigurarea posibilității expunerii tuturor celor interesați asupra procesului, asupra provocărilor de dezvoltare pe termen lung și asupra soluțiilor care să fie acceptate, precum și implementate cu

participarea întregii societăți. Astfel, după validarea viziunii de dezvoltare a Republicii Moldova de către cabinetul de miniștri, a fost demarat procesul de elaborare a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” (în continuare, SND „Moldova 2030”). Din start, a fost setat cadrul instituțional și reperiile metodologice necesare pentru a asigura un proces cât mai transparent și participat, cu implicarea tuturor factorilor interesați. Astfel, pentru fiecare din cele zece obiective pe termen lung, prezentate mai jos, au fost create zece grupuri de lucruri, cu reprezentanți ai tuturor părților interesați, bărbați și femei, deopotrivă.

Fiecare grup de lucru a organizat cel puțin câte două ședințe publice, transmise online, în cadrul cărora au fost discutate și validate elementele strategiei pentru fiecare prioritate. În total, în toate grupurile de lucru au participat în jur de 300 de persoane, iar sesiunile online au înregistrat 500 mii de vizualizări. Pe lângă discuțiile din cadrul grupurilor de lucru, consultări ale proiectului strategiei au avut loc și în cadrul evenimentelor organizate de agențiile ONU și de organizațiile societății civile, precum Forumul de politici incluzive „SND „Moldova 2030”: perspectiva societății civile”, la care au participat 70 de reprezentanți ai societății civile de la nivel local care promovează protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități, persoanelor în etate, tinerilor și romilor. Totodată, proiectul SND „Moldova 2030” a fost plasat pentru comentarii și sugestii pe platforma guvernamentală de consultări publice particip.gov.md, chiar de la etapa inițială.

CAPITOLUL IV. Statistica de gen: progresele și provocările înregistrate privind datele dezagregate pe gen.

36. Care sunt primele trei domenii în care țara dvs. a înregistrat cele mai multe progrese în ultimii cinci ani în ceea ce privește statisticile de gen la nivel național?

- ☒ Legile, regulamentele sau programele / strategiile statistice promulgate care stabilesc dezvoltarea statisticilor de gen
- ☒ Instituirea unui mecanism de coordonare privind statisticile de gen
- ☒ Folosirea mai multor date sensibile la gen în formularea politicii și implementării programelor și proiectelor
- ☒ Re-procesarea datelor existente (de ex., Recensăminte și sondaje) pentru a produce statistici de gen mai dezagregate și / sau noi
- ☒ Realizarea studiilor noi pentru a produce informații naționale de referință pe teme de specialitate (de exemplu, utilizarea timpului, violența bazată pe gen, proprietatea asupra activelor, sărăcia, dezabilitatea)
- ☐ Îmbunătățirea surselor de date administrative sau alternative pentru a aborda lacunele privind datele de gen
- ☒ Produsele de cunoștințe produse pe baza statisticilor de gen (de exemplu, rapoarte ușor de utilizat, materiale de politici, lucrări de cercetare)
- ☒ Dezvoltarea unei baze de date centralizate bazate pe web și / sau a unui tablou de bord privind statisticile de gen
- ☒ Implicat în consolidarea capacităților de consolidare a utilizării statisticilor de gen (de exemplu, cursuri de formare, seminarii de statistică)
- ☐ Altele

Exemple concrete

În decembrie 2016, Guvernul a aprobat proiectul unei noi Legi cu privire la statistica oficială care reglementează organizarea și funcționarea sistemului statisticii oficiale și stabilește cadrul juridic pentru dezvoltarea, producerea, diseminarea și coordonarea statisticii oficiale în

conformitate cu cerințele și cele mai bune practici europene. Totodată, Guvernul a aprobat Strategia de dezvoltare a sistemului statistic național 2016–2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia, elaborate cu sprijinul ONU. Aceste realizări sunt esențiale pentru crearea unui sistem statistic durabil care să colecteze și să disemineze date fiabile ce răspund la necesitățile utilizatorilor de date. Acest lucru are o importanță deosebită în contextul reformei preconizate a administrației publice și punerii în aplicare a Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030.

Prin proiectul "Consolidarea Sistemului Statistic Național" lansat de Biroul Național de Statistică (BNS) și MMPSF în parteneriat cu cinci agenții ale ONU (PNUD, UN Women, UNFPA, UNICEF și OIM), s-a îmbunătățit colectarea, producerea, diseminarea și utilizarea informațiilor statistice. La fel a fost dezvoltat și pus în aplicare un nou instrument online "Pulsul de gen"¹³⁰ pentru a facilita vizualizarea și interpretarea datelor statistice sensibile la dimensiunea de gen de către diferite categorii de utilizatori. Aproximativ 40 de indicatori de gen sunt reprezentați în graficul informativ cu alte 200 de variabile statistice.

BNS, în parteneriat cu organizațiile internaționale, a elaborat "Profilurile Femeilor din Republica Moldova" (2016), care includ 10 Note analitice și 10 Infografice. Scopul profilurilor este de a informa publicul, în bază de evidențe/date, despre avantajele, capacitățile și potențialul de care dispun grupurile de femei analizate și contribuția care acestea o pot aduce la dezvoltare, mediile lor de interacțiune, oportunitățile de care beneficiază sau sunt lipsite, limitările și obstacolele cu care se confruntă.

În conformitate cu informația prezentată de Biroul Național de Statistică, în vederea realizării activităților de consolidare a capacităților funcționarilor publici de a folosi datele segregate pe gen, pe parcursul anului 2017, funcționarii din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării au fost instruiți privind utilizarea statisticilor de gen în educație. În acest sens, a fost organizat un training de instruire care a avut drept scop consolidarea capacităților, înțelegerea noțiunilor de bază, precum și utilizarea statisticilor de gen în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor.

O evaluare independentă a proiectului a apreciat metodologia implementată de către BNS pentru sporirea eficacității rezultatelor, care a constat atât în implicarea și participarea activă a partenerilor-cheie în procesul de luare a deciziilor privind activitățile componente, cât și în punerea în aplicare a produselor statistice și testarea utilizabilității acestora prin intermediul beneficiarilor. De asemenea proiectul a avut o abordare comprehensivă și s-a axat pe dezvoltarea celor trei niveluri ale statisticii teritoriale: producerea, diseminarea și utilizarea datelor statistice. Beneficiarii apreciază înalt această abordare, menționând contribuția la realizarea rezultatelor proiectului într-o perioadă mai scurtă de timp. Utilizatorii statisticii teritoriale au avut un acces imediat la o parte dintre indicatorii statistici și i-au folosit pentru dezvoltarea documentelor de politici regionale (de exemplu, strategiile sectoriale de dezvoltare regională, studiile de fezabilitate ale unor proiecte de dezvoltare etc.).

Totodată, au fost sporite capacitățile și angajaților BNS, în termeni de cunoștințe, abilități, instrumente, metodologii de colectare a datelor, analiza datelor și diseminarea datelor.

Totuși, sporirea resurselor sale umane și tehnice, va consolida randamentul BNS în colectarea, calcularea și analiza datelor, precum și în ceea ce privește elaborarea și aprobarea cadrului normativ privind distribuirea responsabilităților de colectare a datelor între administrația publică națională, regională, raională și locală.

¹³⁰ <http://genderpulse.md/ro>

Una dintre strategiile eficiente folosite de componenta de proiect pentru a sprijini BNS a fost cea de angajare a consultanților naționali și internaționali pe termen scurt în vederea producerii în comun a unor indicatori, metodologii, ghiduri, rapoarte analitice etc. Angajarea în comun a consultanților naționali și internaționali cu implicarea activă a personalului BNS în proces a contribuit în mod eficient la transferul de cunoștințe și expertiză. Soluțiile, metodologiile și recomandările făcute de către consultanții angajați au fost pragmatice și în conformitate cu standardele internaționale și cele ale EUROSTAT, contribuind la sustenabilitatea rezultatelor componentei de proiect.

Totodată, utilizatorii statisticii au apreciat publicarea statisticilor regionale într-un format ușor de utilizat. Conform opiniei lor, publicația privind statisticile teritoriale, revizuirea și îmbunătățirea Băncii de date, publicațiile statistice trimestriale și anuale printate în formate ușor de utilizat au contribuit la sporirea gradului lor de înțelegere a statisticilor regionale și la elaborarea măsurilor necesare privind dezvoltarea întreprinderilor și a ocupării forței de muncă, protecția socială, antreprenorialul la nivel local / regional, infrastructură și utilități comunale, etc.

Activitățile desfășurate și rezultatele obținute în cadrul acestei componente corespund cerințelor ONU privind abordarea din perspectiva drepturilor omului. Datele statistice teritoriale dezvoltate includ distribuția indicatorilor în funcție de gen (de exemplu, populația, forța de muncă și veniturile, unii indicatori din statisticile educației și protecției sociale etc.). Veniturile și cheltuielile populației au fost dezvoltate în profil teritorial pe grupe de populație, fapt ce ajută utilizatorii să măsoare discrepanțele privind calitatea vieții și, în cele din urmă, nivelul de excluziune socială. Atât bărbații, cât și femeile care activează la BNS au avut oportunități egale de a participa în activitățile de consolidare a capacităților. Toate produsele și rapoartele proiectului includ date dezagregate în funcție de sex.

Deși proiectul este la ultimul an de implementare, majoritatea finalităților de proiect au fost realizate. Astfel, Biroul Național de Statistică deține (i) recomandări pentru îmbunătățirea structurii organizatorice și de personal cu scopul optimizării funcționale a instituției în contextul reformei administrației publice, (ii) evaluarea posibilităților de îmbunătățire a capacităților statistice interne și de dezvoltare a competențelor și abilităților utilizatorilor de date și soluții optime pentru a remedia această lacună; (iii) planul de management privind asigurarea calității datelor, (iv) conceptul privind implementarea treptată a tehnologiilor GIS în statisticile naționale, (v) Strategia națională de dezvoltare a sistemului statistic (2016-2020) și planul său operational.

Totodată, au fost evaluate, revizuite și armonizate cu standardele internaționale și ale UE, bunele practici și necesitățile naționale, majoritatea documentelor de infrastructură statistică (metodologii și chestionare statistice, fluxuri informaționale), inclusiv din perspectiva angajamentelor internaționale, în special, a Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă (20 domenii abordate: *demografie, TIC, cercetare și dezvoltare, timpul de muncă, costul și structura salariilor, disparitatea salarială de gen, locurile de muncă vacante, statistica persoanelor cu dizabilități, statisticile business pe termen scurt, accidente de muncă, migrația forței de muncă, educație, protecție socială, justiție și criminalitate, apă și emisiile în aer, aprovizionarea cu apă, canalizare și salubritate, statistici de gen și teritoriale, deprivarea ariilor mici, agenda de dezvoltare durabilă, Recensământul populației 2014, indicatorii ODD naționalizați etc.*).

De asemenea, au fost aplicate treptat în statisticile naționale standardele internaționale și cele mai bune practici ale UE ca urmare a consolidării abilităților;

Au fost realizate activități de sprijin a partenerilor naționali în vederea sporirii capacităților instituționale, în familiarizarea cu standardele UE / internaționale, preluarea celor mai bune practici în domeniul statisticii și schimb de experiență cu alte țări, cât și în promovarea rezultatelor statisticii naționale la nivel internațional (*circa 50 statisticienii au participat la 40 de misiuni*);

Capacitățile naționale de colectare a datelor pe subiecte puțin (sau deloc) explorate au fost dezvoltate și aplicate pentru desfășurarea cercetărilor statistice conforme cu standardele UE / internaționale, și mai multe date dezagregate au fost făcute publice pentru activități de cercetare-dezvoltare și elaborare de politici (*aproximativ 8 domenii / cercetări abordate privind: excluziunea socială, utilizarea timpului, violența împotriva femeilor, costurile forței de muncă, munca copiilor, reconcilierea vieții personale și profesionale, antreprenoriat feminin (2 runde - 2009, 2018), migrația forței de muncă, munca de voluntariat, romi, etc.*);

Abilitățile practice ale statisticienilor (din BNS și oficii teritoriale de statistică) și personalul de suport (operatori de interviu, controlori) au fost dezvoltate pentru a aplica noi metodologii în efectuarea cercetărilor statistice în gospodării și întreprinderi și pentru un management mai bun al calității datelor, pentru utilizarea limbajului R;

Au fost puse în aplicare noi produse și practici pentru diseminarea statisticilor în formate prietenoase utilizatorilor de date¹³¹, cu scopul de a stimula factorii de decizie și partenerii să analizeze și să utilizeze statistici dezagregate (*20 publicații statistice tematice, pagina web a BNS și Banca de date statistice, metadata și ghiduri pentru utilizatori, GenderPulse.md, materiale de comunicare, 15 rapoarte analitice, 29 note analitice bazate pe date, 43 de hărți cu date, 21 infografice, date privind ODM-urile, 1 platformă web interactivă, etc.*);

Au fost elaborate sau revizuite instrumente de monitorizare și evaluare în suportul documentelor de politici naționale/sectoriale și urmărirea progresului înregistrat, inclusiv cu privire la ODD-uri (*domeniile abordate: TIC, egalitatea de gen în 8 domenii, violența împotriva femeilor, antreprenoriatul feminin, descentralizare și grupuri vulnerabile, persoane cu dizabilități, femei și bărbați în TIC etc.*);

A fost menținut dialogul între producătorii și utilizatorii de date, prin sondaje periodice privind nivelul de satisfacere a utilizatorilor cu produse statistice, care măsoară progresul în producerea și calitatea statisticilor naționale și ține Biroul Național de Statistică la curent despre necesitățile utilizatorilor care încă urmează a fi acoperite și solicitările adiționale de îmbunătățire a activității statistice (*3 sondaje de opinie*);

Au fost îmbunătățite cunoștințele statistice și abilitățile utilizatorilor de date pentru a facilita aplicarea datelor statistice dezagregate în justificarea bazată pe dovezi a politicilor, la monitorizare și evaluare, promovarea egalității de gen și a drepturilor omului, etc. (*aproximativ 62 mese rotunde, seminare, training-uri, lansări, cu cel puțin 25 de participanți per eveniment, predominant femei, inclusiv personalul unităților de monitorizare a politicilor și a unităților de gen din ministerele de resort, asistenți sociali din APL-uri, ONG-uri, studenți jurnaliști, media, mediul academic*).

¹³¹ http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Gender/Gen_Guide_2008.pdf

37. Din următoarele, care sunt primele trei priorități ale țării dvs. pentru consolidarea statisticilor naționale privind dimensiunea de gen în următorii cinci ani?

- ☐ Proiectarea legilor, reglementărilor sau programelor / strategiilor statistice care promovează dezvoltarea statisticilor de gen
- ☐ Stabilirea unui mecanism de coordonare inter-agenții privind statisticile de gen (de exemplu, grupul de lucru tehnic, comitete)
- ☐ Folosirea mai multe date sensibile la gen în formularea politicilor și implementarea programelor și proiectelor
- ☐ Re-procesarea datelor existente (de ex., Recensăminte și sondaje) pentru a produce statistici de gen mai dezagregate și / sau noi
- ☐ Efectuarea de noi studii pentru a furniza informații naționale de referință pe teme de specialitate (de exemplu, utilizarea timpului, violența bazată pe gen, proprietatea asupra activelor, sărăcia, handicapul)
- ☐ Utilizarea mai mare și / sau îmbunătățirea surselor de date administrative sau alternative pentru a aborda lacunele de gen
- ☐ Producerea de produse de cunoștințe despre statisticile de gen (de ex. Rapoarte ușor de utilizat, materiale de politică, lucrări de cercetare)
- ☐ Dezvoltarea unei baze de date centralizate și / sau a tabloului de bord bazat pe statistici de gen
- ☐ Instituționalizarea mecanismelor de dialog între utilizatori și producători
- ☐ Creșterea capacității statistice a utilizatorilor de a spori aprecierea statistică și utilizarea statisticilor de gen (de exemplu, cursuri de formare, seminarii de apreciere statistică)
- ☐ Altele

38. Ați definit un set național de indicatori pentru monitorizarea progreselor înregistrate în cadrul SDG?

☒ Da ☐ Nu

Urmare procesului de naționalizare a țințelor Obiectivelor de dezvoltare durabilă 2030, din cei 53 de indicatori sensibili la dimensiunea de gen, agreeți la nivel global, 45 au fost considerați relevanți pentru Republica Moldova în procesul de naționalizare, dintre care 42 sunt cantitativi, iar 3 sunt narativi. Menționăm că în procesul de naționalizare a țințelor ODD, nu toți indicatorii globali sensibili la gen au fost preluați pe deplin, unii fiind fie ajustați, fie divizați în mai mulți indicatori, sau transformați în indicatori proximi. Astfel, în ansamblu, setul național de indicatori ODD include 57 de indicatori sensibili la gen, dintre care 30 – preluați integral, iar 27 modificați (ajustați sau divizați în mai mulți indicatori).

Deoarece majoritatea obiectivelor Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 nu se regăseau în SND „Moldova 2020”, Guvernul a inițiat procesul de elaborare a unui nou document strategic care va integra în mod sinergic cele 4 domenii vaste de politici acoperite de Agenda 2030 (i) economic; (ii) social; (iii) mediu; (iv) guvernanță și drepturile omului.

Procesul de cartografiere a indicatorilor globali a avut drept scop evaluarea inițială a relevanței fiecărui indicator, după care determinarea tipologiei acestora. Din total indicatori globali, 70 indicatori au fost determinați ca fiind irelevanți și respectiv 171 indicatori relevanți pentru Republica Moldova. Conform tipologiei indicatorului, 152 indicatori din cei relevanți sunt

cantitativi, din care 8 se regăsesc în mai multe ținte, iar 19 sunt indicatori calitativi (2 indicatori dublați), convențional definiți ca „indicatori narativi”.

Din 144 indicatori globali relevanți, 65 (45%) sunt disponibili, 16 (11%) indicatori sunt disponibili parțial, iar 63 (44%) indicatori sunt lipsă. În cazul indicatorilor narativi 15 indicatori sunt lipsă și doar 2 indicatori pot fi raportați integral. Prin urmare, Republica Moldova la moment va putea raporta integral pentru comparabilitate globală și regională 65 indicatorii ODD, iar 16 vor fi raportați fără dezagregările specifice către indicatori. Naționalizarea țințelor ODD s-a rezultat și în modificarea unora dintre indicatorii globali considerați relevanți pentru Republica Moldova. Din 144 indicatori globali cantitativi au fost preluați fără nici o schimbare 103 indicatori. Indicatorii globali care au fost ajustați (8 indicatori), în lista națională a indicatorilor au fost supliți cu 2 indicatori adiționali. În cazul indicatorilor pentru care nu a fost posibilă identificarea unuia dintre indicatorii naționali echivalenți cu cel global sau ajustat, în procesul de consultare au fost stabiliți indicatori proxy în număr de 26. Cei mai mulți indicatori au rezultat din indicatorii globali care conțineau în definiție mai mulți indicatori sau pentru care sunt enumerate mai multe criterii de prezentare a indicatorului. Din 13 indicatori globali prin divizare au fost definiți 33 indicatori. În final, 144 indicatori globali s-au transpus în agenda națională în 172 indicatori ODD.

Lista indicatorilor ODD naționali în final este formată din 226 indicatori, din care 172 indicatori globali naționalizați, 17 indicatori narativi, iar 37 indicatori au fost adițional identificați drept necesari pentru procesul de evaluare și monitorizare a țințelor naționalizate.

Cei mai mulți indicatori pentru raportarea progresului de implementare a ODD au fost stabiliți pentru ODD16 și ODD3, după care urmează ODD 4, 8, 5 și 1. Din total 226 indicatori naționali, 113 (50%) sunt disponibili integral, 11 (5%) - parțial, iar 102 (45%) indicatori sunt lipsă. Cel mai mare grad de disponibilitate a indicatorilor este pentru țințele din cadrul ODD 3, 4, 9, 10 și 12 (vezi Anexa 2). Pentru celelalte obiective circa jumătate din indicatori sunt lipsă, fapt ce impune anumite limite în raportarea ODD.

39. A început colectarea și compilarea datelor privind indicatorii ODD 5 și indicatorii specifici de gen în cadrul altor SDG?

☒ Da ☐ Nu

Localizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă presupune stabilirea unor ținte care vor asigura nu doar avansarea dezvoltării durabile, dar și a faptului că nimeni nu este lăsat în urmă (no one left behind), astfel încât fiecare cetățean să beneficieze în egală măsură de dezvoltarea socio-economică a țării. În acest sens, un criteriu important în elaborarea indicatorilor globali este disponibilitatea indicatorilor nu doar la nivel de țară, dar și pentru anumite categorii de populație, în special grupurile vulnerabile. Întru asigurarea principiului de universalitate a agendei globale și a faptului că “nimeni nu este lăsat în urmă”, indicatorii urmează să fie dezagregați, unde este relevant, după anumite criterii în funcție de specificul țințelor ODD, pe sexe, vârste, apartenență etnică, statut de migrant, dezabilitate, medii de reședință, și alte caracteristici, conform Principiilor Fundamentale ale Statisticii Oficiale.

ODD5 este obiectivul care abordează direct problema asigurării egalității de gen și împuternicirea femeilor și fetelor. Însă, aceasta nu exclude regăsirea dimensiunii de gen și în

alte obiective, care fac referințe la anumite ținte care direct sau indirect vizează situația femeilor. Astfel, indicatorii sensibili la dimensiunea de gen se regăsesc în 8 Obiective de Dezvoltare Durabilă și 32 ținte naționalizate. În general, indicatorii statistici sensibili la dimensiunea de gen pot fi grupați în 2 categorii majore: i) indicatori care expres menționează dezagregarea pe sexe și ii) indicatori care refl ectă anumite inechități cu care se confruntă femeile și fetele. Adițional există și indicatori de ordin calitativ, care relevă existența anumitor strategii și politici privind asigurarea echității între femei și bărbați. La nivel global au fost agreeați 53 indicatori sensibili la dimensiunea de gen, din care doar 45 au fost considerați relevanți pentru Republica Moldova în procesul de naționalizare. Din indicatorii relevanți, 42 sunt de ordin cantitativ, iar 3 sunt narativi. Ca și în cazul celorlalți indicatori ODD în procesul de naționalizare indicatorii globali sensibili la dimensiunea de gen nu au fost preluați integral, fie au fost ajustați sau transpuși în indicatori proxy. Astfel, per ansamblu, setul național de indicatori ODD cuprinde 57 indicatori sensibili la dimensiunea de gen, din care 30 au fost preluați din setul global de indicatori fără nici o modificare, iar restul fie că au fost ajustați sau divizați în mai mulți indicatori unici. Adițional celor globali au fost identificați și 7 indicatori naționali, care vor fi utilizați pentru raportarea națională a ODD-lor. Cei mai mulți indicatori care refl ectă aspectul dimensiunii de gen se referă la ODD4, ODD5 și ODD16. Menționăm, că în ultimii ani au fost depuse eforturi majore pentru îmbunătățirea disponibilității datelor dezagregate pe sexe, respectiv majoritatea indicatorilor sunt disponibili și doar pentru 24 indicatori urmează să fie identificate resurse adiționale pentru producerea acestora. Numărul indicatorilor lipsă diferă de la 1 indicator pentru ODD8 și 11, pînă la 5-6 indicatori în cazul ODD-lor 5 și 16.

La nivel global pentru evaluarea obiectivului 5 au fost stabiliți 14 indicatori, din care 10 au fost considerați relevanți pentru Republica Moldova. Din indicatorii relevanți, 8 indicatori sunt valorici, iar 2 indicatori sunt narativi (ind. 5.1.1 Acțiuni privind implementarea convenției CEDAW; 5.6.2 Numărul documentelor de politici care garantează accesul egal și echitabil femeilor și bărbaților de vîrsta de 15 ani și mai mult la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, informații și educație în domeniul sănătății sexuale și reproductive). În procesul de naționalizare și ajustare la contextul național intacti au fost acceptați 7 indicatori globali, ceilalți fi ind ajustați sau modifi cați, prin identifi carea unor indicatori proxy.

Pentru monitorizarea țintelor din ODD5 au fost identifi cați 16 indicatori, din care 8 indicatori sunt disponibili, iar pentru 8 indicatori lipsă urmează a fi identifi cate acțiuni de producere a acestora. Astfel, pentru indicatorii lipsă este necesară elaborarea metodologiei de calcul sau /și identifi carea surse primare de colectare a datelor:

- a) Lipsa metodologiei: 5.1.1, 5.2.2
- b) Lipsa sursei primare de colectare a datelor: 5.3.1, 5.4.2, 5b.1,
- c) Lipsa sursei primare de colectare a datelor și a metodologiei: 5.1.2, 5.4.4, 5.6.1

Principalele provocări în cartografi erea indicatorilor globali și naționalizarea acestora se referă la existența unei metodologii solide, sfera de acoperire a datelor, accesibilitatea și acuratețea informației primare. Astfel, provocările cheie identifi cate în procesul de naționalizare a indicatorilor ODD sunt:

- a) Accesibilitatea redusă a datelor. Datele prezentate de către agențiile naționale (BNS sau ministerele relevante) în general pot fi accesate prin intermediul a diferitor produse de

diseminare. În același timp, unele date nu sunt disponibile din motiv că nu există evidență primară sau datele sunt disponibile doar pentru anumite perioade de timp, fapt ce nu asigură continuitatea și limitează posibilitatea stabilirii unor ținte de realizat.

b) Calitatea datelor. Succesul monitorizării țăintelor depinde de accesibilitatea datelor oportune la anumite perioade de timp, coerente și cu un anumit grad de acuratețe. Indicatorii ODD, în special cei care sunt produși de instituțiile care nu sunt producători de statistici oficiale au de suferit mult din cauza lipsei unor date de calitate, fiind că sunt colectate prin metode necorespunzătoare sau nu există un sistem de asigurare a calității procesului de colectare a datelor.

c) Lipsa metadatelor aferente metodelor de colectare a datelor. Nu întotdeauna, datele accesibile în sistemul statistic național sau la alți deținători de date dispun de informație privind instituția care colectează datele, deținătorul sursei de date, nivelul de dezagregare a datelor, periodicitatea colectării și sfera de acoperire a acestora. Acest fapt limitează posibilitatea de evaluare a gradului de corespundere a indicatorului cu definițiile agreate la nivel global.

d) Serii dinamice limitate. Stabilirea unor ținte presupune existența unor serii dinamice pentru cel puțin 5 ani. Unii indicatori sunt colectați sporadic și nu există o claritate privind următoarea rundă de colectare a datelor. În aceste condiții este necesară prioritizarea indicatorilor și elaborarea unei strategii coordonate privind îmbunătățirea disponibilității indicatorilor.

e) Unii indicatori globali sunt formulați drept indicatori de impact și mai puțin ca indicatori de rezultat. În acest caz atingerea anumitor ținte va fi dificil de estimat, respectiv în cadrul procesului de consultare publică au fost identificați cați mai mulți indicatori naționali care vin să completeze indicatorii globali.

f) Dublarea și suprapunerea de colectare de date pentru unii indicatori de către diferite instituții, fapt ce limitează posibilitatea de identificare a unei surse relevante și credibile de date.

g) Pentru 10 indicatori globali relevanți nu a fost posibilă identificarea instituției care ar deține informația primară pentru producerea acestora.

h) În cazul unor indicatori care relevă impactul intersectorial al cadrului strategic național a fost dificilă stabilirea instituției responsabile de monitorizare a indicatorului. Sunt situații când indicatorii sunt disponibili, însă nici o instituție nu dorește să-și asume angajamentul privind monitorizarea și evaluarea acestora.

În procesul de stabilire a cadrului național de raportare a ODD-urilor, Republica Moldova urmează să considere următoarele aspecte:

a) Spre deosebire de indicatorii Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, indicatorii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă presupun nu doar raportarea unor indicatori valorici, dar și a indicatorilor calitativi, care presupun raportarea narativă a nivelului de realizare a anumitor acțiuni a cadrului strategic național sau a unor convenții ratificate la nivel național. În acest context, provocarea majoră este standardizarea procesului de raportare și includerea acestuia în sistemul național de raportare.

b) Republica Moldova urmează să depună eforturi majore în suplinirea indicatorilor lipsă, precum și a dezagregărilor considerate relevante pe plan național. Menționăm că o serie de indicatori presupun disponibilitatea dezagregărilor nu doar pentru o singură caracteristică, cum

ar fi sexul, dar în combinație și cu alte caracteristici precum vârsta, dizabilitatea și grupuri vulnerabile. În procesul de cartografiere a fost identificată capacitatea redusă a Autorităților Publice privind formularea necesarului de date dezagregate și corelarea acestuia cu obiectivele strategice din anumite sectoare.

c) Necesitatea delimitării la etapa de stabilire a mecanismului de raportare a rolului fiecărei instituții responsabile de producerea și monitorizarea indicatorilor ODD. Canalizarea eficientă a resurselor trebuie să țină cont de delegarea unor responsabilități specifice proceselor de date doar unei instituții, astfel încât să fie evitată dublarea anumitor activități și reducerea poverii de raportare.

d) Pentru unii indicatori drept sursă de date au fost identificați cate organizațiile internaționale (BM, OMS, ITU, etc.) și respectiv responsabilitatea de producere nu revine instituțiilor naționale, fiind astfel dificilă obținerea informației detaliate privind metodologia de calcul a acestora.

e) Unii indicatori urmează să fie preluați din surse de date care nu fac parte din sistemul statistic național, precum ONG-le sau alți deținători de date și în acest caz nu este clară cum va fi asigurată continuitatea procesului de colectare a datelor, dar și asigurarea calității și comparabilității datelor în timp.

f) Producerea indicatorilor ODD la nivel național implică eforturi suplimentare pentru Biroul Național de Statistică, dar și alți producători de date statistice, nu doar din perspectiva îmbunătățirii disponibilității indicatorilor lipsă, dar și reieșind din necesitatea asigurării continuității proceselor de colectare. În acest sens, este foarte importantă stabilirea unor relații durabile de parteneriat între toți actorii implicați, astfel încât eforturile să fie direcționate spre domeniile cu cele mai mari lacune în date.

g) Este necesară stabilirea instituției care va coordona procesul de colectare și diseminare a indicatorilor ODD. Aceste responsabilități ar putea fi delegate BNS, însă capacitățile acestei instituții urmează să fie fortificate, inclusiv prin crearea unei unități specializate. De asemenea trebuie să fie delegate responsabilități specifice pentru indicatorii ODD și în cadrul altor producători și deținători de date statistice.

40. Care dintre următoarele dezagregări sunt furnizate în mod obișnuit de sondaje majore din țara dvs.?

- ☒ Locația geografică
- ☒ Venituri
- ☒ Sex
- ☒ Vârstă
- ☒ Educație
- ☒ Starea civilă
- ☒ Rasa / etnie
- ☒ Statutul de migrator
- ☒ Dizabilitate
- ☐ Alte caracteristici relevante în contextele naționale